

'40~'45 TOEN & NU

NUMMER 49

2722614 GUARDSMAN
E.C. CHARLTON, VC.
IRISH GUARDS
21ST APRIL 1945 AGE 24

GREATER LOVE HATH NO MAN
THAN THAT HE LAY DOWN
HIS LIFE FOR OTHERS

Het laatste Victoria Cross
Het incident bij Imber
Het bloedbad bij Ascq

PRIJS
f 6,50
B.FR. 125

'40~'45 TOEN & NU

NUMMER 49

Redactie Winston G. Ramsey

Een oorspronkelijke uitgave van Battle of Britain Prints International Ltd. 3 New Plaistow Road, Stratford Londen E 154 JA.

Voor Nederland: Uitgeverij Quo Vadis,
F.C. Kuiperstraat 9, 3761 EG Soest.
Telefoon: 02155-18641.

Abonnementen: Nederland f 23,50 (incl. 5% BTW).

Buitenland f 27,75. Verschijnt per kwartaal.

Verkoopprijs Nederland f 6,50, België Bfrs 125. Het abonnement kan op elk gewenst moment ingaan en wordt automatisch verlengd tenzij binnen twee maanden vóór de vervaldatum schriftelijk is opgezegd. Bestellingen van eerder verschenen uitgaven door storting of overmaking van het verschuldigde bedrag op postgirorekening 2186924 of banknummer ABN 55.36.12.875 van uitgeverij Quo Vadis in Soest of (aanzienlijk sneller) door toezending van een ondertekende bank- of girobetaalcheque met vermelding van de uitgaven die men wenst te ontvangen. Vermeerder het bedrag met f 3,- per bestelling voor bijdragen in de porti.

Advertenties: tarieven op aanvraag.

Druk: Atlas/Soest

Verkoop/distributie: Betapress b.v. Gilze

Copyright

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zondervoorafgaande toestemming van de uitgever.

INHOUD NUMMER 49

Het laatste Victoria Cross in Europa

Gardesoldaat Edward Charlton

Het gebeurde hier

Het incident bij Imber

Oorlogsmisdaden

Het bloedbad bij Ascq

Wrakkenberging

Een eenzaam graf op de Ben More Assynt

1

16

35

50

Voorplaat: Het graf van gardist Edward Charlton bevindt zich op het oorlogskerkhof Becklingen bij Soltau in noordwest Duitsland. Charlton werd onderscheiden met het laatste Victoria Cross dat voor de strijd in Europa werd toegekend.

Middenpagina's: Naast de spoorbaan die Brussel met noord Frankrijk verbindt en waarover dagelijks tientallen treinen rijden, staat op de plek van de wandaad dit gedenkteken, dat herinnert aan de dood van 80 mensen. In de nacht van 1 op 2 april 1944 werden zij vermoord door mannen van SS-Panzeraufklärungsabteilung 12.

Achterplaat: In de meest afgelegen hoek van Schotland ligt het graf van zes militairen van de RAF: het gedenkteken voordat het in juni 1985 werd gerenoveerd door luchtmachtcadetten van Squadron nr. 2489 (Bridge of Don). David J. Smith

Verantwoording: De redacteur is dank verschuldigd aan dr. Jean Marie Mocq, auteur van *Ascq 1944 - La Nuit la plus longue*, voor diens assistentie bij het onderzoek t.b.v. het artikel 'Het bloedbad bij Ascq', alsmede aan Bernard Debruyne voor de verleende hulp met het fotomateriaal.

Het auteursrecht van foto's voorzien van de afkorting IWM berust bij het Imperial War Museum te Londen.

Onder de vele medailles en militaire souvenirs die in de loop der tijd werden geschonken aan het Stafkwartier van de Irish Guards in de Wellington Barracks in Londen, bevindt zich, samen met andere dapperheidsonderscheidingen die aan Edward Colquhoun Charlton werden toegekend, eveneens een Victoria Cross (vergelijkbaar met de Militaire Willemsorde), waarmee hij postuum werd begiftigd. Dat dit het laatste Victoria Cross is dat gedurende de Tweede Wereldoorlog in Europa werd toegekend, geeft er het belang van aan. De desbetreffende actie waarvoor de onderscheiding werd verleend vond plaats op 21 april 1945 bij Wistedt tussen Bremen en Hamburg.

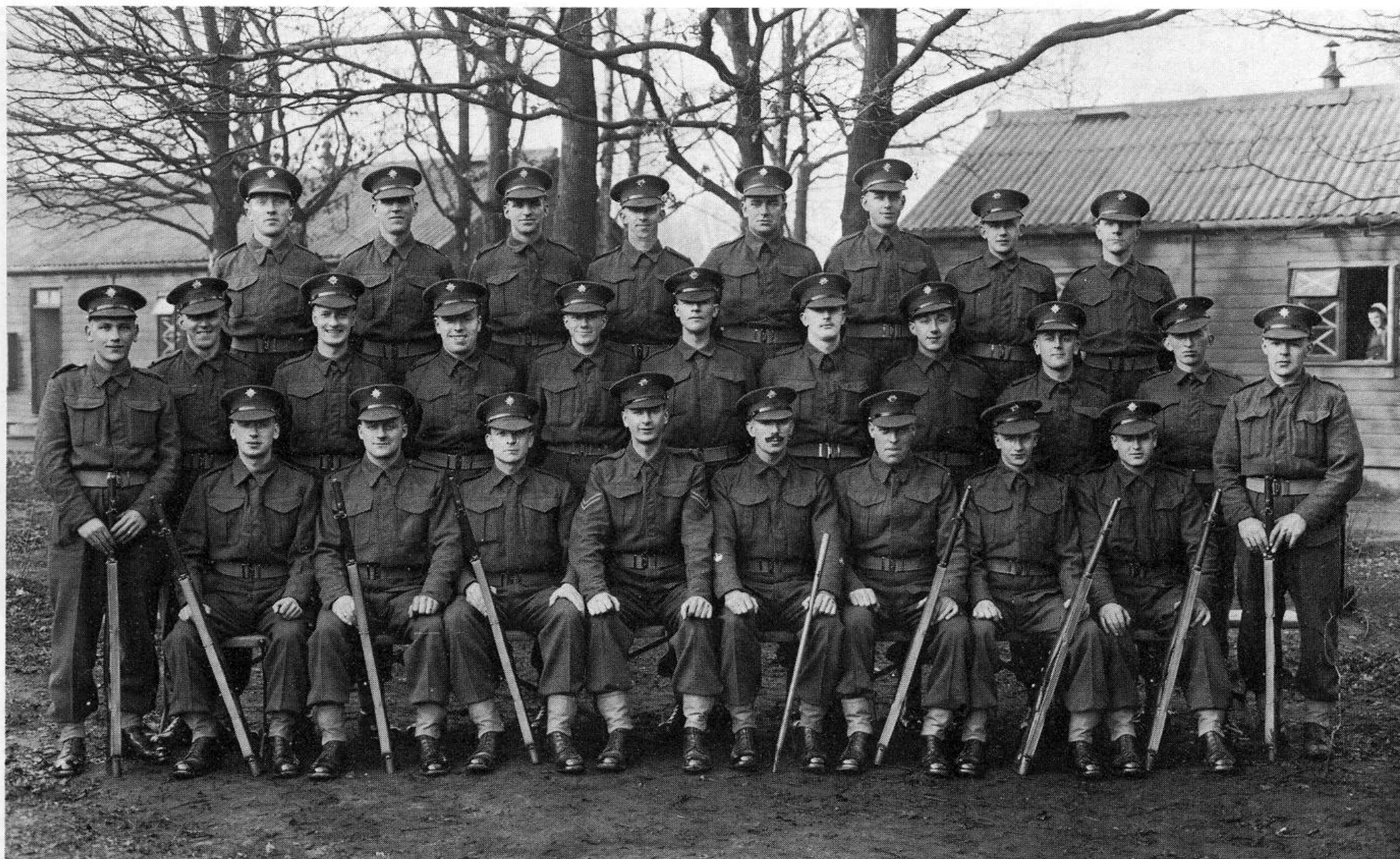
Eddie Charlton was de zoon van Albert en Edith Charlton. Hij werd op 15 juni 1920 geboren op nr. 11 van Cowen Terrace in Rowlands Gill in het graafschap Durham. Met zijn twee broers, John (de oudste) en Alwyn (de jongste), verhuisde hij in augustus 1935 met zijn ouders naar 12 Basford Road, Old Trafford in Manchester. Hij bezocht de Seymour Park Primary School en later de Old Trafford Secondary Boy's School. Na het verlaten van de lagere school in 1934, werkte hij in het abattoir in Manchester. Daarmee trad hij in de sporen van vele van zijn familieleden (zijn vader was voor de Manchester Corporation inspecteur voor vlees en voedingsmiddelen). Zodra de oorlog uitbrak, meldde Eddie Charlton (toen 1.76 meter) zich als vrijwilliger met het doel te worden ingelijfd bij een garderegiment omdat hij na de oorlog politieagent wilde worden en het toenmalige

Eddie Charlton - voor zijn familie eenvoudigweg Ed - op de leeftijd van 10 à 12 jaar.

De middelbare school Old Trafford (thans Old Trafford Junior School).

Het laatste Victoria Cross

politiekorps van Manchester en Salford slechts voormalige gardisten in dienst nam. Bij zijn aanmelding kreeg hij het advies als slager te gaan werken bij het Royal Army Service Corps, waarop hij besloot de oproep af te wachten van de Irish Guards, het garderegiment van zijn keuze. Op 19 september 1940 volgde zijn inlijving en zijn eerste training ontving hij bij het Depot van de Guards in Caterham, onder het toezicht van korporaal Harold Riley tot wiens groep hij behoorde.

In 1942 werd Charles geplaatst bij het 2e (pantser) Bataljon van de Irish Guards, waar hij kennis maakte met James Mendes die een bijzondere vriend zou worden en die getuige was van de actie bij Wistedt, drie jaar later. In een artikel in het tijdschrift *John Bull* van 8 juni 1946 schreef Mendes dat 'voor Ed het regiment in zijn leven de grootste plaats innam'. In een van zijn brieven die Ed naar huis schreef (welwillend ter beschikking gesteld door zijn jongere broer), zegt hij dat 'de Guards in Noord-Afrika opnieuw eer en glorie aan onze naam toevoegen en dat zij dat zullen blijven doen. Daarom wij zo lang op de achtergrond zijn gehouden weet ik niet, maar onze tijd zal komen'.

Uiteindelijk zou die tijd komen en enkele maanden na D-Day vertrok Eddie Charlton met een andere groep uit zijn regiment om de Guards Armoured Division bij de opmars naar Duitsland te versterken. Naarmate de veldtocht door België en het zuiden van Nederland vorderde, leest men uit Eddie's brieven hoe oneindig dankbaar de burgerbevolking van de zojuist bevrijde landen is en hoe verschrikkelijk zij hebben geleden onder de Duitse bezetting. Terwijl de divisie oprukte door Duitsland, veranderde de houding van de burgerbevolking op dramatische wijze in een van haat. Kwartieren moesten worden gevorderd en het was veiliger huizen te nemen waar nog burgers woonden in plaats van lege panden om zo het risico van 'booby traps' te minimaliseren.

Spoedig rukten de Guards op tot in het hart van het Derde Rijk. Eddie was toen bij het 1e Eskadron hulpchauffeur op een Sherman. De Irish Guards

Caterham Guards' Depot, december 1940. Achterste rij: de gardesoldaten J. Carney, P. Bursford, T. Powell, W. Mackereth, J. Williams, J. Townley, S. Tweedale, J. Baron. Midden: gardesoldaten R. Lowe, E. Rawson, A. Rushton, A. Jones, H. Critchley, Td. S. T. O'Connor, gardisten G. Chadwick, E. Charlton, G. Moore, W. Hartley, W. Stoney. Voorste rij: gardisten E. Mallett, J. McKnight, J. Hill, korporaal H. Riley, eskadronsinstructeur, PSM J. Gaffney, gardisten R. McKee, F. Spence en J. Lynch.

Een familiefoto uit 1941/1942, Basford Road, Old Trafford. Albert en Edith Charlton met hun drie zoons: Alwyn, de jongste, was aangesloten bij de jongerenweerbaarheidsafdeling van het leger, de Army Cadet Force; Eddie bij de Irish Guards en John, de oudste, bij de Royal Air Force.

Het origineel van deze foto met het juiste onderschrift kan niet meer worden achterhaald, maar zij toont, ergens in Duitsland, het 2e bataljon en Alwyn Charlton is er bijna zeker van dat de man links zijn broer is.

(die deel uitmaakten van de Guards Armoured Division) kregen de taak de Autobahn tussen Bremen en Hamburg in tweeën te splitsen om zo te verhinderen dat deze gebruikt zou worden voor de verplaatsing van Duitse troepen. Op 20 april 1945 zuiverde majoor (thans brigade-generaal) Michael O'Cock, commandant van het 1e Eskadron, de Autobahn tussen Sittensen en Elsdorf, waarbij hij de weg naar het noorden openliet. Terwijl de avond viel zond hij een peloton vanuit Elsdorf in noordwestelijke richting naar het dorp Wistedt. Het moest echter worden teruggedrukt aangezien het Eskadron teveel uit elkaar raakte en de duisternis de problemen van deze geïsoleerde eenheid slechts kon vergroten. (Ieder peloton bestond uit drie Shermans met 75mm kanon en een Firefly Sherman met de formidabele 17 pondeur. Het grotere kulas van dit kanon, gekoppeld aan extra ruimte benodigd voor munitie, betekende dat er in Fireflies geen plaats was voor een mitrailleursschutter/hulpchauffeur. De pelotonskorporaal (Lance Sergeant bij de Guards) had gewoonlijk het commando over een Firefly).

De volgende morgen (21 april) voor het aanbreken van de dag en na een redelijk rustige nacht, kreeg een peloton van het 1e Eskadron, onder commando van luitenant Barry Quinan (de tankcommandanten waren de wachtmeesters Jim Conolly en Hughie Gallagher en soldaat 1e klas Reg Unwin) de opdracht Wistedt, dat ongeveer 3 kilometer verderop langs de Autobahn lag, weer te bezetten. Zij zouden worden gesteund door een peloton infanterie van het 3e Bataljon, onder bevel van luitenant (nu kolonel) William Harvey-Kelly. 'Ons was gezegd dat geen tegenstand viel te verwachten en dat de grenadiersgroep Wistedt zou voorbijgaan in de richting Zeven. Onze algemene indruk was dat het ging om een tijdelijke bezetting in de betekenis van een vooruitgeschoven post of een "stilstaande" patrouille.'

Het dagelijks rapport van de inlichtingenofficier, kapitein Eamonn Fitzgerald, sluit hierbij aan: 'Toen dit peloton zijn oude positie verliet [in Elsdorf], bezette de mof deze weer en Mick O'Cock zag er heel wat in het zuidelijk deel van het dorp. Ongeveer tezelfdertijd naderde het 3e Eskadron onder Paddy Pole-Carew het dorp via de Autobahn. Paddy reed recht vooruit, omdat hij wist dat er in de omgeving slechts infanterie was. Een schot met een Panzerfaust schampte af en veroorzaakte geen schade. Tussen de twee eskadrons werd de mof spoedig geëlimineerd. We zouden het echter niet lang rustig houden. Tien minuten later rapporteerde het 1e Eskadron dat een gemotoriseerd kanon vanuit het westen langs een landweg naderde. Voordat we enige actie konden nemen, had het een carrier van het 3e Bataljon uitgeschakeld. Beide eskadrons begonnen posities in te nemen om te kunnen vuren. Het 1e Eskadron bemerkte echter dat het opgesloten zat - geen tank kon zich verplaatsen zonder zich bloot te stellen aan het Duitse kanon. Paddy stuurde daarop [luitenant] Neil Whitfield de Autobahn op om te zien of een schot vanuit de flank kon worden afgevuurd. Dit bleek niet moeilijk en vanaf de flank zag hij niet alleen het reeds eerder

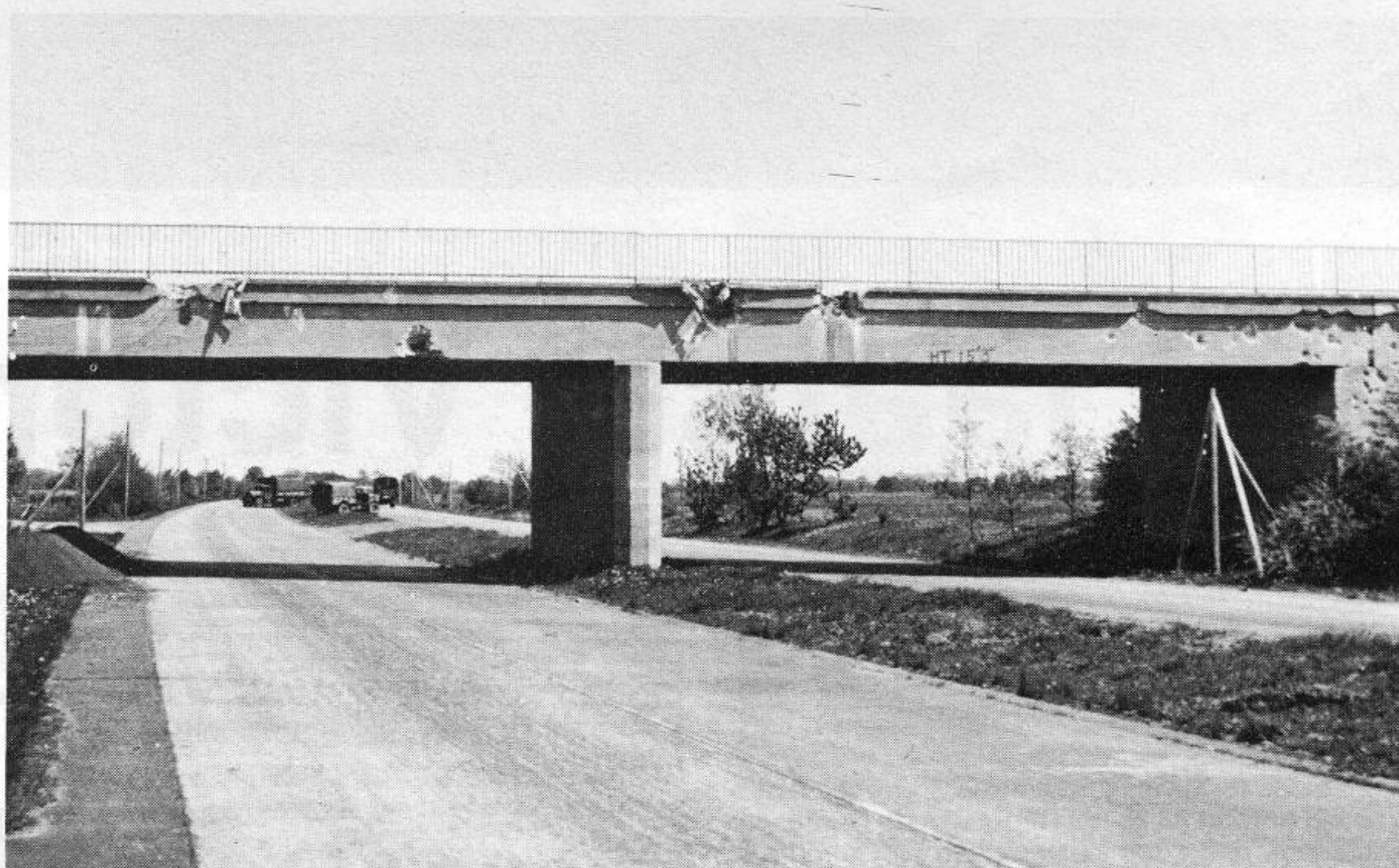
ontdekte gemotoriseerde kanon, maar ook twee andere. Hij opende het vuur. Het was geen geluksdag voor het bataljon - het zicht was slecht door een

lichte motregen en in plaats van een goede vangst, hadden we niets. De Duitsers trokken terug en terwijl zij dit deden kwamen er nog twee gemotoriseerde kanonnen uit hun schuilplaatsen. Zodra zij buiten schootsbereik waren, keerden ze allemaal om en bezorgden ons een benauwd uurtje. In deze sector hadden wij de rest van de dag geen aanvallen meer te verduren, wat deels te danken was aan het oorverdovende granaatvuur waarop Chris Vesey (onze batterijcommandant) de omgeving tracteerde.'

Ondertussen vorderden de vier Shermans van luitenant Quinan's peloton op hun weg naar Wistedt, vergezeld van de infanteristen van luitenant Harvey-Kelly die op de tanks meereiden. 'Ik had wachtmeester Gallagher, een van mijn tankcommandanten, vooraan geplaatst,' herinnert zich Barry Quinan. 'Hij was een ervaren en karaktervol onderofficier met een militaire onderscheiding.'

'Afgezien van de bomen die aan beide kanten van de weg stonden, was het voornamelijk open terrein met hier en daar wat hakhoutbosjes totdat wij het bosrijke dorp bereikten. Het bestond uit een verzameling verspreide boerderijen aan beide kanten van de weg over een afstand van ongeveer 350 meter. Toen vond ik het een te groot gebied om effectief door vier Shermans en een infanteriepeloton te kunnen worden verdedigd.'

'Achter mijn tank reed wachtmeester Conolly die al veel in actie was geweest. De Firefly werd gecommandeerd door soldaat 1e kl Unwin. Toen we Wistedt naderden boog de weg naar links en Gallagher vuurde, in verband met mogelijke tegenstand, een

Het viaduct over de Autobahn Bremen-Hamburg vanwaar wij de avond tevoren het opstellen van de Panzergrenadiere observeerden. Foto van ritmeester (nu kolonel) Stephen Langton, plaatsvervanger van majoor O'Cock.

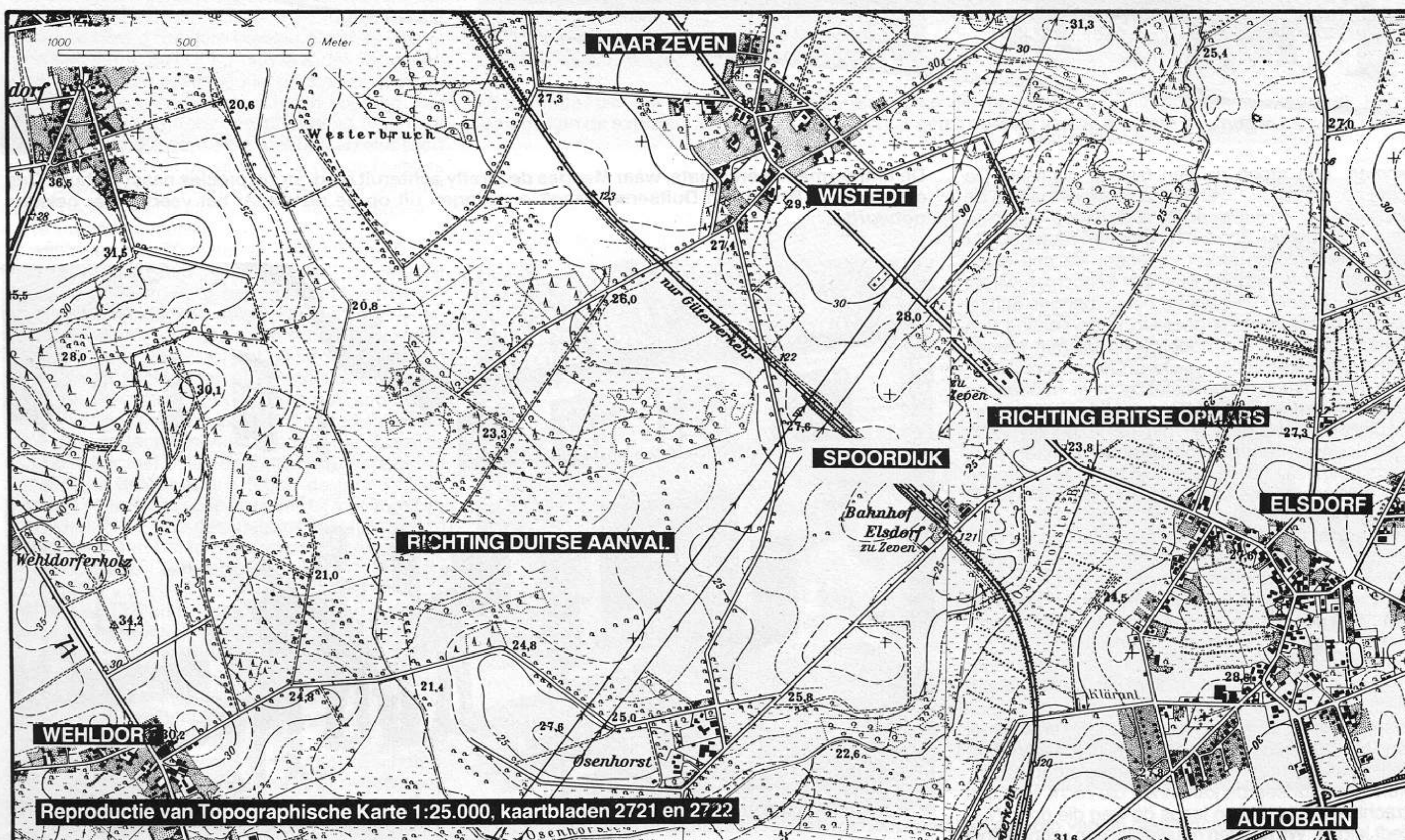

Wij vonden de brug aan de zuidelijke rand van Elsdorf.

brisantgranaat af. Op hetzelfde ogenblik dat de tankcommandant de stroom inschakelde voor de draairichting van de geschutskoepel, schakelde ook ik een elektrische stroom in. Onmiddellijk ontstond er kortsluiting in mijn tank en alle electriciteit viel uit: zelfs de motor stopte, waardoor ik midden op de weg bleef stilstaan! Ik had nooit veel van electriciteit begrepen en dit was zeker niet de tijd om de studie ervan aan te vangen. Dientengevolge ging ik naar Connolly's tank na vooraf Charlton, de hulpchauffeur in mijn eigen tank, opdracht te hebben gegeven zijn Browning mitrailleur van de tank te halen zodat, als de bemanning het electrisch circuit niet kon repareren, hij in ieder geval het infanteriepeloton van het 3e Bataljon zou kunnen steunen. Aan het andere eind van Wistedt koos wachmeester Gallagher positie tussen de bomen, aan de linkerkant van de weg, waarop ik de rechterkant nam. Voor ons strekte zich over ongeveer 800 meter een vlakke strook land uit met links en rechts hier en daar wat hakhout. De weg was nog steeds omzoomd met hoge bomen. Het motregende. William Harvey-Kelly herinnert zich dat de twee pelotons infanterie en cavalerie Wistedt bereikten bij het eerste morgenlicht. 'Barry en ik besloten bij elk van de wegen waarop men Wistedt kon binnen-

Boven: De invalsweg in Wistedt vanuit Elsdorf. Juist voorbij de bocht, bij de ingang van de boerderij van Fricke (onder), raakte de Sherman van ritmeester Quinan defect.

Aan het andere eind van het dorp staat William Harvey-Kelly op dezelfde plek als op 21 april 1945, toen een granaat de baret van Quinan's hoofd blies.

met onze Browning toen duidelijk werd dat de loop kapot was en de lichtspoomunitie doelloos alle kanten opvloog. (Destijds was dat, geloof ik, geen uitzondering: misschien een verkeerde partij?). De hulpchauffeur, gardsoldaat Mendes, was op dat moment buiten de tank, waardoor ik niet in staat was de mitrailleur weer op de romp van de tank te plaatsen, zelfs als er tijd genoeg was geweest. Ik hield de vijand daarom tegen met brisantgranaten die ik afvuurde in de richting van de boomtakken die over de sloten hingen waarlangs de Duitse infanterie optrok. De schoten gaven het effect van springende granaatkartessen. Ik probeerde ook de gemotoriseerde kanonnen te raken. Hoewel de tactiek succes had, raakte de munitie uitgeput. Ik zei tegen Mendes (die gehurkt naast de tank zat) de Firefly te halen: onnodig te zeggen dat de radioset niet werkte. Terwijl korporaal Unwin met de tank langs de weg de hoek omkwam, werd hij gedood door een schot uit een der gemotoriseerde kanonnen. Hij viel terug in de tank, waarop de bemanning er onmiddellijk uitsprong. Mendes nam toen het bevel over en terwijl hij de bemanning aanmoedigde weer in te stijgen, zette hij de Firefly, achteruit rijdend, weer op de weg. Mendes bleef daarna fungeren als tankcommandant.

'Toen mijn brisantgranaten op waren probeerde ik ook achteruit te rijden, maar de rechter rupsband raakte verward in het hout van een putdeksel en, met bomen voor mij, zat ik helemaal vast! We sprongen daarom uit de tank en verzamelden bij de Firefly met William Harvey-Kelly. Daar werd ons

komen, een groep en een tank te plaatsen. De commandogroepen van beide pelotons namen de weg die uit Zeven naar Wistedt leidde. Door de huizen en bomen konden de groepen elkaar echter geen wederzijdse steun verlenen. Na ons eigen stakwartier te hebben ingericht bezochten wij de andere groepen. We waren bezig met ons ontbijt, toen we motorgeronk hoorden in de richting van Zeven. Een voertuig naderde op de met bomen omzoomde weg voor ons. Barry Quinan stond midden op straat om een beter zicht te hebben en stelde zijn verrekijker in. "Ik betwijfel of het de Grenadiers zijn," zei hij tegen mij; het volgende ogenblik vloog een pantserdoorborende granaat rakelings langs zijn hoofd, blies zijn baret af en raakte het huis achter ons. Toen, om een cliché te gebruiken, brak de hel los.'

Ritmeester Quinan weet nog te melden dat het door de motregen leek alsof de infanterie door een bren-carrier werd gevolgd met daarachter een vrachtwagen waarop soldaten onder het dekzeil zaten en waarvan de vormen precies leken op de geschutskoepel van een Sherman. 'Toen dacht ik dat het onze mannen waren die een stel gevangenen naar ons toe brachten - in dit stadium van de oorlog een heel gewoon voorval.'

Barry Quinan: 'Enige tijd na dagaanbreken kwam ik onder vuur te liggen van waarschijnlijk twee infanteriepelotons met mortier- of granaatsteun en enkele gemotoriseerde kanonnen die recht voor ons trachtten op te rukken langs de weg die door Wistedt leidde. Wij hadden nauwelijks een schot gelost

De timmermanswerkplaats, waar Mendes de Firefly achteruit reed, stond precies naast dit huis. Ons gezelschap, Britten en Duitsers, wisselt ervaringen uit op de plek waar het veertig jaar geleden gebeurde.

duidelijk dat wachtmeester Gallagher en de ondersteunende infanterie van het 3e Bataljon vanuit de linkerflank onder hevig vuur lagen. Wachtmeester Conolly kwam te voet van mijn eigen tank vandaan om te zeggen dat de electriciteitsvoorziening niet kon worden gerepareerd. Ik weet niet meer of hij iets bijzonders zei over een aanval die op hen werd uitgevoerd, maar ik weet zeker dat ik geen bevel gaf terug te keren naar de bemanning van de verlaten tank (Charlton hierbij uiteraard inbegrepen).

'Ik was van plan de Firefly over te nemen van Mendes, maar ik merkte dat het achterstuk ervan vastzat in een huis dat onder vuur werd genomen door mortieren of kanonnen. Ik riep majoor O'Cock op en vroeg toestemming overlevenden, indien mogelijk, uit Wistedt te laten ontkomen. Dit werd toegestaan. Harvey-Kelly had mijn verzoek gesteund. Samen hadden we elk ongeveer de helft van onze oorspronkelijke sterkte verzameld waarna wij, rechts aanhoudend, op weg gingen dwars door de velden, springend van bosje naar bosje. Mendes was erin geslaagd een Bren te bemachtigen en op eigen initiatief vormde hij een deel van de achterhoede die de terugtocht dekte.'

William Harvey-Kelly bevestigt dat eindelijk het bericht door kwam om terug te trekken. 'Tegen die tijd waren we bijna geheel omsingeld en de enige weg die voor ons open stond was door het rechts van ons liggende bos. Wij konden geen verbinding krijgen met een van de andere groepen of tanks (in feite waren die toen allemaal al uitgeschakeld).' Wachtmeester Conolly had, als een van de laatsten van het peloton, Charlton nog in leven gezien. 'Ongeveer een half uur na dagaanbreken voerde ik te voet een snelle verkenning uit, samen met gardist Allan, om te zien wat zich in onze rug achter de huizen en boven het dorp bevond. De stilte was te opvallend en ik geloof nu dan ook dat wij in een hinderlaag waren gevallen. Het geratel van tanks of van elk ander van rupsen voorzien voertuig was altijd van verre te horen en dat geluid was voor iedere vijandelijke eenheid in het gebied een soort richtingzoeker. In dit geval geloof ik dat de Duitsers onze bewegingen hadden afgeluisterd en zichzelf schuil hadden gehouden om een verrassingsaanval te kunnen uitvoeren.'

'Ik was ongeveer 70 meter van de tank verwijderd toen de Duitsers het vuur openden,' zo vervolgt Conolly. 'Wij werden in het open veld verrast en lieten ons onmiddellijk vallen. De Duitsers vielen aan met frontaal mitrailleur- en mortiervuur vanaf de rechterflank. Ik geloof dat dit bedoeld was om het vuur van de Sherman naar rechts te verleggen en zo de linkerflank te verzwakken. Ik hoorde de door Charlton bemande Browning mitrailleur op de romp van de tank het vuur openen, die daarmee een halftrack met soldaten tot staan bracht en de Duitsers op de linkerflank tegen de grond hield. Charlton voerde zijn actie uit terwijl hij met hoofd en schouders boven de geschutskoepel uitstak, zich niet storend aan het terugschieten door de vijand. Dit op zich was al een dappere daad.'

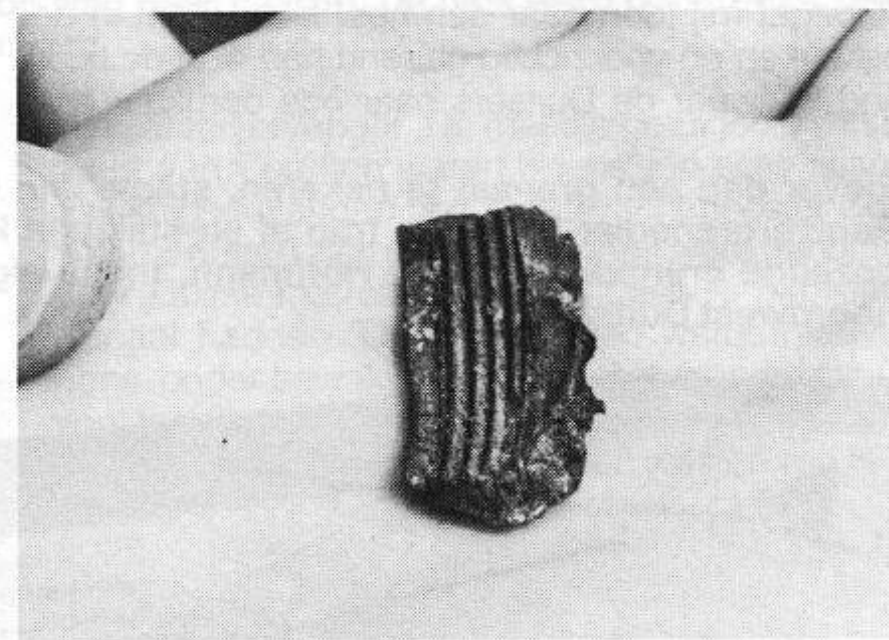
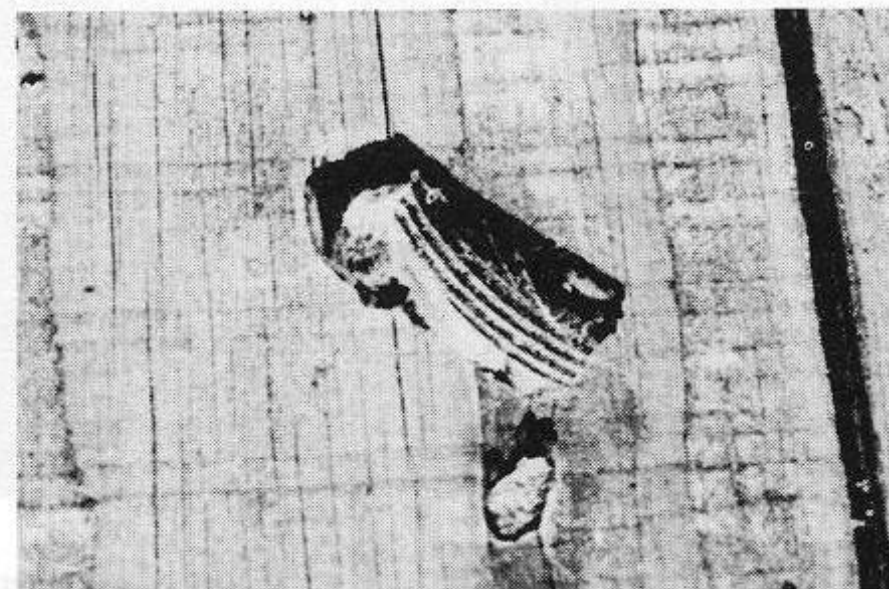
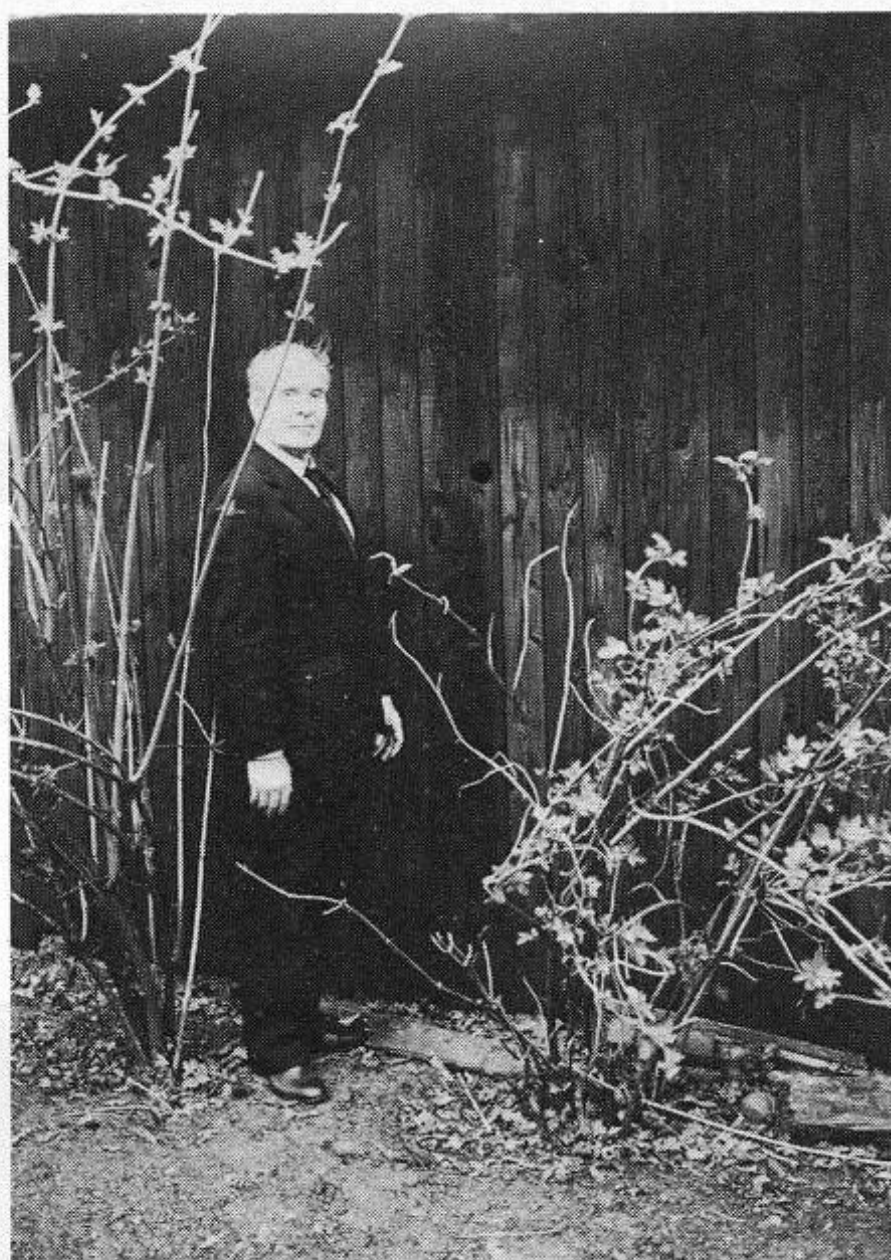
'Wij kwamen nu onder vuur te liggen, voornamelijk vanuit de rechterflank. Ik meen dat het pantservuist en mortieren waren. De mitrailleur was tegen deze tijd opgehouden met vuren. Ik wil er de nadruk op leggen dat na verbruik van de hele munitieband, liggend onder nabij-vuur, het onmogelijk zou zijn geweest opnieuw te laden zonder dat de schutter door de vijand in stukken zou worden geschoten. Het volgende wat ik mij herinner is in een flits soldaat 1e kl Dick Sawtell te hebben gezien, terwijl hij vanuit de tank schreeuwde "Eddie", die de mitrail-

Kolonel Harvey-Kelly (toen luitenant) herontdekt de route die hij en zijn mannen door het bos aan de oostzijde van Wistedt namen, nadat zij zich uit het dorp hadden teruggetrokken.

leur had gedemonteerd en naar een vleugelmuur was gerend die twee huizen van elkaar scheidde. Ik geloof dat Sawtell was geraakt omdat hij zijn armen naar boven wierp en daarna scheen terug te vallen

in de tank. Dit was het laatste dat ik ooit nog heb gezien van Charlton en Sawtell.

'Ik realiseerde me dat ik in een wanhopige situatie verkeerde,' aldus Connolly, 'en ik besloot een spurt

Wachtmeester Jim Connolly vond de plek waar de mortiergranaat naast hem was ontploft. Een bewijs van de explosie levert deze schuur waar een fragment van de granaatneus nog in het hout zat.

Jim slaagde erin dit huis te bereiken, toebehorend aan de oom van de heer Fricke.

Soldaten en burgers zochten een toevlucht in de kelder die thans in tweeën is gedeeld door de nieuwe muur links. Heinrich Fricke geeft aan waar de gewonde soldaat op de tafel lag.

te maken naar de huizen die tussen het vuur lagen. Ik kon Duitse stemmen horen schreeuwen. Nog twee of drie van mijn peloton hadden hun tank verlaten en, bukkend en rennend, stoven zij op het dichtstbijzijnde huis af. Ik slaagde erin het huis naast mij te bereiken en ik sloop erlangs om een beter zicht te krijgen op de aanval toen een mortiergranaat ontplofte en ik een groot deel van de sterke luchtstroom die de explosie veroorzaakte, in mijn gezicht kreeg.

'Van de achterkant van het huis slaagde ik erin naar de anderen te komen die zich al binnen bevonden. Ik begaf mij toen naar een heel klein raam in de bijkeuken en voorzichtig glurend had ik in de richting vanwaar de Duitsers naar ons oprukten een

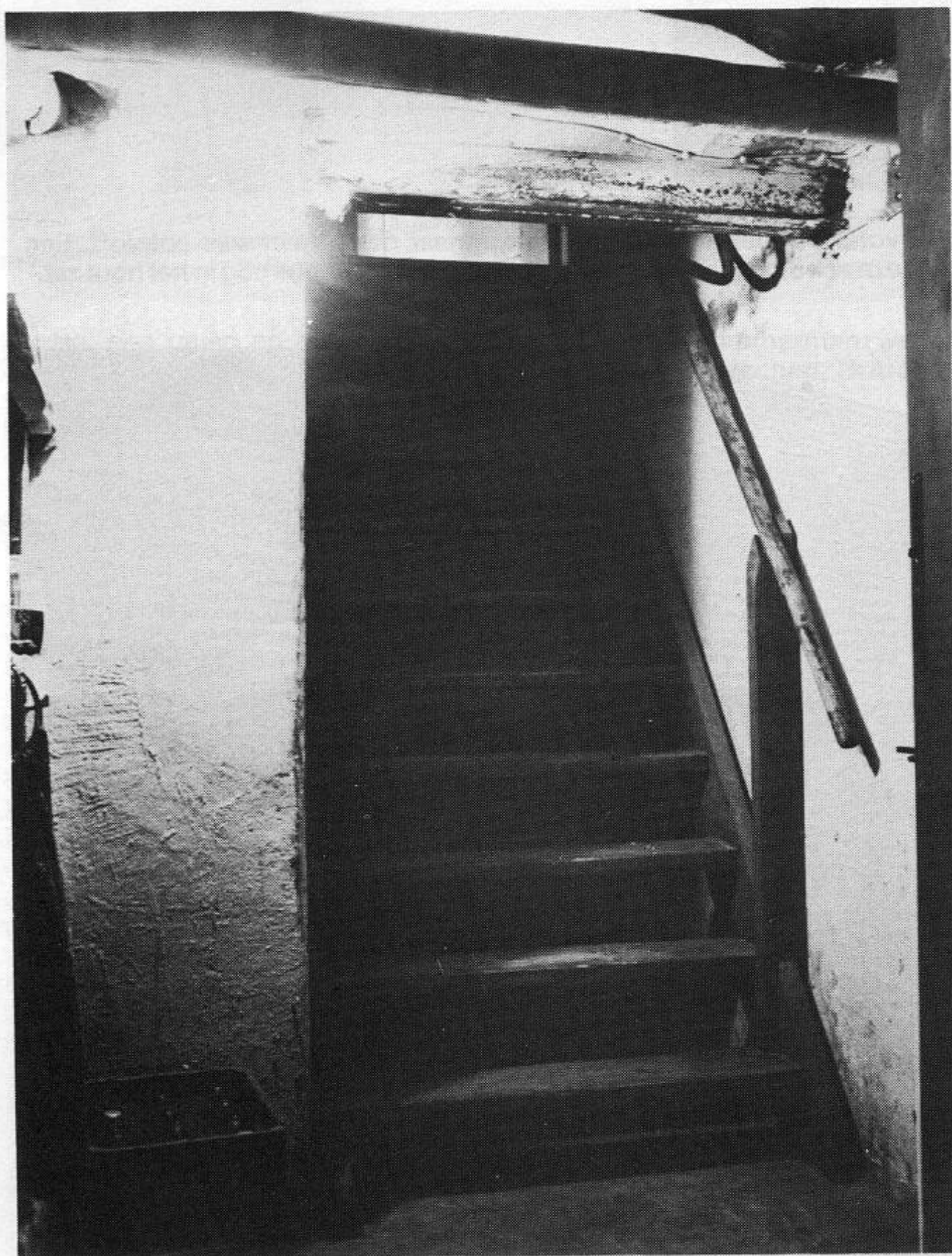
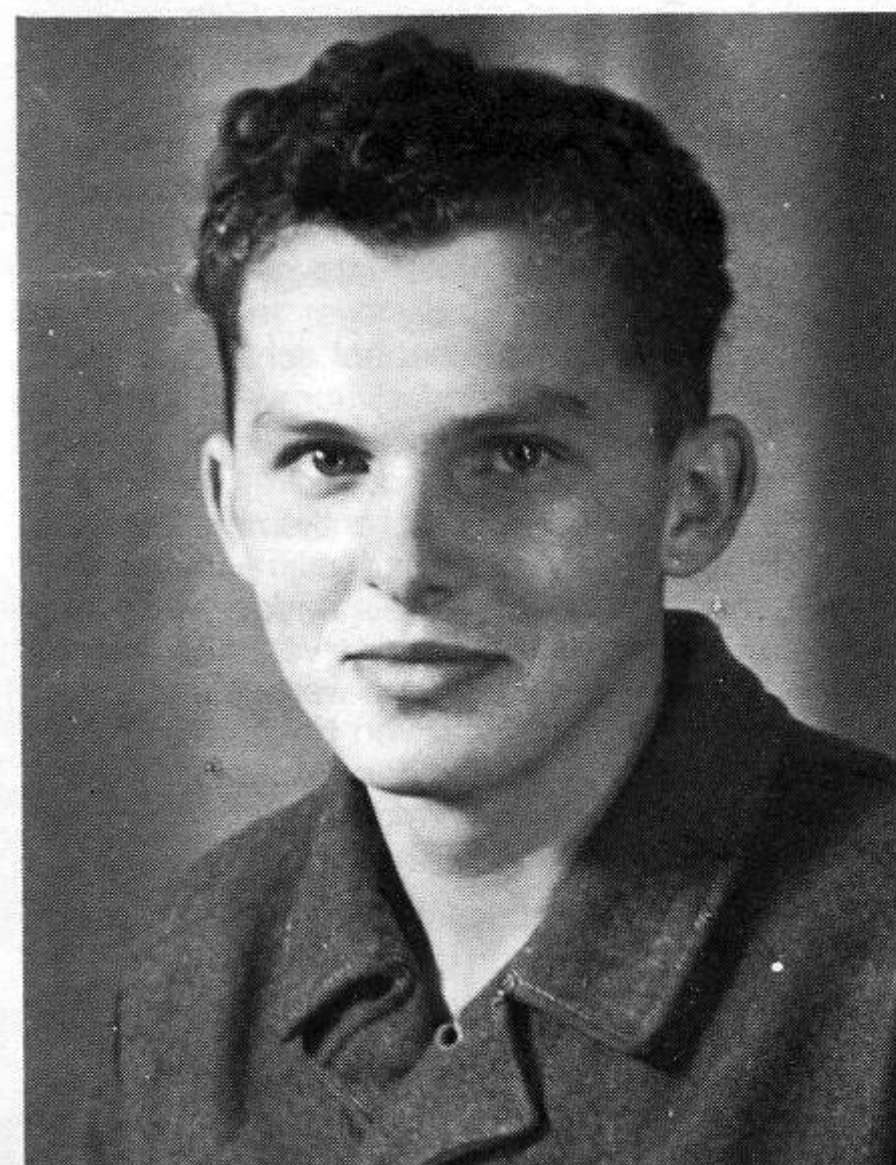
zicht van ongeveer 350 meter. Wij waren omsingeld. Het is in oorlogstijd bij gevechten een normale gewoonte eerst een handgranaat naar binnen te werpen of een stoot vuur af te geven met een automatisch wapen, voordat men een huis betreedt. Dit wetend besloten wij daarom dekking te zoeken in de kelder. Natuurlijk kwam er een stoot vuur door de ramen van de benedenverdieping. Het volgende wat gebeurde was een soldaat bovenaan de keldertrap met een handgranaat in zijn rechterhand, gereed om te gooien. Wij werden toen uit de huizen gehaald en vijf tot zevenhonderd meter verderop naar een schuur gebracht waar een uitstekend Engels sprekende officier ons vertelde waar we ons bevonden en die ons waarschuwde,

Liever dan een granaat te riskeren, stapte Jim Connolly naar voren om zich over te geven. Een Pantzergrenadier kwam de trap af en stak een kaars op. Precies veertig jaar later ontmoette Jim dezelfde grenadier, Helmut Hoffmann, thans eigenaar van een kleine machinefabriek in Varel in noordwest Duitsland.

wilden we ons leven sparen, precies te doen wat ons gezegd werd. Hij zei toen dat, wie ook degene was geweest die vanuit de linkerflank op hen had geschoten, deze man in ieder geval een dappere soldaat was geweest.'

Het oorlogsdagboek is in tegenstelling tot het voorgaande nogal vlak in zijn beschrijving en weinig informatief.

'Dit was slechts het begin van onze moeilijkheden: Barry Quinan was een van de eersten. De vijand was rondom Wistedt getrokken en was het dorp vanuit het zuiden binnengekomen. Een van onze infanteriegroepen werd hierbij onder de voet gelopen. Dat kostte weinig tijd en daarna begon de werkelijke aanval: gemotoriseerd geschut, gesteund oopr infanterie rukte vanuit het noorden op naar het dorp. De beide pelotons, hoewel versterkt door een derde peloton (James Osborne) merkten dat zij praktisch omsingeld waren. Twee tanks werden buiten gevecht gesteld, een liep vast en Barry Quinan's tank kwam zonder munitie te zitten. Zeer verstandig besloot het cavalerie peloton terug te trekken. De overlevenden slaagden erin dekking te

zoeken bij een huis en toen de vijand dit begon aan te vallen, braken zij uit en maakten zich uit de voeten, waarna zij de bataljonsstaf in Elsdorf bereikten. James Osborne had ondertussen hetzelfde ervaren en hij kreeg opdracht het gevecht af te breken. Hij verloor twee van zijn tanks, maar slaagde erin met zijn eigen tank terug te keren. De rest van de dag verliep zonder belangrijke gebeurtenissen. Elsdorf werd de hele dag weliswaar beschoten, maar dat veroorzaakte bij ons weinig schade. Het bataljonsstafkwartier werd verplaatst naar Ruspel. Even voor donker voerden verscheidene vliegtuigen een verrassingsaanval uit en lieten en-

Een van de twee Shermans van luitenant Osborne's versterkingspeleton die werden uitgeschakeld bij de nadering van Wistedt. Op de achtergrond de weg naar Elsdorf. De tank werd omstreeks 1948 verwijderd, maar in 1945 door Langton gefotografeerd.

kele zware bommen vallen, waarna zij weer verdwenen. Bij ons vielen geen slachtoffers.' De reden dat Charlton niet in het oorlogsdagboek voorkomt is dat, met uitzondering van de pelotonscommandant, luitenant Quinan, alle tankcommandanten gevangen waren genomen (wachmeesters Conolly en Gallagher) of gedood (korporaal Unwin). Unwin's vluchtig gedolven graf werd later ontdekt door majoor O'Cock en ritmeester Langton,

zijn plaatsvervanger. De meeste getuigen die in de buurt van Charlton waren tijdens zijn actie, waren ook krijgsgevangen gemaakt. Wachmeester Conolly herinnert zich dat hij gevangen werd genomen door Duitse matrozen die hun basis in het Kieler Kanaal hadden. De gevangenen werden vervolgens, onder bewaking van een gewapende man, te voet weggebracht naar het krijgsgevangenkamp in Westertimke, ongeveer 11 km ten westen van Wis-

Leutnant Hans-Jürgen von Bülow, de compagniescommandant die de geslaagde aanval op Wistedt uitvoerde, waarvoor hij het IJzeren Kruis 1e klas kreeg.

tedt. De cavaleristen die terugkeerden waren voornamelijk in actie geweest aan de andere kant van het dorp, of zij behoorden tot de versterkingen van luitenant Osborne. Zij konden dus niet veel hebben gezien.

De eerste aanwijzingen omtrent de volle draagwijdte van Charlton's dapperheid kwamen aan het licht toen verscheidene gardisten die door de Duitsers waren gevangen genomen, enkele dagen later (28 april) werden bevrijd uit de kampen Marlag en Milag Nord in Westertimke. Gardesoldaat Mendes werd op voordracht van luitenant Quinan onderscheiden met een 'Red Star' Distinguished Conduct Medal voor zijn getoond leiderschap en vastberadenheid tijdens het gevecht. Charlton's naam werd naar voren gebracht om hem onmiddellijk een militaire onderscheiding te verlenen.

Nadat de Britten waren teruggetrokken, bezetten onderdelen van Panzergrenadierregiment 115 (behorend tot de 15e Panzergrenadierdivision) het dorp. Leutnant (thans Dr.) Hans Jürgen von Bülow die de 6e Compagnie van het IIe Bataillon commandeerde, werpt met zijn verhaal extra licht op de gebeurtenissen.

'Ik werd op 21 april 1945 om 05.00 uur wakker. De bataljonsstaf veronderstelde dat mijn compagnie zich in Wehldorf bevond, ongeveer 3 km zuidwest van Wistedt.

'Het regende en wij hadden een kater van de afgelopen nacht in Zeven. We werden naar Wehldorf

verplaatst in twee open aanhangwagens, getrokken door een tractor. Daar kreeg ik bevel van de commandant, Major Weichsel, een vijandelijke tankeenheid uit Wistedt te verdrijven. Ik zou drie offensieve wapens krijgen [vrijwel zeker moet dit Sturmgeschütze IV/75mm zijn geweest]. Deze stonden buiten te wachten en na een bespreking met de pelotonscommandanten, verdeelde ik de mannen (ongeveer 60, officieren inbegrepen) tussen de drie gepantserde gevechtswagens. Ik zelf zat in de voorste.

'Wij vertrokken terwijl het pijpenstelen regende. Spoedig draaiden we naar links een landweg in. Daarna trachtten wij een houten brug te passeren die echter het gewicht van de voertuigen niet kon dragen. Wij stegen uit en ik beval de compagnie op te rukken, terwijl de gevechtswagens bij de brug achterbleven. (Ik rapporteerde dit aan de bataljonscommandopost). Wij waren ongeveer 250 meter

verwijderd van de spoorbaan Zeven-Rotenburg en omringd door moerassige weiden.

'Al spoedig verscheen de kapitein-adjutant die vroeg waarom ik niet had aangevallen. Hij was het met mij eens dat een aanval op de Britse tanks met enkele mitrailleurs en pantseruisten gelijk stond met het plegen van zelfmoord, maar hij voegde er aan toe dat de bataljonscommandant erop stond dat de aanval voortgang zou maken.

'Na een bespreking met mijn pelotonscommandanten, gaf ik het 1e Peloton bevel zich een paar honderd meter langs de spoorweg richting Zeven te verplaatsen, vervolgens een omtrekkende beweging via de linkerflank uit te voeren om aldus Wistedt vanuit het noordoosten in een wijde boog te naderen, met het doel vijandelijk vuur tot zich te trekken. Intussen zouden de andere twee pelotons oprukken door de weilanden en pas vuren nadat op

Thans gepensioneerd - dr H. Jürgen von Bülow.

hen werd geschoten. Voorts moesten zij de indruk vestigen van een grote aanval.
 'Wij wachtten ongeveer drie kwartier voordat wij het vuren hoorden van het 1e Peloton. Daarna verplaatsten wij ons in loopas zo stil mogelijk en bereikten zo de bosjes aan de rand van het dorp. Ik bad God zich te ontfemen over mijn mannen. Toen gaf ik het teken voor de uiteindelijke aanval, maar na ongeveer twintig meter brulde een of andere idioot "Hoera!" en de rest sloot zich daar bij aan. Ik had de indruk dat bij het bereiken van het centrum onze verrassing was geslaagd en dat slechts enkele tankbemanningen in hun voertuig konden komen. *Eén vijandelijke mitrailleur bleef ons onophoudelijk bestoken.* [Cursivering van de redactie].
 'Een of twee tanks vuurden blijkbaar brandgranaten af, want in enkele minuten stond de boel in lichterlaaie. Door de rook konden we bijna niets zien, maar onze pantservuist trof de tanks. Ober-

feldweibel Brackert, een duivelse kerel uit Oost-Pruisen, miste een tank op een haar na met zijn pantservuist, waarop hij in woede ontstoken op de tank klom, met zijn laars tegen de koepel schopte en schreeuwde: "Herauskommen!". De bemanning gehoorzaamde en kwam met de armen omhoog naar buiten.
 (Gevraagd naar dit incident, verklaarde ritmeester Quinan dat volgens hem niets anders bedoeld kan zijn dan Gallagher's Sherman hoewel, de mannen kennende die erbij betrokken waren, kon hij zich moeilijk voorstellen dat zij zich zonder enige tegenstand hadden overgegeven).
 'De bewuste mitrailleur,' aldus het vervolg van von Bülow's verhaal, 'stopte met vuren en Tommies verschenen aan alle kanten met hun handen omhoog. Wij namen 6 tot 8 mannen gevangen en een sergeant wenste ons zelfs geluk met ons succes. Wij ontwapenden de gevangenen en zij lieten ons

zien hoe een Bren werkte en zij boden ons sigaretten aan. Wij hadden geen gesneuvelden en slechts drie licht gewonden.'
 (Ritmeester Quinan is van oordeel dat bij dit aantal niet het peloton is inbegrepen dat op de Zevense weg liep. Hij had de Duitsers gedurende twintig minuten in het volle vizier, terwijl zij bezig waren aan beide kanten van de weg uit de sloot te kruipen. Gedurende die tijd had hij tenminste 40 tot 50 brisant- en enkele ap-granaten afgevuurd op het gemotoriseerde kanon. Enkele brisantgranaten waren gericht geweest op de bomen en andere op groepjes Duitse militairen. De schutter was zeer accuraat en hij plaatste bijvoorbeeld een voltreffer op een omgevallen boom waarachter zich drie man schuil hielden. Barry Quinan denkt dat zij daarvan meer dan een beetje hoofdpijn hebben gekregen!)
 'Wij haalden toen de rantsoenen uit de tank en trokken vervolgens terug uit het centrum van Wis-

1. DE SHERMAN VAN QUINAN KREEG HIER PANNE
2. DE SHERMAN VAN WACHTMEESTER CONNOLLY
3. IDEM VAN WACHTMEESTER GALLAGHER
4. DE FIREFLY VAN SOLDAAAT 1E KLAS UNWIN
5. HEMME HAUS, LATER DE CP VAN VON BÜLOW
6. HET HUIS VAN DE ONDERWIJZER, VON BÜLOW'S TWEEDE CP
7. DE WONING VAN GUSTAV FRICKE

Overschaduwd door droefheid - de dag waarop in Buckingham Palace in Londen postuum de hoogste decoratie werd uitgereikt voor moedig gedrag op het slagveld. De familie Charlton zou opnieuw een tragedie beleven toen na de oorlog John overleed als gevolg van een ongeluk met een RAF-vliegtuig. De ouders zijn thans ook overleden; Alwyn (onder) vergezelde ons naar Wistedt.

tedt om het vijandelijke mortier- en artillerievuur te ontwijken,' aldus opnieuw von Bülow. 'In een huis waar de Tommies op de tafel hun etenswaren hadden achtergelaten en die wij vervolgens opaten, richtte ik mijn compagnies' cp in. Iemand vond een grammofoon en speelde zonder ophouden *Im Rosengarten von Sanssouci*.

'Het hield op met regenen en de zon begon te schijnen. Twee van mijn mannen onderzochten de tanks. Een van hen raakte echter gewond door het artillerievuur. 's Avonds verplaatste ik mijn cp naar

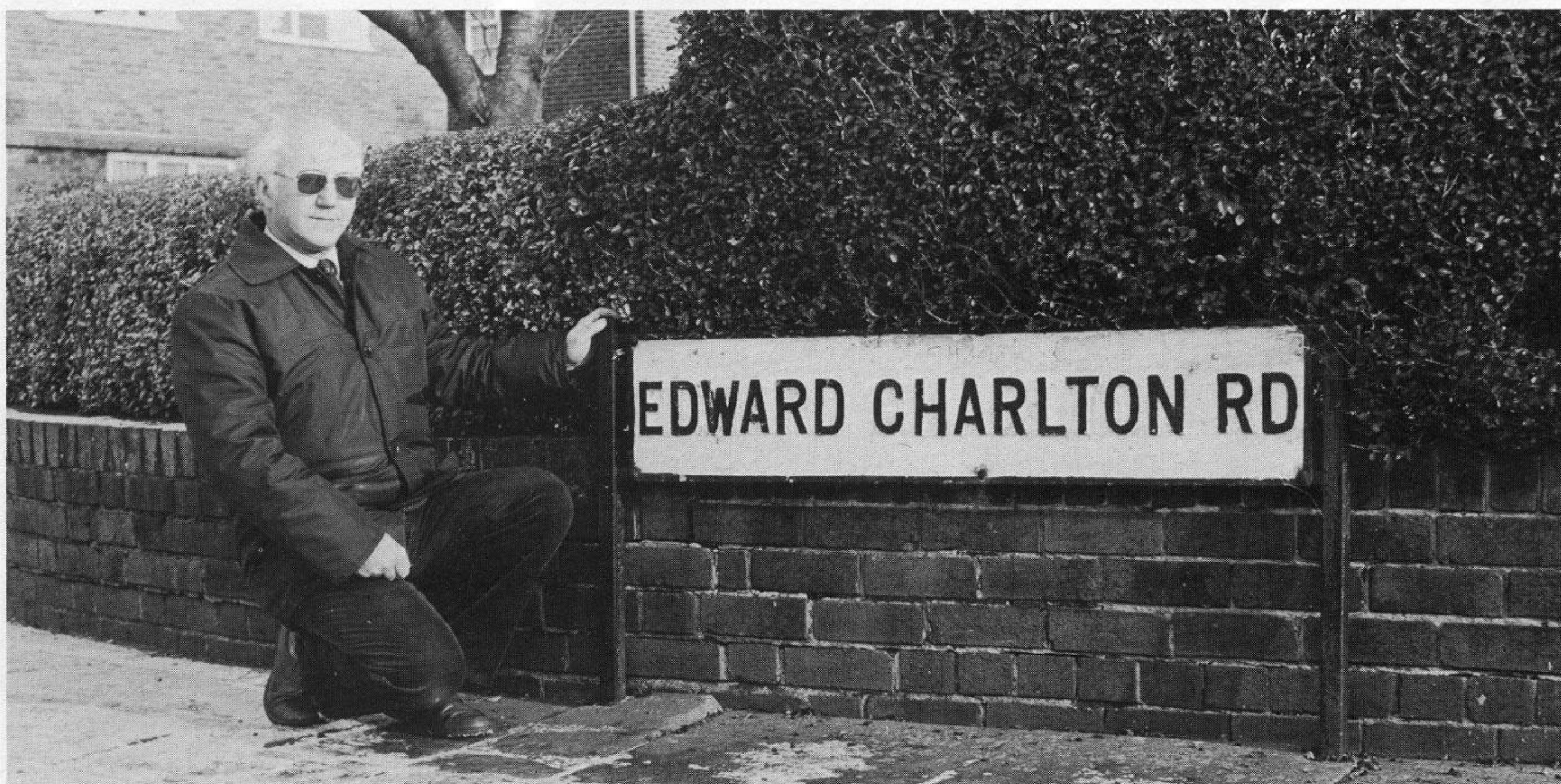
de onderwijzerswoning. De compagnie had zich rondom ons ingegraven en twee compagnieën voegden zich bij ons. Alles was toen rustig. Op de 22e vielen er een paar granaten, maar niemand werd gewond. De 23e was mijn verjaardag en ik kreeg opdracht mij te melden bij de bataljons' cp.

De commandant wenste mij geluk met de actie tegen Wistedt en decoreerde mij met het IJzeren Kruis 1e klas.

'Op de 24e ontvingen we hevig artillerie- en mor-

tiervuur en 's avonds trokken we terug naar Brütendorf.'

Onder de gevangenen bevond zich de ernstig gewonde Charlton die, samen met wachtmeester Gallagher, naar een nabij gelegen tijdelijke Duitse eerste hulp post, werd vervoerd. Ondanks medische verzorging stierf Charlton kort daarna. Bevestiging van zijn dood volgde toen na de oorlog zijn graf werd ontdekt. (De documenten zeggen dat dit in Bremerhaven was, ongeveer 50 km ten noordwesten van Wistedt. Waarschijnlijker is echter dat Bre-

'Ik schrijf U deze brief met betrekking tot Uw zoon Eddie. Vandaag ben ik de gelukkigste man in Engeland, nadat ik in de krant had gelezen over zijn onderscheiding, het Victoria Cross. Uitsluitend door zijn dapper gedrag werd mijn leven gered en kan ik U dit schrijven. Wat hij die dag deed is niet te beschrijven; hoewel ernstig gewond redde hij een groot aantal levens. U vroeg mij alles te vertellen wat er die dag is gebeurd, maar ik vrees dat ik daartoe niet in staat ben. U moet mij dat vergeven, maar indien mij hetzelfde was overkomen, zou ik niet graag willen dat iemand dit mijn moeder

vertelde... ik was de laatste die bij hem was. Hij werd krijgsgevangen gemaakt, maar helaas was hij ernstig gewond en ik slechts licht. Beiden werden we naar dezelfde Duitse hulp post gebracht. Hij was de hele tijd opgewekt, maar mocht niet mee naar het krijgsgevangenkamp en wij scheidden van elkaar met z'n oude gezegde 'up the Micks' (zoiets als: leve de Roomse papen).' Brief uit mei 1946 van wachtmeester Hughie Gallagher, overleden in 1981, aan Mrs Charlton.

Eddie's naam staat bovenaan op dit ere-tableau dat in het abattoir van Manchester, waar hij voor zijn dienstneming werkte, werd onthuld door een van zijn vroegere collega's, Mr. H. Wilcox. toen het abattoir naar een

nieuwe locatie verhuisde in Phillips Park Road, ongeveer 6 km verderop, kreeg het tableau een plaats in het nieuwe gebouw.

mervorde wordt bedoeld dat niet meer dan 24 km van Wistedt ligt. Een tocht langs plaatselijke kerkhoven heeft dit helaas niet kunnen bevestigen.) Wachtmeester Connolly herinnert zich dat hij, na zijn ontslag uit krijgsgevangenschap, Charlton's actie onder de aandacht bracht van een liason officier van de staf. Connolly herhaalde daarbij wat de Duitse officier hem na zijn gevangenneming had verteld en hij vroeg of dit kon worden doorgegeven aan zijn naaste superieur. Toen wachtmeester Connolly in Engeland terugkeerde, vertelde hij het verhaal over Charlton opnieuw aan de commandant van het depôt te Tring in Hertfordshire en daarna nog eens aan kapitein Parker van de 9e RAOC (Intendance) compagnie in Thetford. In een brief aan de redactie van dit blad, veertig jaar na het gebeurde, vertelt Jim Connolly dat hij spoedig daarna werd gedemobiliseerd aangezien zijn dienstdienst om was. 'Als Charlton echter niet op eigen initiatief zijn actie had ondernomen om de aanval te weerstaan was er nu niemand meer in leven geweest.'

Een van de voorwaarden voor de toekenning van het Victoria Cross is dat de actie moet zijn gezien door tenminste twee getuigen en, samen met het getuigenis van wachtmeester Connolly, werden ook bewijzen geleverd door Duitse krijgsgevangenen. Zij spraken van een eenzame soldaat die voor drie brandende Shermans stond en een bataljon van hun mensen tegenhield, waardoor er voor zijn eigen kameraden tijd was om zich te reorganiseren. Toen het ware karakter bekend werd van Charlton's dappere gedrag, werd aanbevolen een Victoria Cross toe te kennen. Op 10 mei 1945 werd het rekest om hem te begiftigen met de Military Medal afgewezen, een in feite onvermijdelijke uitslag, aangezien bekend was dat Charlton was overleden en de Military Medal niet postuum wordt verleend. In het Britse leger kon tijdens WOII een gewoon soldaat voor dapperheid alleen worden gedecoreerd met het Victoria Cross of met de Distinguished Conduct Medal en voorts kon hij een eervolle vermelding krijgen. Alleen deze laatste en het Victoria Cross konden postuum worden toegekend. Er zijn vele voorbeelden van aanbevelingen om de Military Medal of de Distinguished Medal te verlenen, die echter nooit werden gehonoreerd aangezien de betrokken soldaat was gestorven voordat de koninklijke onderscheiding was verkregen. (Volgende op de instelling in 1974 van de Queen's Gallantry Medal, in eerste instantie een onderscheiding voor burgers, die ook postuum kan worden toegekend, heeft het Ministerie van Defensie in 1979, met toestemming van de Britse soeverein, de regels voor dapperheids onderscheidingen zodanig gewijzigd dat alle op één lijn zijn gebracht en postuum kunnen worden toegekend.

Een uitzondering is gemaakt voor de Distinguished Service Order, aangezien men in leven moet zijn om lid te kunnen worden van een Orde.) Begin 1946 werden de stoffelijke resten van Eddie Charlton opgegraven door de Army Graves Registration Service en tijdelijk in Rhade opnieuw ter aarde besteld, dichtbij de plaats waar hij de actie had gevoerd. Een locatie voor een Brits oorlogskerkhof was toen reeds ten zuiden van Soltau bij Beckingen uitgekozen. In februari van dat jaar werd Charlton daar aan de aarde toevertrouwd in graf 13 van rij F, perceel 7. Dichtbij ligt ritmeester Ian Liddell van de Goldstream Guards behorende tot de Guards Armoured Division, die eveneens met het Victoria Cross werd begiftigd. De bekendmaking dat Charlton het Victoria Cross

was toegekend, gebeurde in de *London Gazette* (vergelijkbaar met de Nederlandse Staatscourant) van 2 mei 1946, waarin een finale lijst van oorlogs onderscheidingen was opgenomen. Op 29 oktober van dat jaar woonden zijn ouders een aangrijpende plechtigheid bij op Buckingham Palace waar koning George VI hun de onderscheiding overhandigde voor een actie waarbij hun zoon het leven verloor. De officiële mutatie hiervoor luidt als volgt: 'Op de morgen van 21 april 1945, was gadesol- daat Charlton hulpchauffeur in een tank van een peloton dat samen met een infanteriepeloton het dorp Wistedt innam. 'Kort daarna, viel de vijand de positie aan onder dekking van artillerievuur en met grote overmacht bestaande uit, naar later bleek, een bataljon van

Toen de inwijdingsceremonie van het oorlogsmonument van de Household Brigade op 28 mei 1956 naar het einde toeliep, begaf Mrs Charlton, vergezeld van haar echtgenoot, zoon en schoondochter, zich naar het regimentshoofdkwartier in de Wellington Barracks. Na begroet te zijn door de commandant van de Irish Guards, kolonel P.F.I. Reid, bood zij hem Edward's Victoria Cross aan om veilig te worden bewaard en als een herinnering aan zijn grote opofferingsgezindheid - de eerste maal dat ooit een Victoria Cross aan het regiment werd geschonken.

Zij die het haalden - het 1e Eskadron een week na de oorlog. Een van de militairen was gardesoldaat James Mendes, wiens eerbetoon aan Eddie Charlton in juni 1946 in het blad 'John Bull' verscheen: 'Eén man zal met mij mee marcheren tijdens de parade op Victory Day, een man die niemand zal zien. Hij zal niet worden gefotografeerd door de camera's die de grote parade in beeld brengen, twaalfduizend mannen en vrouwen die te land ter zee en in de lucht de overwinning behaalden. Hij zal niet het gedreun horen van de gemechaniseerde colonnes, noch de cadans van de marcherende voeten en evenmin het gedreun van de vliegtuigmotoren tijdens de fly past van de RAF. Ook zullen de toejuichingen van het publiek, de scherp klinkende bevelen, de muziek en de vlaggen hem niet bereiken. Hij zal tot die grote onzichtbare heerschaar behoren die die dag zal deelnemen aan de parade. De mannen die nooit terugkeerden, de kerels die pech hadden, de marcheerders die er eigenlijk wel bij behoren te zijn. En er in feite ook bij zijn, namelijk in de harten van degenen die aan hun zijde vchten. Want ik zal hem zonder twijfel zien. Niet gekleed voor een ceremoniële parade, glad geschoren, spiegelen als gepoetste schoenen en z'n kleding zorgvuldig gekozen. Ik zal hem zien zoals hij sneuvelde - in z'n eentje bezig een Pantzergrenadierbataljon tegen te houden...

'Ed was mijn vriend. Grappig dat een Engelsman een Victoria Cross moet winnen voor een Iers regiment, maar zo is het nu eenmaal. Na vijf jaar in de Irish Guards was Ed toch meer Iers geworden dan Engels, in feite meer Iers dan velen van ons. Hij kon goed z'n zegje doen, dat is waar, en hij had

een opvliegend karakter dat door zijn spierkracht gevaarlijk zou kunnen worden. Hij had echter een hart van goud. Hij was een man zoals echte mannen zijn en behoren te zijn. Hij hield van z'n biertje en z'n vermaak. Hij leefde en stierf als een Brit.'

'Dat was Ed, die zal worden bijgezet in de bloedige annalen van de militaire geschiedenis voor een van de grootste heldendaden uit deze oorlog...'

'De mutatie zegt alleen maar dat hij de Browning van z'n beschadigde tank haalde. Alleen dat al was betekenisvol. Niet slechts bevond hij zich in het volle zicht van de vijand, maar zijn Sherman begaf het. Iedereen die de Sherman kent, zal u vertellen dat hij vervelende kuren krijgt als hij is geraakt. Hij barst in vlammen uit en de munitie begint te ontploffen. Het is zeer onaangenaam dan in de buurt te zijn, en nog minder bovenop de tank; de mutatie zegt alleen maar dat hij de Browning in veiligheid bracht...'

'Dit verhaal was misschien nooit bekend geworden, als hij het niet mogelijk had gemaakt dat sommigen van zijn kameraden het er levend afbrachten en erover konden rapporteren. In het geval van Ed waren dat niet alleen zijn eigen vrienden, maar was het ook de vijand die ervoor zorgde dat hij nooit zou worden vergeten. Ed overleed in een Duits veldhospitaal, en krijgsgevangenen Duitsers vertelden aan de officieren die hen ondervroegen het verhaal van een man die voor drie brandende Shermans stond en een bataljon Pantzergrenadiere ophield.'

'Voor mij leeft Ed nog steeds. Hij zal met ons door Londen marcheren. U zult hem niet zien, maar hij zal er zijn.'

het 15e Regiment Pantzergrenadiers, gesteund door zes gemotoriseerde kanonnen.

'Alle tanks, met inbegrip van die van Charlton, werden geraakt; de infanterie kwam onder zware druk en liep gevaar onder de voet te worden gelopen.

'Geheel op eigen initiatief besloot Charlton de vijand aan te vallen. Na snel de Browning-mitrailleur van zijn tank te hebben gehaald liep hij de weg op in het volle zicht van de vijand en beschoot deze vanuit de heup met zijn Browning.

'De stoutmoedigheid van zijn aanval en de intensiteit waarmee hij vuurde waren van dien aard dat hij de voorste vijandelijke compagnie tot staan bracht en deze zware verliezen toebracht. De actie verminderde tegelijkertijd de druk op onze eigen infanterie.

'Gedurende tien minuten bleef Charlton vuren tot dat hij aan zijn linkerarm werd gewond. Onmiddellijk, ondanks vijandelijk vuur, plaatste hij zijn mitrailleur vlakbij op een omheining die hij gebruikte om zijn gewonde arm te ondersteunen. Zo vuurde hij nog eens tien minuten totdat hij opnieuw in zijn linkerhand werd geschoten die hij nu niet meer kon gebruiken en die slap langs zijn lichaam viel.

'Hoewel twee keer gewond en getroffen door bloedverlies, plaatste Charlton zijn mitrailleur opnieuw op de omheining, terwijl hij nu slechts de beschikking had over een arm waarmee hij moest vuren en herladen. Niettegenstaande dat bracht hij de vijand nog steeds verliezen toe totdat hij tenslotte voor de derde keer werd gewond en in elkaar zakte. Als gevolg van zijn verwondingen stierf hij later temidden van de vijand. De heldenmoed en vastberadenheid van de gardesoldaat bij de uitvoering van zijn aan zichzelf opgelegde taak zijn boven alle lof verheven. Zelfs de Duitsers die hem gevangen namen waren onder de indruk van zijn heldhaftigheid.

'Charlton's dappere en zelfopofferende actie bracht de vijand niet alleen zeer zware verliezen toe en verlichtte de druk op de eigen troepen, maar

'Maak je niet ongerust moeder, ik neem niet meer risico dan nodig is, zodat ik er doorheen zal komen met vliegende vaandels.' Brief van Ed aan zijn ouders uit 1945.

leidde er ook toe dat de positie spoedig weer kon worden heroverd.'

Op 28 mei 1956, toen koningin Elizabeth als kolonel van de Irish Guards de opening en inwijding verrichtte van het Household Brigade War Memorial Cloister in de kapel van de Guards in Birdcage Walk, schonk Mrs. Charlton, ter gelegenheid van deze gebeurtenis, het Victoria Cross van haar zoon aan de Irish Guards om permanent in bewaring te worden gehouden. De onderscheiding is thans, met gepaste trots, tentoongesteld temidden van andere regimentstrofeeën, alsmede de vijf andere Victoria Cross decoraties die aan leden van de Irish Guards werden toegekend. De eenvoudige spreuk is als een epitaaf voor de dapperen die sneuvelen 'For Valour'.

Ons bezoek aan Wistedt vond plaats 40 jaar na de gevechten aldaar. Met ons mee ging Eddie Charlton's jongere broer Alwyn. John Hillyer was bij nader onderzoek in Duitsland een voormalig soldaat van Pantzergrenadierregiment 115 op het spoor gekomen, ene Helmut Hoffmann die het dorp twee jaar tevoren had bezocht. John had daarnaast ook burgers van het dorp geïnterviewd, onder wie Heinrich Fricke. Naast diens huis had Barry Quinan's tank panne gekregen. De belangstelling van de Duitse getuigen, deed ons besluiten drie Britse deelnemers aan de gevechten uit te nodigen voor onze trip: Barry Quinan en Jim Connolly als vertegenwoordigers van de cavalerie en William Harvey-Kelly van de infanterie. Helaas was Barry Quinan verhinderd, maar het resterende deel van het gezelschap arriveerde bij de heer Fricke in de ochtend van 20 april, de dag voor het gevecht.

Heinrich Fricke bleek levendige herinneringen aan het gebeurde te hebben die ook betrouwbaar bleken. Hij was toen elf jaar en het eerste teken dat er een slag zou plaatsvinden waren lichtspoor kogels die op het dorp werden afgeschoten en die tot gevolg hadden dat de bevolking dekking zocht in

de kelders van de huizen. Het gezin Fricke, moeder Maria, zoon Heinrich en twee zusjes, Alwine en Marianne, zochten een toevluchtsoord in het huis van hun oom Gustav, ongeveer honderd meter verderop. Totaal waren ongeveer 17 burgers samengepakt in de kleine kelder. Heinrich Fricke herinnerde zich duidelijk de komst van de Britse soldaten, van wie sommigen een ernstig gewonde kameraad droegen die zij op een tafel in de kelder legden. De soldaat was ernstig aan zijn zij gewond en alles wijst erop dat dit Eddie Charlton was. Er waren totaal vijf Britse soldaten.

Na ongeveer twintig minuten arriveerden verscheidene Duitsers op welk moment een van de Britten (Connolly) naar voren stapte om zich over te geven. Een grenadier (Helmut Hoffmann) kwam de trap af en stak een kaars aan. Hierna kregen de Tommies het bevel hun spullen bij elkaar te pakken en naar buiten te komen. De Duitse gewondenverzorgers werden geroepen om te zien wat hij voor de gewonde kon doen. Hij was verbonden met een noodverband, maar na dit te hebben verwijderd, zei de gewondenverzorgers dat niets kon worden gedaan om hem te redden. Fricke vertelde vervolgens dat daarna alle burgers zich moesten verwijderen en daarop de gewonde soldaat achterlieten. De meeste huizen van het dorp lagen onder vuur en de burgers waren gedwongen een toe-

Huize Hemme. De Sherman bevond zich op de voorgrond. Binnen zaten de Britten in de keuken te ontbijten.

vlucht te zoeken in de omringende landerijen. He-las kon Helmut Hoffmann ons niet vertellen wat met de gewonde man gebeurde, aangezien zijn groep bevel kreeg het dorp te verlaten en zich opnieuw in te graven. Toen de dorpsbewoners terugkeerden vonden zij twee verse graven: een tegenover het huis van Heinrich Fricke en een bij het huis van zijn oom.

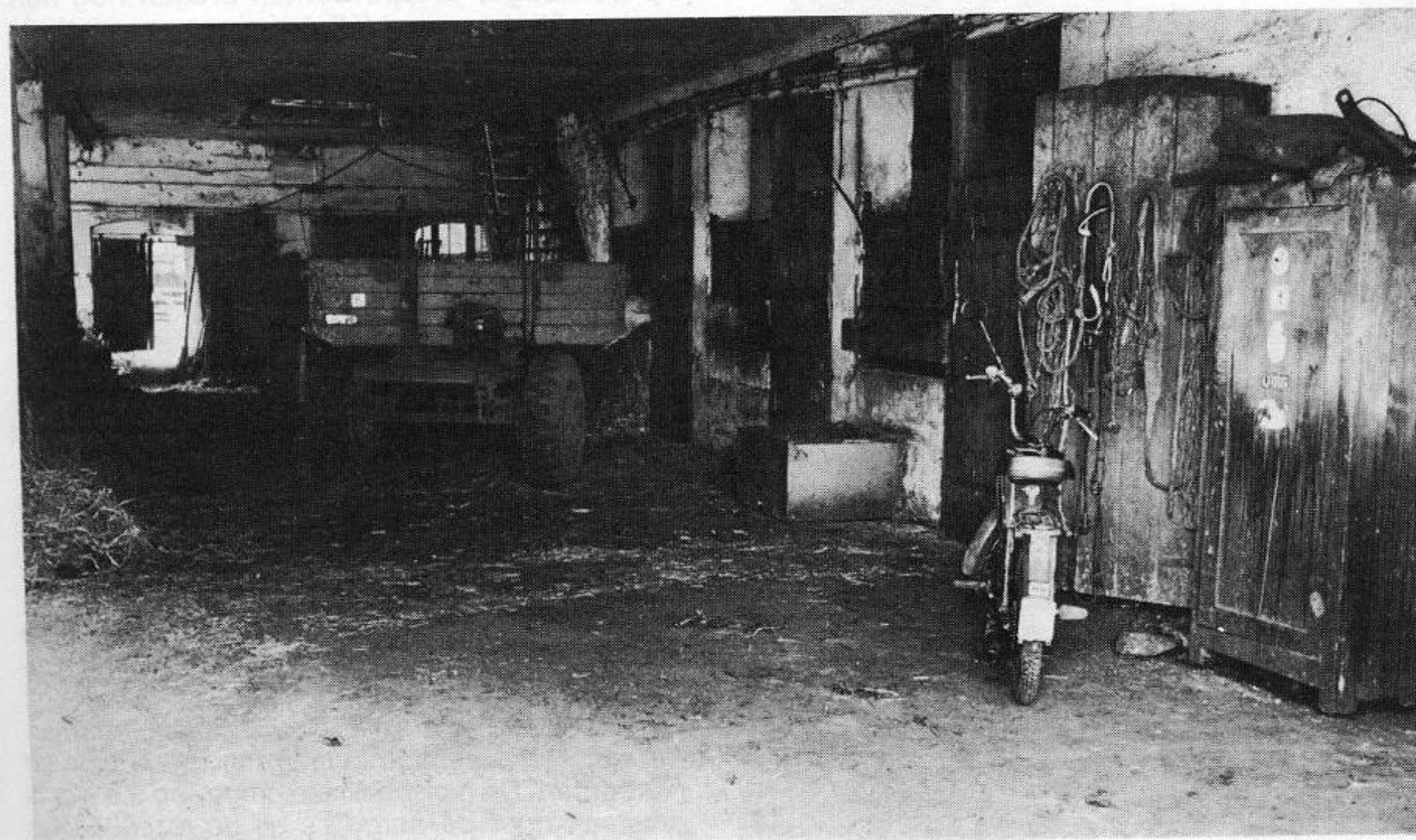
Hans Bamann, een soldaat die met ziekteverlof thuis in Wistedt verbleef en ook als onze plaatselijke getuige fungeerde, vervolgde hierna het verhaal en vertelde dat hij een dode Britse soldaat vond in de deuropening van de aangrenzende koeienstal. Gallagher's tankbemanning had haar Sherman enkele meters van het huis af geparkeerd. In het huis waren zij of enige infanteristen verrast door de Duitsers terwijl zij bezig waren thee te zetten. De mannen sprongen door het keukens- raam, maar een besluit via een deur te verdwij- nen, de deur die naar de koeienstal leidde. Terwijl

hij de schuur binnenkwam naderde een Duitser van de andere kant en sneed hem de pas af. Bamann begroef hem bij de tank en enkele dagen later kreeg hij van de burgemeester opdracht het stoffelijk overschot weer op te graven en dit samen met de twee anderen te herbegraven op het dorpskerkhof langs de weg naar Elsdorf. Aange- nomen werd dat een geallieerde gravendienst- ploeg de stoffelijke resten binnenkort weer zou verwijderen. Daarom werden zij gewikkeld in grondzeilen en begraven naast de bemanningsle- den van een Amerikaanse bommenwerper die in de buurt was neergestort.

Fricke vertelde ons dat al de tanks kort na het eind van de oorlog waren weggehaald behalve twee Shermans die buiten het dorp op een mijn waren gelopen - tanks dus van luitenant Osborne's peloton dat als versterking was gezonden.

Kinderen uit het dorp speelden op de tanks en op een ervan konden zij de geschutskoepel draaien

Links: Toen hij verrast werd door de Duitse aanval, probeerde een man de schuur te verlaten via de deur rechts, maar een grenadier, die langs de achterzijde binnenkwam, schoot hem neer. Rechts: Hans Bamann wijst de plek aan waar hij de Britse soldaat begroef.

die op een goede dag op mysterieuze wijze was verdwenen. Omstreeks augustus 1945 maakte kolonel Langton een foto van beide Shermans. In 1948 werden zij tenslotte weggehaald. Op de plek waar zij hadden gestaan wilde jarenlang echter niets meer groeien.

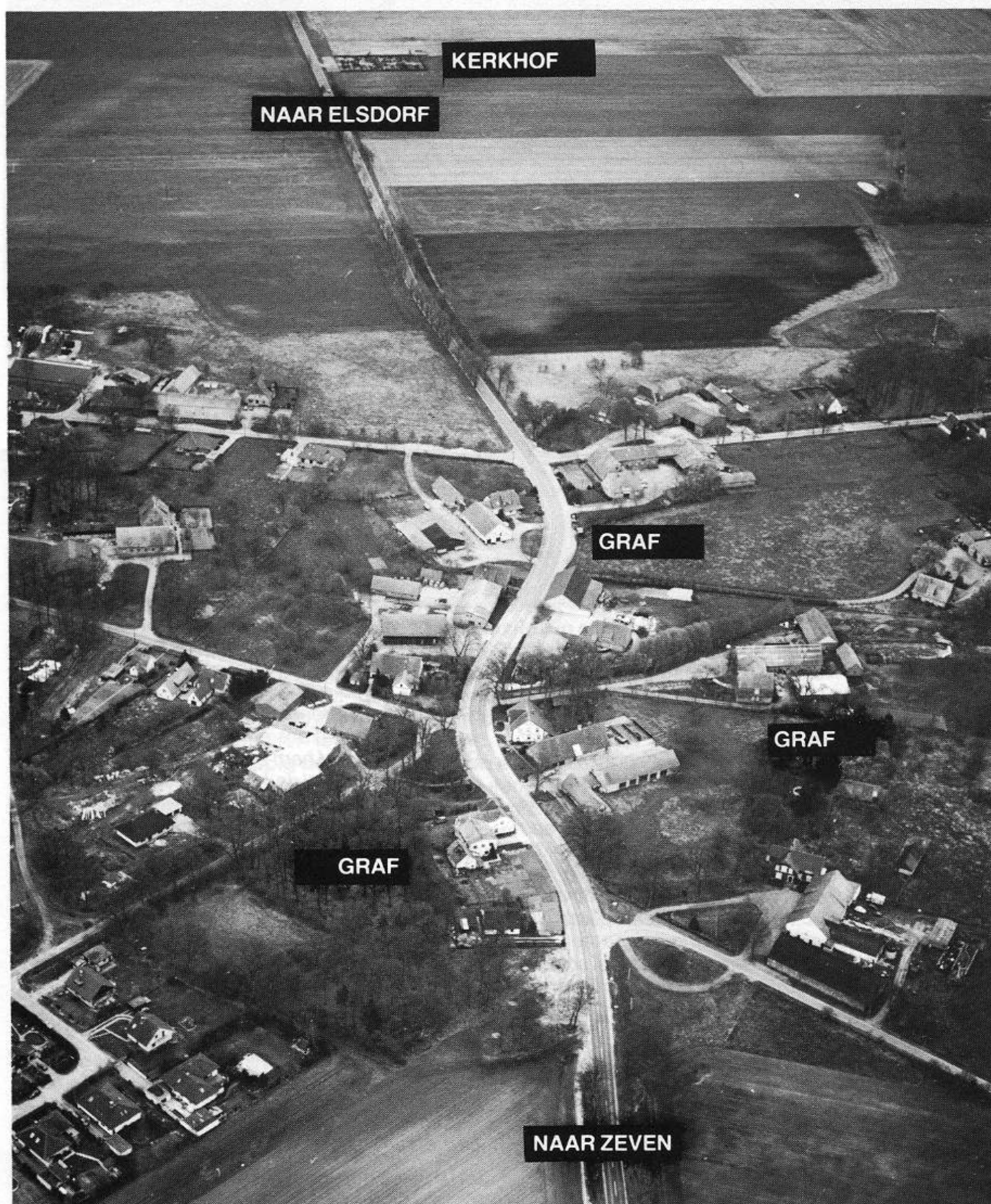
Nadat wij in het comfortabele huis van Heinrich Fricke de gebeurtenissen van veertig jaar geleden hadden doorgenomen, begonnen we aan onze tocht door het dorp dat veel kleiner was dan wij ons hadden voorgesteld - niet meer dan een paar hon-

derd meter van het ene naar het andere eind. Bomen droegen nog de littekens van de strijd, evenals enkele gebouwen uit die tijd. Helaas was de timmermanswerkplaats (die Helmut Hoffmann zich goed kon herinneren) waar Mendes met zijn tank tegenop was gereden, reeds jaren geleden afgebroken.

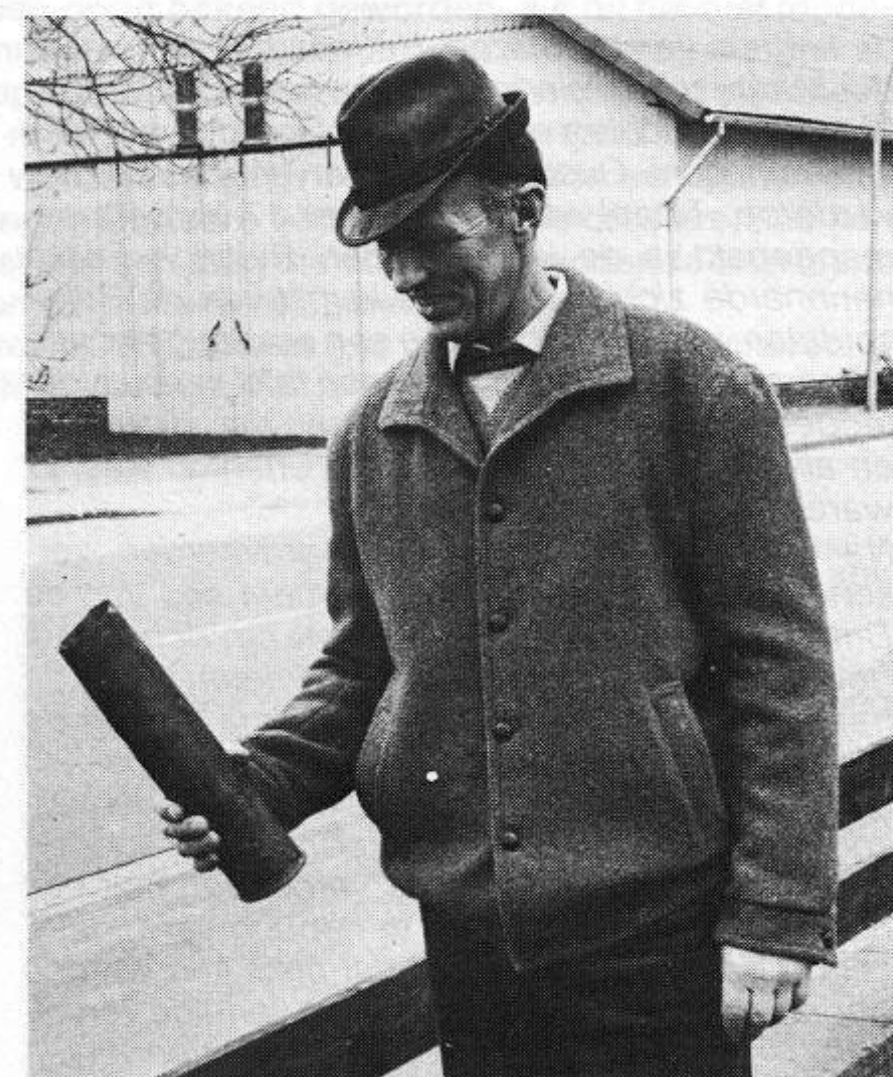
Toen wij bovenaan het dorp kwamen waar William Harvey-Kelly zich bevond met een deel van zijn peloton, liet hij ons zien waar Barry Quinan had gestaan toen diens hoofd bijna werd geraakt door

een granaat. William nam ons daarna mee naar de route waarlangs hij en zijn mannen waren ontsnapt: een gebied dat ook heden nog bebost is.

Toen wij achterlangs de huizen liepen, ontdekte Jimmy Connolly plotseling de plek waar hij gevangen was genomen toen hij op weg was naar zijn gestrande Sherman. Op de bewuste plek waar het mortiervuur was neergekomen, bevond zich een houten schuur die daarvan nog steeds de sporen droeg. Een regenpijp tegen het huis van Gustav Fricke vertoonde een gat, afkomstig van een auto-

Drie Britse graven werden in het dorp gevonden. Herr Bamann bracht de stoffelijke resten over naar deze hoek van het kerkhof van Wistedt.

Herr Fricke was een enthousiaste gids tijdens onze rondgang door het dorp en hij bleek goed op de hoogte te zijn. Bomen dragen nog hun oorlogslittekens en hij liet ons een granaathuls van een Sherman zien die hij in zijn voortuin had opgegraven. Deze is aangeboden aan het museum van de Irish Guards in de Wellington Barracks.

matisch wapen. Binnen zagen we dat de kelder nu in tweeën was gedeeld, waardoor het maken van foto's in de kleine ruimte zeer werd bemoeilijkt. Maar een foto van Jim en Helmut op de plek waar zij elkaar veertig jaar geleden voor het eerst hadden ontmoet, moest en zou kunnen.

De volgende dag, zondag 21 april 1985, hadden we speciaal gereserveerd voor een bezoek aan het oorlogskerkhof te Becklingen, naast de weg tussen Soltau en Celle, waar Eddie Charlton, korporaal Unwin en de andere leden van de Irish Guards lagen begraven die aan het eind van de oorlog waren gesneuveld in de slag om Elsdorf-Wistedt. Dit was een belangrijke dag voor Alwyn Charlton, die aangrijpend was dan de twee vorige keren dat hij het graf van zijn broer had bezocht. Het kerkhof ligt aan de rand van de Luneburgerheide met een prachtige achtergrond van heide en pijnbomen. De typisch Britse omgeving die hier is ontstaan door de pergola's en de rozenborders

kan slechts recht worden gedaan met de woorden
van Rupert Brooke (1887-1915):

*If I should die, think only this of me:
That there's some corner of a foreign field
That is for ever England.*

**'40~'45
TOEN & NU**

Het incident bij Imber

door Denis C. Bateman

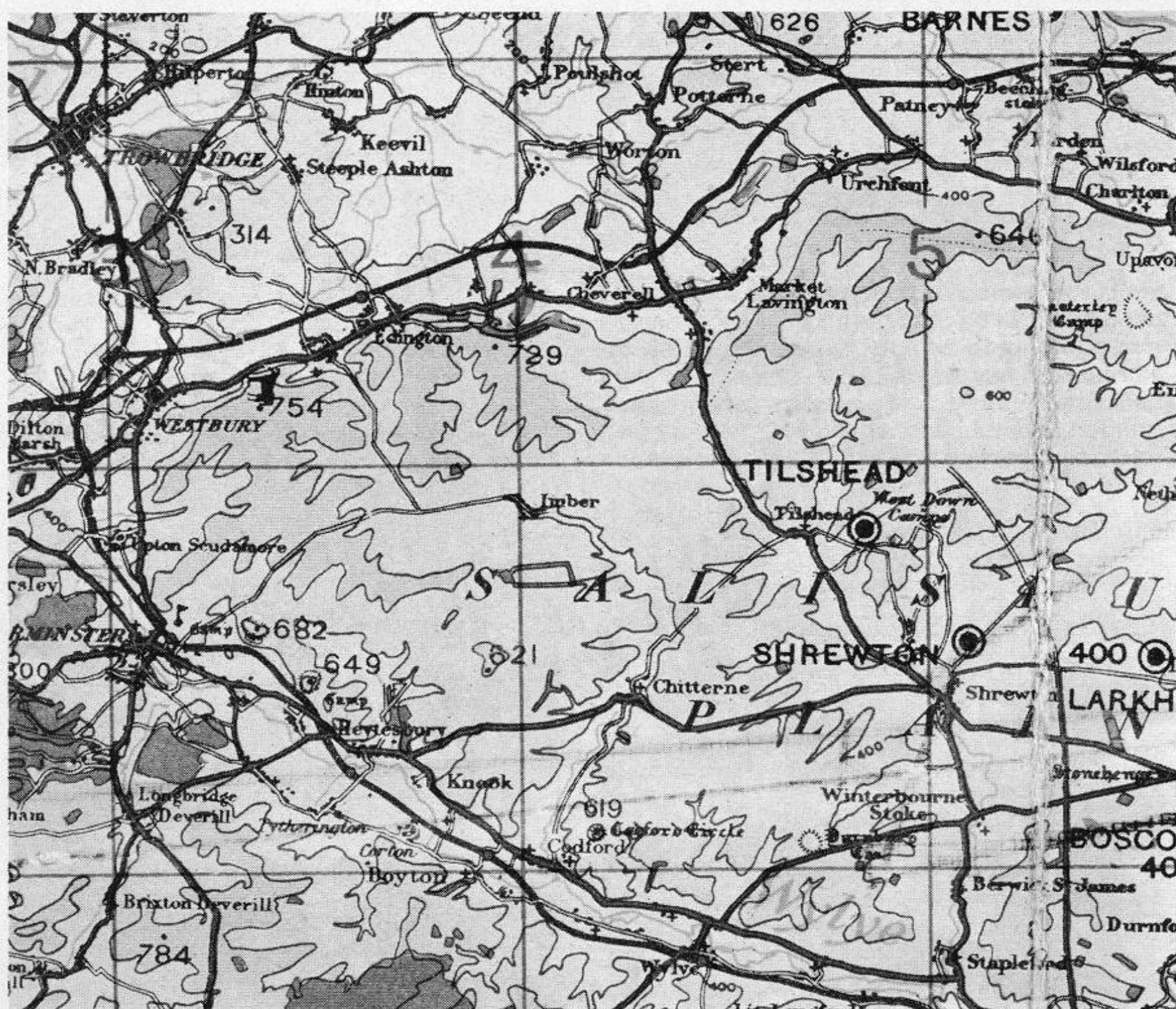
Toen de zesde Hurricane naderde, opende deze het vuur op de rij toeschouwers 'en bleef vuren over de hele lengte ervan'... 'Ik realiseerde mij dat ik had geschoten op een menigte.'

Meer dan 12 procent van het graafschap Wiltshire is eigendom van het Ministerie van Defensie. De Salisbury Plain Training Area beslaat 3600 ha. Imber en de daarbij behorende oefenterreinen liggen in het westen van het trainingsgebied en ook ten westen van de A360.

In februari 1942 gaf het hoofdkwartier van Fighter Command No. 10 Group opdracht een tactische luchtschouw te organiseren voor een grotendeels uit militairen bestaand publiek. Het 5e legerkorps van Southern Command zou verantwoordelijk zijn voor de demonstratie die zou bestaan uit een lucht-aanval op tanks, motorvoertuigen en poppen die militairen moesten voorstellen. De plaats van de oefening -een demonstratie van aanvallende jagers op een Legercolonne, om te citeren uit No. 10 Group Tactical Exercise van 16 maart 1942- waren de Imber Ranges bij Warminster op de Salisbury Vlakte in Wiltshire, het traditionele oefengebied van het Britse leger.

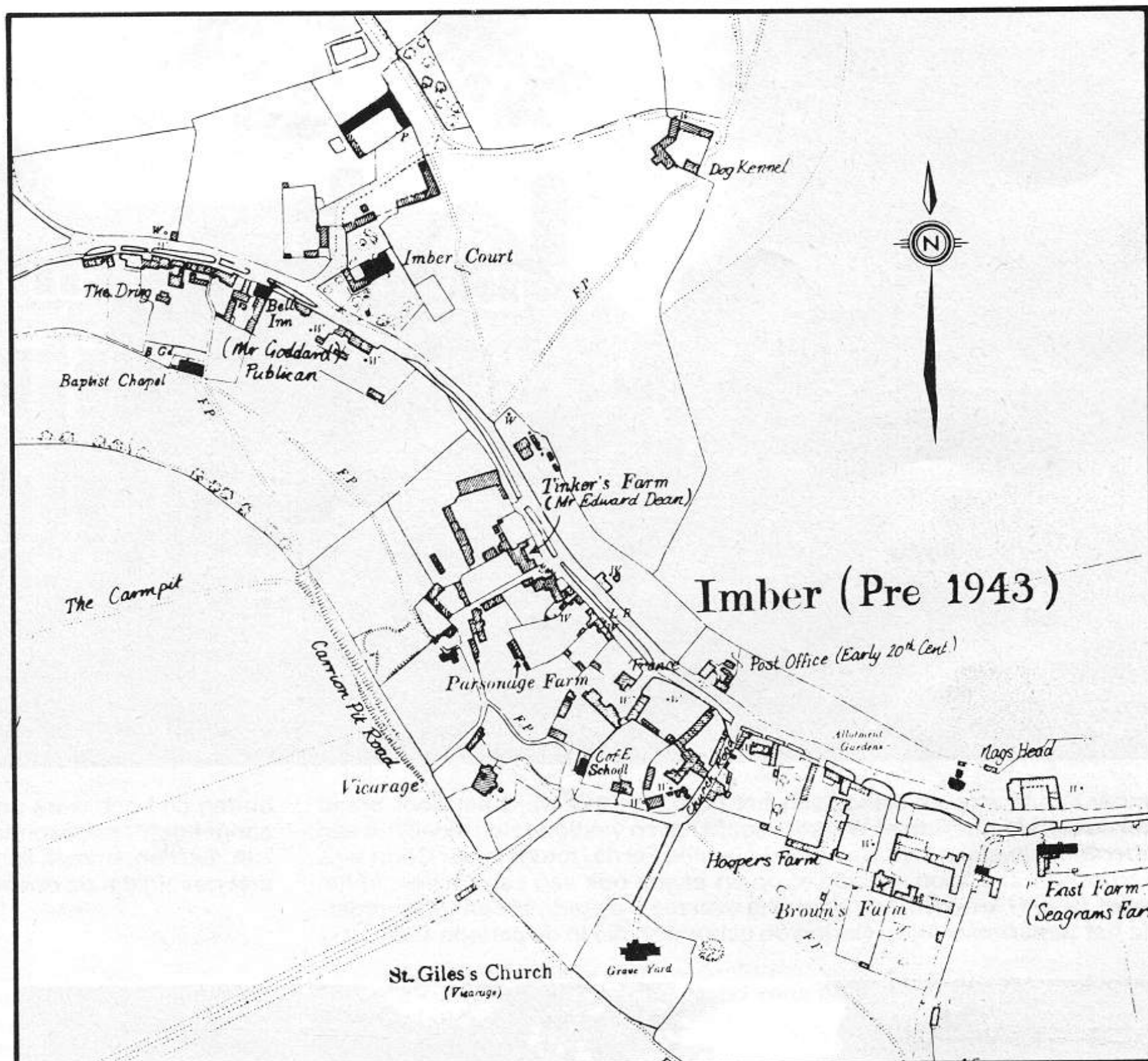
Imber, met z'n manor, kerk, scholen, herberg, winkel en windmolen stamt uit voorhistorische tijden. Het betaalt zeker al 3.000 jaar hoewel, mogelijk door zijn geïsoleerde ligging, weinig van zijn geschiedenis is opgetekend. In het meer recente verleden heeft Imber het voorbeeld nagevolgd van andere dorpen in Wiltshire met een bevolking van ambachtslieden en kleine neringdoenden. Buiten het dorp in het omringende landschap liggen de boerderijen waar voor het merendeel schapenteelt wordt bedreven.

Prins-gemaal Albert (1819-1861), echtgenoot van koningin Victoria (1837-1901) had als eerste aan de Salisbury Vlakte gedacht als een oefenterrein voor het Britse leger, het duurde echter nog tot 1897 dat het Ministerie van oorlog een commissie in het leven riep die zou onderhandelen over de aankoop van gronden. Gedurende de daarop volgende vijf jaar werd 1740 ha gekocht. Na de Eerste Wereldoorlog toen het gebied intensief was gebruikt, continueerde het ministerie zijn landaankoop in deze streek. Het dorp Imber werd gekocht tussen 1928 en 1932 en de inwoners werden tenslotte geëvacueerd in 1943.

RAF overdruk van een stafkaart uit de periode dat een kwart inch een mijl aangaf.

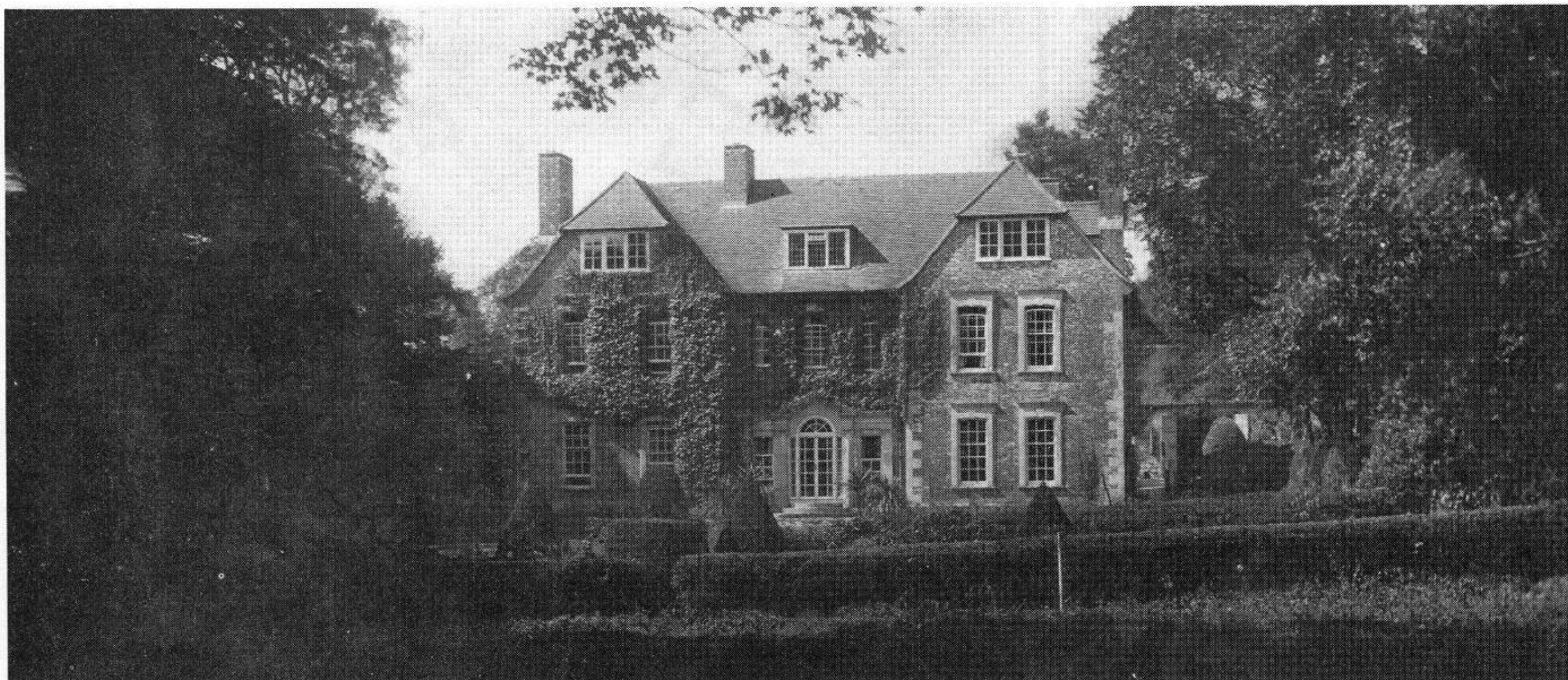
De vraag naar oefenterreinen in het Verenigd Koninkrijk ten behoeve van het Britse leger werd pas urgent in het laatste kwart van de 19e eeuw. Voor die tijd kon de linie-tactiek worden onderwezen op de appèlplaats van de kazerne, en indien oefeningen in het veld noodzakelijk waren was er altijd wel een stuk gemeenschapsgrond in de buurt van de kazerne. Zelfs wanneer er schietterreinen benodigd waren haalde de oude gladloops musket maar honderd meter of minder. De invoering van het getrokken geweer en de Boerenoorlog brachten daarin verandering. De bewegingsoorlog en handvuurwapens met een draicht van duizend meter, maakten de beschikbaarstelling van geschikte oefenterreinen tot een onontkoombare noodzaak. De vlakte bij Salisbury was in deze dagen toen er nog geen kunstmest bestond, van weinig belang voor de landbouw. Dichtbij de havens in het zuiden gelegen, vormde de vlakte een ideale plaats en het Departement van Oorlog begon al snel grond op te kopen tegen £25 per hectare. De vlakte werd tijdens de Eerste Wereldoorlog intensief gebruikt. De opkomst van de tank zou de toekomstige oorlogvoering geheel veranderen en noodzaakte tot nog meer grond voor oefendoeleinden. In 1919 hervatte het Departement van Oorlog de grond-aankopen en verwierf toen het gebied ten westen van de weg Devizes-Tilshead, welk gebied zich uitstreckte tot Warminster. In het centrum daarvan lag het dorpje Imber, met ongeveer 400 inwoners. In en rondom het dorp werden alle opstallen gekocht, met uitzondering van de kerk, de pastorie en de Bell Inn. En ofschoon de mensen er konden blijven wonen, waren zij omringd door een gevarenzone met een diepte van 1.000 meter. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, kreeg de vlakte weer een belangrijke taak te vervullen. Oefeningen met scherpe munitie verhoogden het risico voor de burgers en in 1943 werd het dorp tenslotte geëvacueerd, met het gevolg dat het er in 1945 uitzag als een van de vele verwoeste dorpen in noordwest Europa doordat vele dui-

zenden soldaten het hadden gebruikt om hun gevechtstechniek te verbeteren - een bestemming die het nog steeds heeft.

Familieleden wordt echter nog steeds op speciale dagen toegestaan de kerk St. Giles en het kerkhof te bezoeken (die voor anderen verboden toegang zijn). Ieder jaar wordt ook eenmaal een dienst gehouden.

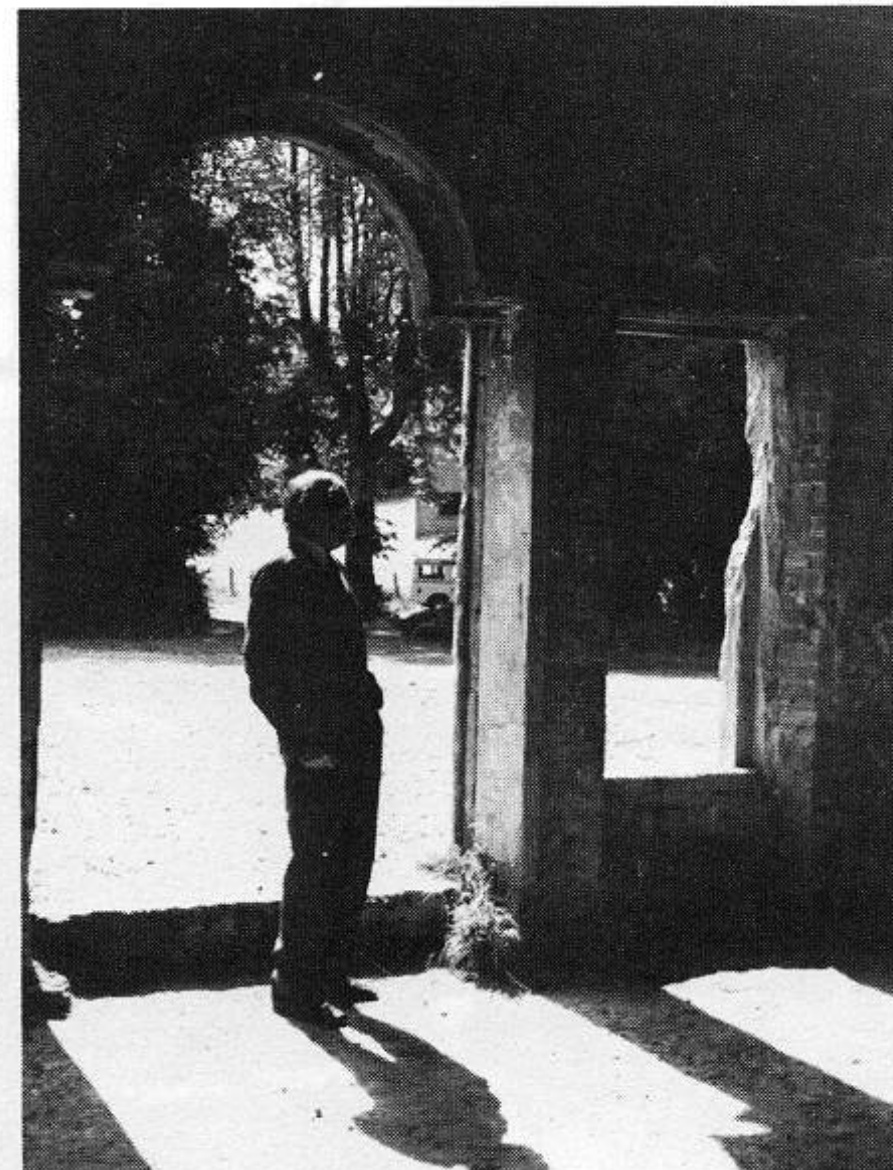

Imber Court was de Manor van het dorp. In 1919 werd het door brand verwoest. Majoor Robert Whistler kocht het en vestigde zich tijdelijk in een boerderij die eigendom was van de familie Ferris, totdat Imber Court was herbouwd. Zijn zoon groeide er op en begon ook aan een carrière in het leger. In 1941 kreeg hij een plaatsing overzee. Tussen 1952 en 1959 vorderde het Departement van Oorlog de gebouwen die in de periode 1928-1932

buiten de koop waren gebleven, waarna zij vervolgens eveneens werden aangekocht, uitgezonderd de kerk en het kerkhof die kerkelijk eigendom zijn. Een onderzoek in 1961 bevestigde de militaire waarde van het dorp, met gevolg dat de openbare wegen door het gebied werden gesloten.

In augustus 1974, tijdens een van de open dagen, ontmoetten wij majoor Whistler en zijn vrouw Phyllis bij hun voormalige woning. Zij gaven een beschrijving hoe het vroeger was geweest en traden op als gids tijdens een wandeling door het dorp.

Na zich in Bournemouth te hebben gevestigd, overleed majoor Whistler in februari 1982.

De schuur van Tithe, waar altijd dorpsfestiviteiten plaatsvonden.

Geen klanten meer voor de oude Bell Inn.

Het leger kan nu zonder enige restrictie gebruikmaken van het dorp en het omliggende gebied. Het heeft verschillende nieuwe huizenblokken gebouwd die bij de simulatie van straatgevechten beter tegen beschadiging

bestand zijn. Op de voorgrond stond eens de pacht-boerderij van Tinker waar Whistler tijdelijk verbleef.

Eerder waren reeds drie tactische luchtvaartdemonstraties gehouden, de eerste boven de Imber Ranges in oktober 1941. Bijzonderheden werden toen vastgesteld tijdens een bespreking bij Southern Command. Voorzitter was brigade-generaal Collingwood en de overige deelnemers waren luitenant-kolonel-vlieger (Wing Commander) J.D. Ronald en majoor-vlieger (Squadron Leader) T.E. Hubbard, beiden van de staf van No. 10 Group. Tijdens dit onderhoud werd afgesproken dat signalen bestemd voor vliegtuigen (Pyrotechnische munitie en andere tekens vanaf de grond) zouden worden verzorgd door de Royal Air Force, terwijl het leger verantwoordelijk zou zijn voor alle grondmarkeringen die het toeschouwersgedeelte herkenbaar maakte vanuit de lucht. Voorts zou het leger een witte pijl aanbrengen die naar de doelen zou wijzen. De verantwoordelijke legerofficier was luitenant-kolonel Millet. De demonstratie, die werd bijgewoond door luitenant-generaal-vlieger (Air Marshal) Sir Sholto Douglas, bevelhebber van Fighter Command, was een succes en de aanwijzingen die No. 10 Group voor deze demonstratie had opgesteld circuleerde bij alle luchtmachtgroepen om als basis te dienen voor alle toekomstige demonstraties.

Majoor-vlieger Gordon Neil Spencer Cleaver, S3 van No. 10 Group, kreeg de verantwoordelijkheid voor de maatregelen die de staf zou moeten nemen voor de komende demonstratie die zou plaatsvinden op 23 maart, maar wegens slecht weer werd uitgesteld tot 13 april. Majoor George Eric Burnand Mount van de Royal Artillery en ingedeeld als generale officier belast met bijzondere opdrachten bij het hoofdkwartier van het 5e legerkorps, kreeg de opdracht de door het leger te nemen maatregelen te controleren. Hij en Cleaver ontmoetten elkaar op de staf van No. 10 Group om de plannen voor de demonstratie door te nemen. Mount vroeg toen om een RAF-officier die hem tijdens een verkenning van het terrein zou vergezellen en erop zou letten dat de vlieg- en veiligheidsvoorzieningen op de grond in orde waren. Mount maakte deze terreinverkenning met majoor-vlieger William Francis Blackadder die luitenant-kolonel-vlieger Ian Glead verving. Zij kozen de plek op Imber uit die ook gebruikt was voor de eerste demonstratie. Die keuze werd later goedgekeurd door het hoofdkwartier van Fighter Command.

Zoals reeds meegedeeld zou de demonstratie aanvankelijk plaatsvinden op 23 maart, met de dag tevoren een generale repetitie. De instructie van 16 maart bevatte de informatie dat de demonstratie, 'in samenwerking met het 5e Legerkorps', zou 'moeten aantonen wat voor verliezen jachtvliegtuigen, uitgerust met boordkanonnen en mitrailleurs, kunnen toebrengen aan soldaten op mars, tanks en

transportcolonnen'. De drie soorten doelen zouden volgens de instructie bestaan uit:

- (a) een aantal poppen die verdeeld zouden worden over drie colonnes, elk 50 meter van elkaar;
- (b) 15 afgeschreven vrachtwagens, waarvan drie met gevulde benzinetank;
- (c) tanks

De bedoeling was de tactiek te laten zien die jagers ontplooiën bij het aanvallen van een colonne waarvoor 'zij zouden moeten vuren op de daarvoor beschikbare doelen, en wel als volgt:

- (a) op de poppen door een patrouille van No. 245 Squadron (Hurricanes IIB) en een patrouille van No. 501 Squadron (spitfires VB);
- (b) op de vrachtwagens door een patrouille van No. 501 Squadron (Spitfires VB9), een patrouille van Hurricanes (IIC) van No. 245 Squadron en een patrouille Whirlwinds van No. 263 Squadron;
- (c) op de tanks, met kanonvuur van No. 87 Squadron (Hurricanes IIC).

Punt a werd later gewijzigd in: 'op de poppen door No. 175 Squadron (zonder bommen).'

De lorries, tanks en de dummiesoldaten in drie colonnes, zouden zodanig worden opgesteld dat de tanks aan de kant van de toeschouwers kwamen, de poppen in het midden en de vrachtwagens aan de buitenkant. 'Drie witte strips op de grond die elk een pijl vormen die langs de vrachtwagens wijst, zullen met tussenruimten van 200 meter vanaf de eerste vrachtwagen worden aangebracht.'

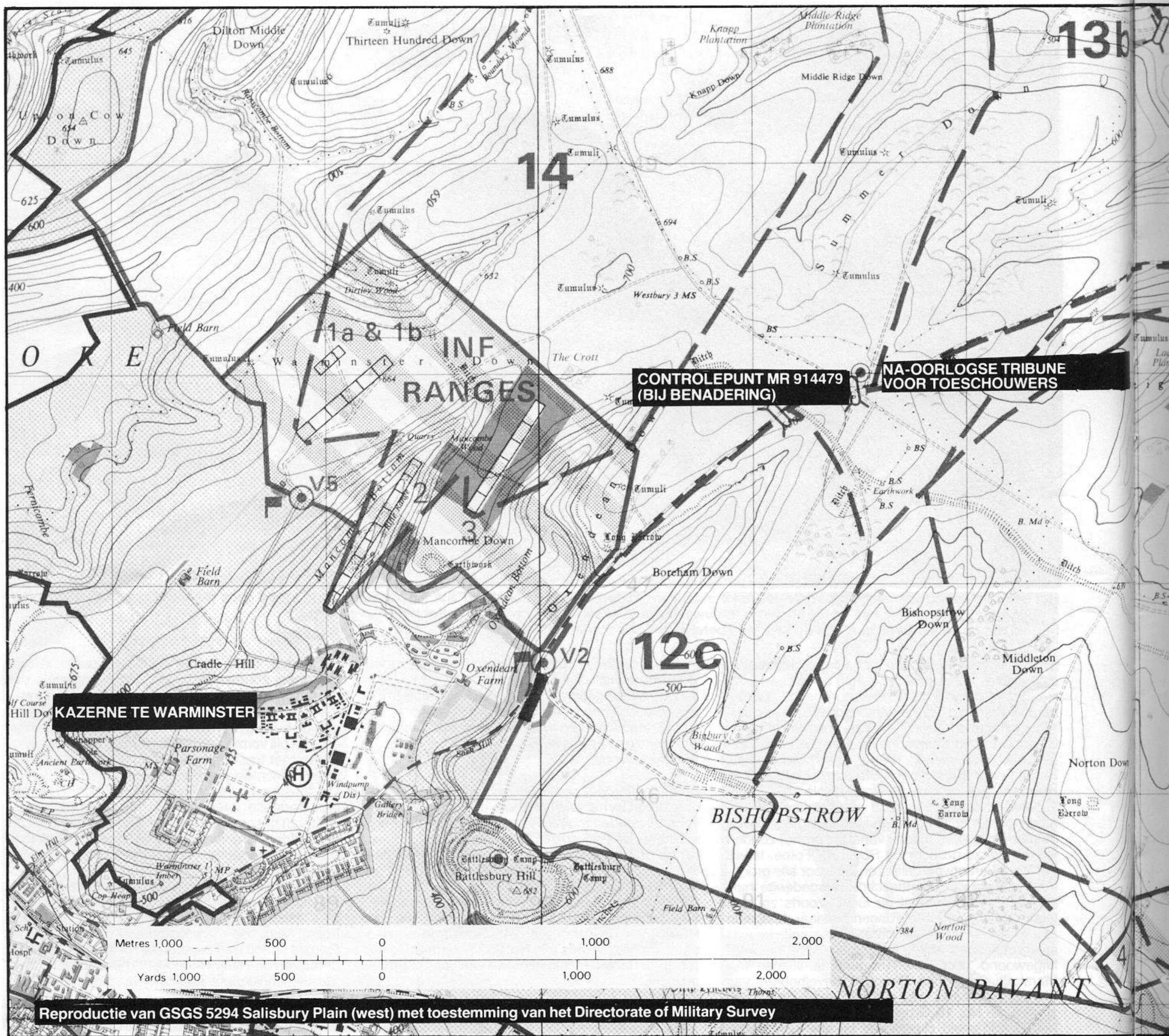
De toeschouwers zouden worden verzameld op een gedeelte dat een front had van 400 meter waarvan het centrum zich bevond tegenover en op eenzelfde afstand van het eerste doel; het toeschouwersgedeelte zou worden omgeven door witte strips.

Luitenant-kolonel-vlieger James Douglas Ronald, bewapeningsofficier van de staf van No. 10 Group, was aangewezen als oppertoezichthouder (controller) van de demonstratie. Luitenant-kolonel Ronald speelt een belangrijke rol in deze geschiedenis van de Imber-tragedie die hijzelf beschrijft als 'de verschrikkelijke nachtmerrie...die ik meer dan 42 jaar geleden beleefde'.

James Ronald ('Noem mij maar JR, iedereen doet

Familieleden wordt echter nog steeds op speciale dagen toegestaan de kerk St. Giles en het kerkhof te bezoeken (die voor anderen verboden toegang zijn). Ieder jaar wordt ook eenmaal een avonddienst gehouden.

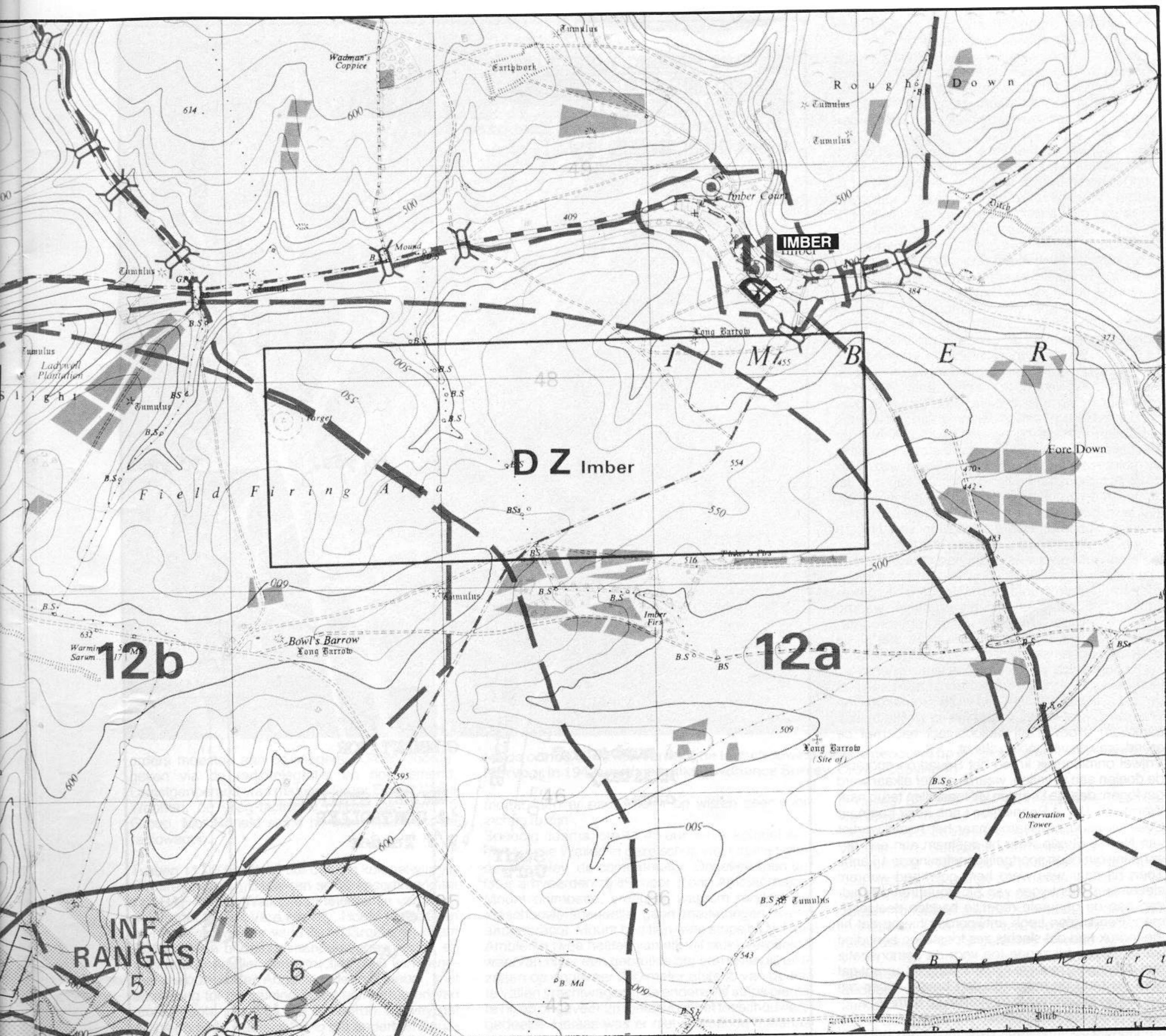

Reproductie van GSGS 5294 Salisbury Plain (west) met toestemming van het Directorate of Military Survey

dat') werd geboren op 26 augustus 1911 in Chingford in Essex. Hij bezocht Rottingdean School en Brighton College en vervolgens Brazenos College in Oxford. Ronald was een enthousiast sportman. Voor Oxford speelde hij cricket en rugby; dit laatste eveneens in de Harlequins. Ook was hij later reserve voor het Engelse rugby-team. In 1931 sloot Ronald zich aan bij de *Reserve of Air Force Officers* en op 19 oktober 1936 kreeg hij een vaste verbintenis bij de RAF als tweede luitenant-vlieger. Na zijn opleiding en een eerste plaatsing bij No. 151 Squadron, meldde Ronald zich tenslotte voor de bewapeningscursus en in mei 1941 werd hij benoemd tot bewapeningsofficier bij het hoofdkwartier van No. 10 Group in Rudloe Manor in Wiltshire. Na een uitmuntende carrière, waarin hij het tot Directeur Personeel van het Ministerie van Luchtvaart bracht, verliet Ronald op 17 september 1963 de dienst als Commodore. Hij werd onderscheiden met het *Air Force Cross* en benoemd tot *Commander of the British Empire*. Als bewapeningsofficier was Ronald volledig verantwoordelijk voor de organisatie, voor de regelingen op de grond en voor de veiligheidsmaatregelen. De oefeningen testten de doelmatigheid van vliegtuigkanonnen tegen tanks en langzamerhand ontwikkelden deze zich in demonstraties waarbij het leger tactische steun werd geboden. Luitenant-kolonel Ronald was hiervoor tactisch adviseur en

inspecteur. Ronald's veiligheidsmaatregelen waren ten behoeve van de demonstraties gebaseerd op een diagram uit *Air Publication 1244 (Armament Training Manual: Training Courses)*. Hierin was opgenomen de omvang van de gevarezone bij beschietingen vanuit de lucht op gronddoelen, waarbij laatstgenoemden een totale frontbreedte beslaan van 600 meter. Ronald baseerde zijn berekeningen op de doelen 3 en 4, die tezamen de frontbreedte van de colonne uitmaakten; volgens het diagram liet dit een besparing toe van 250 meter en nog eens van 150 meter ten behoeve van de toeschouwers. Het dichtstbijzijnde punt van de toeschouwersruimte maakte een hoek van 45 graden, van waar redelijkerwijs de vliegtuigen met schieten zouden beginnen. Op donderdag 9 april ging de telefoon op het bureau van majoor-vlieger John Robert Pennington Legh, de commandant van No. 175 Squadron in Warmwell in Dorset. Aan de lijn was majoor-vlieger Peter Robinson, controller in Middle Wallop. Tijdens het gesprek vernam Pennington Legh dat zijn Squadron was aangewezen om de komende maandag deel te nemen aan een demonstratie in Imber met een generale repetitie de dag tevoren. Robinson noemde Pennington Legh de tijdstippen op de beide dagen en alvorens op te hangen zei hij dat geschreven orders zouden volgen. De volgende middag (de 10e) werd Pennington

Legh opnieuw gebeld, nu door majoor-vlieger Christopher Frederick Currant, commandant van No. 501 Squadron in Ibsley in Hampshire. Diezelfde middag had luitenant-kolonel-vlieger Ian Glead aan Currant meegedeeld dat hij het weekend afwezig zou zijn en dat Currant hem moest vervangen als *Sector Wing Leader*. (Volgens kolonel-vlieger Geoffrey Ambler, basiscommandant van RAF Middle Wallop, had Glead de afgelopen zes weken geen verlof gehad, hij had het razend druk gehad met operatievluchten en was ook nog Sectorcommandant geweest tijdens Ambler's afwezigheid). Ambler had Glead daarom 48 uur verlof toegestaan en in diens plaats Currant aangewezen als plaatsvervanger voor de oefening. Deze maatregel kon de goedkeuring wegdragen van de Eerste officier van No. 10 Group. Currant's taak hield in het organiseren van drie demonstraties van het leger, waaronder die te Imber op 13 april. Glead nam de demonstraties door met Currant. Die op 13 april nam het grootste deel van het gesprek in beslag omdat deze de belangrijkste en de meest gecompliceerde zou zijn. Currant begreep dat behalve zijn Squadron, nog vier andere zouden deelnemen, No. 204 uit Ibsley, 175 uit Warmwell en 263 en 245 uit Middle Wallop. Tijdens het telefoongesprek tussen Currant en Pennington Legh, bemerkte eerstgenoemde dat zijn gespreksgenoot de beloofde orders van No. 10

Group niet had ontvangen. Hij zegde daarom toe diezelfde avond nog naar hem toe te vliegen en de orders aan Pennington Legh uit te leggen. Gedurende de daarop volgende ontmoeting behandelde Currant paragraaf voor paragraaf, een en ander met behulp van blad 11 van de topografische kaart 1:25.000 (in mijlen). Currant legde uit aan de commandant van No. 175 Squadron dat punt 2 (de tijdstabel) uit de orders van de Group, met name de aanval op de poppen, 'geheel door zijn Squadron' zou worden uitgevoerd. Ook werd Pennington Legh meegedeeld dat punt 2 was gesplitst in twee periodes van elk vijf minuten en de twee patrouilles van No. 175 Squadron zouden beide moeten nemen. (Dit was in de plaats van een patrouille van elk der Squadrons 245 en 501). Currant zei tegen Pennington Legh de volgende dag (zaterdag) met zijn Squadron 'over te vliegen' om het doelengebied te bekijken en om 'aanvliegend op het doel en schijn-aanval uit te voeren'. Tenslotte merkte Currant op dat Pennington Legh hem kon bellen als hij nog iets onduidelijk zou vinden of nog iets zou willen weten. Helaas was het weer op zaterdag 11 april, in Pennington's woorden, 'niet geschikt'. Dit werd bevestigd door Currant tijdens zijn getuigenis voor het Hof van Onderzoek. No. 175 Squadron kon hierdoor niet over het doelgebied vliegen. Alvorens over te gaan naar 12 april, de dag van de generale repetitie, zullen eerst de maatregelen

De locatie die voor de demonstratie van het 5e Legerkorps was uitgekozen lag precies 4.500 meter ten westen van Imber, iets zuidelijk van Summer Down. De operationele documenten geven als kaartcoördinaat 354685, volgens het toen gebruikelijke Modified British Grid systeem. Hoewel het nationale coördinatensysteem (National Grid) in 1930 werd ingevoerd, bleef het Ministerie van Oorlog de gehele Tweede Wereldoorlog zijn eigen systeem gebruiken. Op deze huidige kaart van de Salisbury West Training Area is 914479 het National Grid equivalent met betrekking tot het controlepunt op 13 april 1942.

worden besproken die voor die dag en de volgende dag waren genomen en onder wiens verantwoordelijkheid deze vielen. Zoals wij reeds zagen geschiedde de demonstratie ten behoeve van het 5e Legerkorps en bepaalde verantwoordelijkheden werden dan ook toegewezen aan deze eenheid. Hieronder vielen onder meer het beschikbaar stellen van de doelen, een omheind toeschouwersgedeelte, een parkeerplaats, militaire politie, luchtbeschermingsmaatregelen, witte grondstrips om de plaats van het toeschouwersgedeelte aan te geven, alsmede een witte pijl die de richting van het doel moest aanwijzen. Deze maatregelen moesten worden genomen door majoor George Mount of iemand anders, aldus veronderstelde majoor-vlieger Gordon Cleaver. Cleaver had de orders voor de demonstratie ontworpen en was verantwoordelijk voor de door de RAF te nemen maatregelen. Deze betroffen onder meer signaaltekens en het leveren van een Controller. Het gedeelte van de orders dat

handelde over het verschaffen van witte grondstrips was onduidelijk. Het bevatte de bepaling dat 'het toeschouwersgedeelte zou worden omgeven door een witte strip'. Er stond echter niet bij wie deze moest leveren.

Tijdens de instruering van de vliegers op 12 april om 13.00 uur werd hun meegedeeld dat witte strips het toeschouwersgedeelte rondom zou markeren en een pijl het doel zou aangeven. Tijdens de generale repetitie was er geen pijl en lagen er ook geen strips op hun plaats. De afwezigheid van de pijl werd opgemerkt, doch vreemd genoeg niet die van de strips. Toen majoor Mount werd gevraagd te verklaren waarom de pijl ontbrak, had hij geantwoord niet te hebben begrepen dat dit tot de verantwoordelijkheid van het leger behoorde. Hij beloofde echter dat de volgende dag de pijl op zijn plaats zou liggen.

De generale repetitie vond plaats op zondag 12 april om 14.00 uur en verliep volgens plan op één uitzondering na: slechts zes vliegtuigen van No.

175 Squadron namen er aan deel in plaats van twaalf, zoals de bedoeling was. Nadat de order was geschreven werden van No. 245 Squadron alle Hurricanes IIB teruggetrokken en volgde het besluit alle Hurricane bommenwerpers van No. 175 Squadron te gebruiken als jagers, zodat no. 245 Squadron voor dat deel van de demonstratie kon worden vervangen.

Op 7 april kwam daarom een wijziging uit op de order, waarin No. 175 Squadron werd aangewezen (zonder bommen) de aanval op de poppen uit te voeren. Toen hij uiteindelijk de order onder ogen kreeg had de Squadron commandant van N. 175 de (onjuiste) indruk dat hij slechts een patrouille hoefde te leveren. Gewezen op zijn vergissing terzake, verklaarde hij voor de volgende dagen negen toestellen te zullen leveren; de drie extra zouden echter niet voorgeoefend hebben.

Op zondag 12 april was het mooi weer. Kolonel Ambler vloog in een Spitfire over Imber om een indruk te krijgen van de generale repetitie die om 14.00 uur zou beginnen. Ambler's voornaamste doel was de radiotelefonie-verbindingen met de mobiele radiowagen te testen, een onderdeel waarvoor hij verantwoordelijk was. Terwijl hij over het gebied vloog waar de demonstratie zou worden gehouden, merkte hij op dat hij gemakkelijk de vrachtwagens en tanks kon waarnemen, maar niet de soldatenpoppen, ofschoon hij wel wist waar deze zich moesten bevinden. Ambler zag ook dat de pijl en de grondstrips niet op hun plaats waren. Die avond nog belde hij majoor-vlieger Thomas Edward Hubbard, Hoofd Operatiën van No. 10 Group, die zes maanden geleden in Imber de eerste demonstratie voor het leger had georganiseerd. In zijn latere getuigenis voor het Hof van Onderzoek, verklaarde Ambler dat hij Hubbard had gewezen op het ontbreken van pijl en strips, waarop Hubbard antwoorde dat deze tot de verantwoordelijkheid van het leger behoorden, maar dat hij de zaak zou opnemen. Tijdens zijn getuigenverhoor zei Hubbard zich 'dit gesprek niet te herinneren'. Omstreeks 13.45 uur vertrok Pannington Legh met de zes vliegtuigen van No. 175 Squadron van Warmwell naar Imber, waar hij 'een weinig te laat' aankwam. Hoewel hij radiocontact had met de grond, was de verbinding slecht.

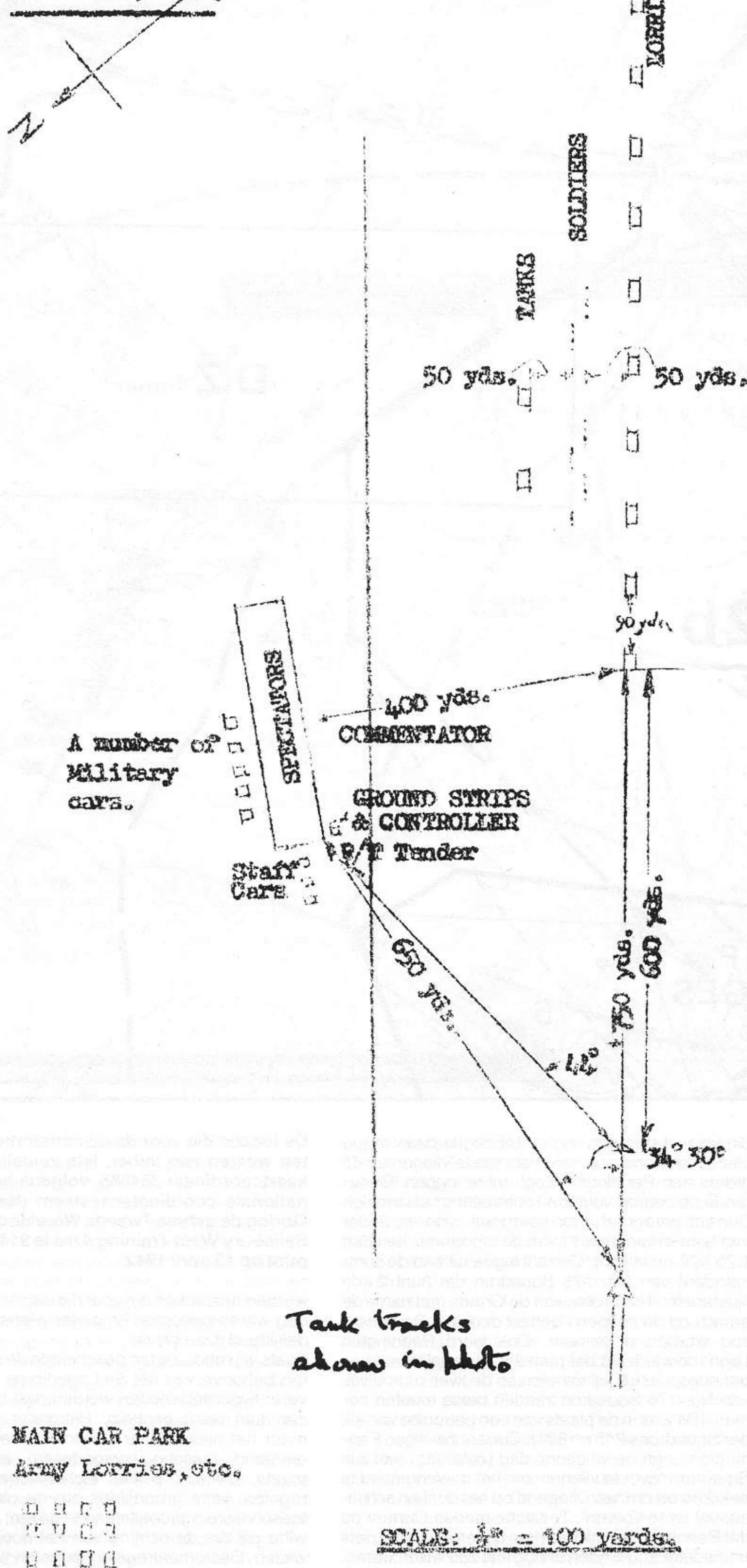
Vrijwel onmiddellijk kreeg het Squadron opdracht de doelen aan te vallen, waarbij achter elkaar werd gevlogen; daarna keerden vijf toestellen terug naar Warmwell, terwijl Pennington Legh eerst nog naar Colerne vloog en daarna naar het hoofdkwartier van No. 10 Group waar hij deelnam aan een bespreking over een soortgelijke oefening op 16 april. Toen hij daar was werd hem gevraagd waarom slechts zes vliegtuigen van zijn Squadron die middag aan de generale repetitie hadden deelgenomen. Pennington Legh antwoordde hierop dat hij 'de indruk had dat slechts zes toestellen benodigd waren', maar hij zegde toe voor de demonstratie met drie jagers meer te komen. Majoor Currant gaf hem de raad de volgende dag boven Imber zijn Squadron te oefenen in aanvallen op dummies.

Na de generale repetitie gaf luitenant-kolonel-vlieger Ronald commentaar op de 'tactische nadering' en 'het weggkomen' van No. 234 Squadron en ook op de nadering van No. 175 Squadron. Volgens Ronald had laatstgenoemd Squadron in groepjes aangevallen in plaats van in een losse formatie achter elkaar. Ronald belde 's avonds beide Squadroncommandanten en vertelde hun wat hij wilde. Later zei hij voor het Hof van Onderzoek dat 'alle aan de demonstratie voorafgaande vuur-aanvallen op de juiste manier waren uitgevoerd...recht op de doelen af'. hij zag niet dat iets op gevaar kon wijzen, behalve 'in het doelengebied'.

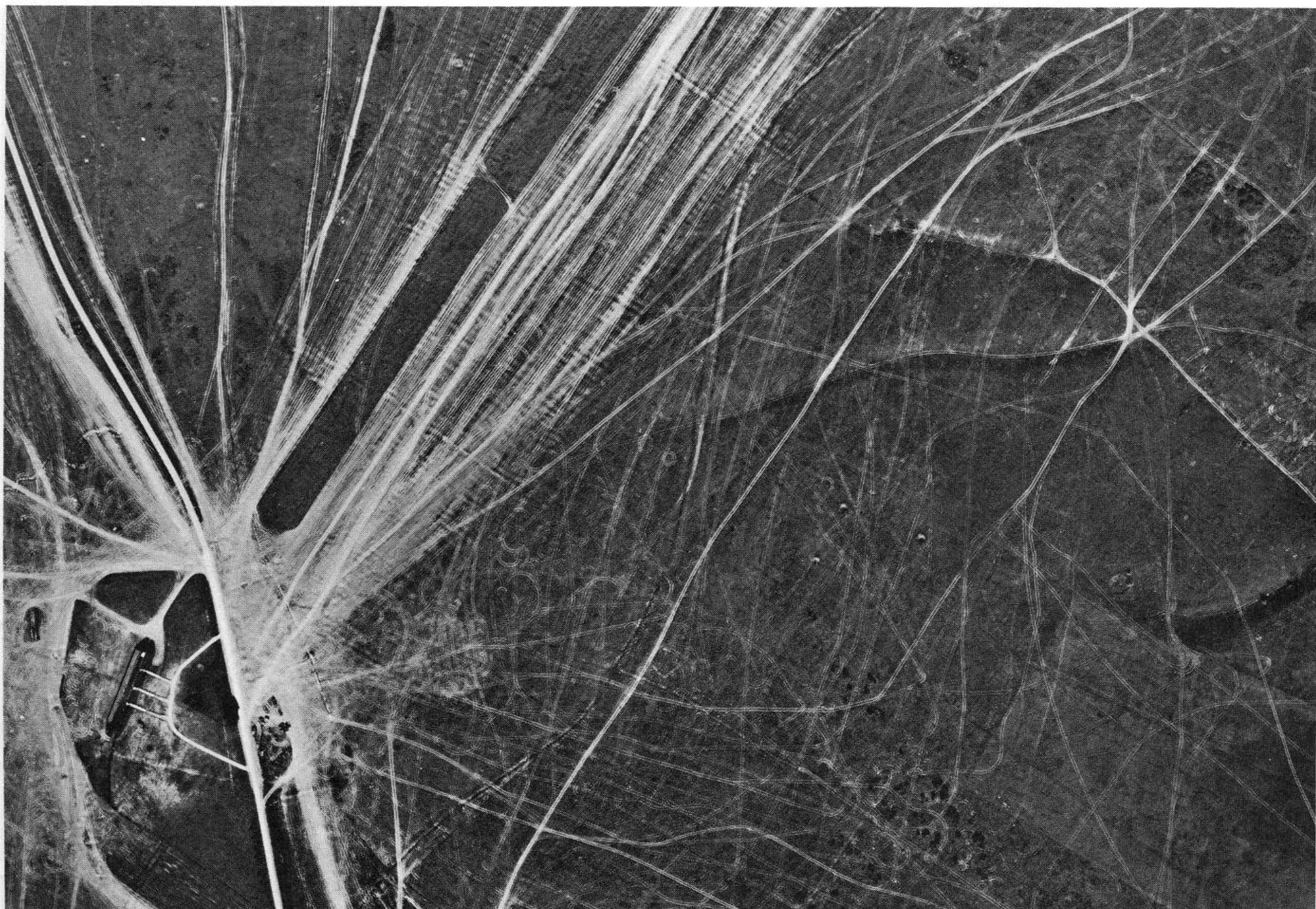
Maandag 13 april was het weer mooi maar enigszins nevelig boven het doelengebied, waardoor het zicht slecht was als men in de zon keek. Luitenant-kolonel Ronald arriveerde ongeveer een uur voor aanvang van de demonstratie op het oefenterrein te Imber. Daar begon hij de plaats die hij voor de radiowagen als Controller zou innemen, met witte strips te markeren. Terwijl hij hiermee bezig was zei majoor-vlieger Cleaver tegen hem dat de witte richtingspijl te dicht bij het doel was. De pijl was onjuist geplaatst in een uitholling en het was niet waarschijnlijk dat de aanvallende vliegtuigen hem zouden zien. Ronald verplaatste onmiddellijk de pijl naar de top van de heuvel, zodat deze thans 5 à 600 meter van de doelen was verwijderd en zichtbaar (dacht hij) voor de vliegtuigen.

Hoewel Ronald het toezicht had op de demonstratie, en dus ook op de vliegtuigen, stond hij niet in rechtstreeks radiocontact met de toestellen; zijn

**DIAGRAM SHOWING LAYOUT OF
TARGETS AND SPECTATORS FOR
DEMONSTRATION AT IMBER, WILTS. on Monday 13/4/42.
(No 10 Group Tactical Exercise No.27,
dated 16th March, 1942).**

Dit is de enige bestaande schets van het plan van de oefening op 13 april. Zij is tamelijk grof, maar wel bruikbaar. Er is een belangrijke toevoeging in inkt: de lijn die de tanksporen weergeeft en die ook nu nog vanuit de lucht zichtbaar zijn - zie foto hier tegenover. De woorden 'shown in photo' verwijzen naar de afbeelding op p. 29. (Public Record Office AIR 20/6397)

orders moesten aan de vliegers worden doorgegeven via de radiotelegrafist en nog iemand. Laatstgenoemde was majoor-vlieger Ernest Waite Wootten, de vlieg-tactische officier van No. 10 Group. Met Ronald stond hij tien meter voor de radiowagen.

Tussen 11.00 en 11.15 uur ontving kolonel-vlieger Geoffrey Ambler, Basis- en sectorencommandant van RAF Middle Wallop een telefoontje van kolonel-vlieger Arthur Vere Harvey, Hoofd Operatieën op het hoofdkwartier van No. 10 Group. Hij kwam juist van een ondercommandantenbespreking en deelde aan Ambler de instructies mee van generaal-majoor-vlieger Augustus Henry Orlebar, met betrekking tot de training in het bombarderen van grote hoogte van No. 175 Squadron. Harvey gaf Ambler ook de waarschuwing dat anderhalf Squadron van de Ibsley Wing later op de dag zou kunnen worden ingezet voor operaties. Deze vliegtuigen zouden echter niet worden onttrokken aan die welke zouden deelnemen aan de demonstratie in Imber. Harvey zei voorts nog dat hij misschien No. 402 Squadron zou overbrengen naar de Sector van Ambler. Diens protesten dat dit de maatregelen voor de demonstratie zou doorkruisen en dat majoor-vlieger Currant, de plaatsvervangend Wing-commandant, de enige beschikbare leidende functionaris was, die zich ook nog met de oefening moest bemoeien, werden zonder meer terzijde geschoven. Ambler werd meegedeeld dat de operaties voorgingen en dat hij met de demonstratie kon doorgaan naast het treffen van voorbereidingen voor de operationele vlucht.

Ambler loste een moeilijk probleem op door majoor-vlieger Blackadder de leiding te geven in Imber en Currant op te dragen het commando van de Wing op zich te nemen tijdens de komende operatie. Ambler vertelde beide officieren dat bij annulering van de operatie, Currant weer de leiding van de oefening zou krijgen. Currant merkte overigens op dat bij het doorgaan van de operatie, hij enkele van zijn beste piloten uit de Imber oefening zou halen. Hiermee stemde Ambler in. Dit betekende, aldus Currant, dat twee of drie piloten niet aan de generale repetitie hebben deelgenomen. Bezorgd hierover, drukte hij Currant op het hart 'hen zorgvuldig te instrueren' en er van verzekerd te zijn dat zij de posities van de doelen kenden, Currant

Na de oorlog werd een verhoogde toeschouwertribune gebouwd op enige afstand van de ruimte die hiervoor in 1942 werd gebruikt. (Ordnance Survey, Crown Copyright)

moest 'hen er nadrukkelijk op wijzen zeer voorzichtig te zijn'.

Spoedig daarna, om 11.45 uur verliet kolonel Ambler Middle Wallop in gezelschap van kapitein-vlieger Whiteley, de commentator. Ongeveer een uur later arriveerden zij in Imber. Toen Ambler majoor Mount ontmoette, vroeg hij waarom rondom het toeschouwersgedeelte geen markeringen waren aangebracht. Mount had tien witte strips bij zich die Ambler in twee helften van elk vijf stuks verdeelde, waarvan hij er een gebruikte om een witte pijl uit te zetten op ongeveer 200 meter afstand van de aan te vallen vrachtwagens, de andere vijf strips plaatste hij op ongeveer 25 meter voor het toeschouwersgedeelte. Helaas was er niet voldoende materiaal aanwezig, zodat volstaan moest worden met een onderbroken lijn aan de voorzijde. De rest van het toeschouwersgedeelte was niet gemarkeerd.

Kort na 13.00 uur arriveerde luitenant-kolonel-vlieger Ronald in Imber, vergezeld van de majoor-vlieger Wootten en Cleaver. Ambler nam de gelegenheid te baat om Cleaver op de hoogte te stellen van de ontbrekende witte strips rondom de toeschouwersomheining, waarop Cleaver antwoordde dat deze voorzieningen tot de verantwoordelijkheid van het leger behoorden. Ambler vertelde hem toen wat hij reeds had gedaan met de voorhanden zijnde witte strips, en enkele minuten later, zoals we hebben gezien, verlegde Ronald de pijl.

Gedurende hun onderhoud werd Cleaver door Ambler op de hoogte gesteld van de voorgenomen offensieve operatie en hoe dit voornemen van invloed was geweest op de demonstratie. Cleaver zei dat de operatie inmiddels was geannuleerd en stelde voor de vliegtuigen per radio op te roepen om een oefening uit te voeren analoog aan die van de generale repetitie. Op zijn horloge kijkend, zag Ambler dat het inmiddels half twee was en hij dacht dat op dit ogenblik de vliegtuigen zouden opstijgen voor de demonstratie, waardoor er onvoldoende tijd zou zijn voor een oefening. Hij zei Cleaver dat zo'n oefening nog meer verwarring zou stichten en dat de zaken moesten blijven zoals ze waren. Ambler verliet toen de officieren van No. 10 Group en voegde zich bij de commentator, wiens plaats zich

ongeveer 50 meter voor het front van de toeschouwersomheining bevond.

Omstreeks deze tijd werden voor negen vliegtuigen van No. 175 Squadron voorbereidingen getroffen om van RAF Warmwell op te stijgen. Eerder op de dag had de Squadron-commandant, majoor-vlieger Pennington Legh alle piloten geïnstrueerd die zouden meedoen aan de 's middags te geven demonstratie. Drie van deze vliegers hadden niet meegedaan aan de generale repetitie de dag tevoren. Allen werd de locatie, de vluchtformatie, de aanvalsmethode en de positie van de doelen meegedeeld, welke laatste op een schoolbord door tekeningen werden aangegeven. Pennington Legh legde de nadruk op het belang in formatie te blijven vliegen en instrueerde de vliegers 'voorzichtig te zijn en uit te kijken waar zij vuurden'. Later dacht hij ook de pijl te hebben genoemd en te hebben vermeld dat het toeschouwersgedeelte was gemarkeerd door witte strips.

No. 175 Squadron was pas zes weken tevoren, op 3 maart, geformeerd. Zes dagen later kreeg majoor-vlieger F.M. Smith, afkomstig van No. 52 Operational Training Unit, het commando over het Squadron. Zijn verblijf was echter van korte duur. Op 30 maart volgde voor hem een plaatsing overzee, waarna kapitein-vlieger Pennington Legh hem opvolgde, onder gelijktijdige bevordering tot majoor. Dezelfde dag werd de Squadron-adjutant overgeplaatst naar Exeter.

De eerste maand van zijn bestaan besteedde het Squadron aan training en oefenvluchten en bleef men voorts hopen op operationele vluchten. Dit laatste gebeurde op 10 april toen, na tussen 06.25 en 09.00 uur vier maal gealarmeerd te zijn, het Squadron om 15.20 uur voor de eerste keer na een alarm opsteeg om een patrouillevlucht uit te voeren boven Portland.

Aldus steeg een pas geformeerd Squadron met een pas bevorderde commandant op 13 april te 13.40 uur op om deel te nemen aan een demonstratie waarin voor een grote groep toeschouwers met scherp zou worden geschoten; een demonstratie waarvoor slechts een generale repetitie was gehouden voor zes piloten en totaal geen voorbe-

Majoor-vlieger Christopher Currant van No. 501 Squadron (Spitfires VB) verving in het fatale weekeinde luitenant-kolonel-vlieger Ian Gleed als Sector Wing Leader.

Majoor-vlieger John Pennington Legh (hier op een foto uit mei 1943) kreeg de, achteraf, ondankbare en ongelukkige taak zijn Squadron, dat de wapspreuk 'Stop at nothing' had gekozen, aan te voeren in wat de meest roemloze actie van de eenheid zou worden.

reidingsoefening had plaatsgehad voor de andere drie vliegers.

Op Ibsley had zich hetzelfde toneel afgespeeld toen de commandant van No. 501 Squadron, majoor-vlieger Currant, zich voorbereidde om naar Middle Wallop te vertrekken waar zijn Squadron al op hem wachtte. Om 11.15 uur werd hem meegegeeld dat een patrouille, die door hemzelf werd geleid, mogelijk zou kunnen worden ingezet voor een operationele vlucht van No. 11 Group. Anderhalf uur later hoorde hij dat de operatie was geannuleerd en dat hij naar Middle Wallop kon vertrekken. Zoals bij No. 175 Squadron was gebeurd, had ook 501 vliegers, aanvankelijk bestemd voor de demonstratie, vrijgemaakt voor de te verwachten operatie, die eveneens werden vervangen door drie niet voor de demonstratie geoefende piloten. Twee van hen werden door Currant zelf en een andere officier geïnstrueerd. Om 13.50 uur vertrokken de drie patrouilles van No. 501 Squadron, geleid door Currant, van Middle Wallop, op weg naar Imber.

Het toeschouwersgedeelte, onderverdeeld in platvorms, telde volgens de commandant van No. 10 Group meer dan 2.000 mensen, voornamelijk personeel van het leger, hoewel er ook gasten waren van de RAF, (onder wie de bewuste commandant), de marine, de Home Guard en voorts enkele burgers. Achter hen lag het parkeerterrein voor de bezoekers. In rang variëerden de toeschouwers van opperofficiërs (luitenant-generaal Sir Gerald Templer, bevelhebber van Southern Command) tot soldaat. Veel gewone soldaten zagen de demonstratie ongetwijfeld als een uitje - een doorbreking van de dagelijkse routine - maar voor de officieren, in het bijzonder de hogere rangen, was dit een serieuze oefening van gevechtskracht in de lucht tegen gronddoelen.

Temidden van de kleine groep burgers bevond zich Bernard Butcher, een 18-jarige jonge ambtenaar van de Warminster Barracks. Hij woonde de demonstratie bij in gezelschap van een oudere colle-

ga, en hij zou een paar dagen later in dienst gaan bij het leger. Later in het verhaal zullen wij op Bernard Butcher terugkomen.

De oefening begon om 14.00 uur met een geslaagde tactische demonstratie zonder schieten door

No. 234 Squadron. Toen deze aan de gang was arriveerde No. 175 Squadron een kleine tien minuten te vroeg en moest daarom boven de streek rondjes blijven draaien. De commandant, Pennington Legh ontving toen drie radioberichten die ach-

De eerste tactische luchtdemonstratie die op dezelfde plek ten westen van Imber werd gehouden en die was uitgekozen door majoor Mount en majoor-vlieger Blackadder, had in oktober het jaar tevoren plaats gevonden. Zij werd toen bijgewoond door de bevelhebber van Fighter Command, luitenant-generaal-vlieger Sir Sholto Douglas. (IWM)

tereenvolgens luidden dat (a) zijn Squadron over zeven minuten 'aan de beurt zou zijn'; (b) dat het over twee minuten 'aan de beurt zou zijn'; (c) dat het kon beginnen. Na ontvangst van het laatste bericht gaf Pennington Legh bevel achter elkaar te vliegen.

Toen het laatste bericht werd ontvangen bevond No. 175 Squadron zich aan de zuidzijde van het doel en het voltooide z'n rondje alvorens de nieuwe formatie aan te nemen om de aanval uit te voeren. Pennington leidde het Squadron en naderde 'in een gestaag dalende bocht'. Hij kon de pijl niet zien en had grote moeite de poppen te onderscheiden die hij pas waarnam op een afstand van 200 en op een hoogte van 60 meter. Hij voerde echter een goede aanval uit. Pennington Legh werd gevolgd door tweede luitenant-vlieger D.K. Robertson die te laat vuurde en sergeant-vlieger Walter Robins die te ver doorvloog en helemaal niet schoot. Robins verklaarde later dat 'het praktisch onmogelijk was geweest iets te onderscheiden door de nevel en doordat men tegen de zon in moest vliegen'. Robins bemerkte dat hij noch de richtingspijl noch de strips die het toeschouwersgedeelte markeerden, kon zien. Alles wat hij zag 'was een vormloze massa achter de eerste lorry', die mogelijk de toeschouwers kunnen zijn geweest.

Kapitein-vlieger Ford in de vierde Hurricane vuurde te laat, maar sergeant-majoor-vlieger Peters, nummer vijf in de rij, deed een geslaagde aanval. Terwijl Ford aanvloog op het doel, opperde majoor-vlieger Wootten, die met luitenant-kolonel-vlieger Ronald bij een van de twee radiowagens stond, de piloten mee te delen eerder te vuren, een voorstel waarmee Ronald instemde. Wootten liep toen naar de radiowagen, stond bij de deur en volgens sergeant Lesley Victor Gyer, plaatsvervangend Controller die de radiowagen bemande, vroeg hij hem de volgende boodschap te zenden naar de resterende vliegtuigen van No. 175 Squadron: 'Indien u het doel niet kunt zien, dient u toch te vuren, echter voordat u de toeschouwers bereikt'.

Tijdens het onderzoek zei Gyer dat hij de vliegtuigen had opgeroepen en hun codenaam 'Cornish' had gebruikt, waarna hij het bericht had doorgegeven. Er volgde geen kennisgeving van ontvangst, maar gelet op de omstandigheden werd dit ook niet verwacht. Sergeant-majoor Peters voerde toen zijn aanval uit en Gyer zond toen op eigen initiatief de boodschap uit: 'goed gedaan'. Later zei hij dit gedaan te hebben om de overblijvende vliegtuigen duidelijk te maken dat dit de manier was om de aanval uit te voeren zoals werd gewenst.

Sergeant William John Andrew McLachlan, nog

De veiligheidsmaatregelen leken nogal oppervlakkig - enkele officieren en voertuigen bevonden zich buiten de met touw omheinde toeschouwersruimte. Generaal-majoor-vlieger Augustus Orlebar, commandant van No. 10 Group, was tegenwoordig bij beide oefeningen. (De betrokken generaal verwierf bekendheid als leider van de RAF snelheidsvluchten, voor zijn overwinningen in 1924 en 1929 in de Schneider Trophy Races, ontving hij het Air Force Cross met gesp.)

geen 21 jaar oud, werd geboren in Spokane in de Amerikaanse staat Washington. In 1940 had hij zich als vrijwilliger gemeld bij de Royal Canadian Air Force en op 20 maart 1942, ruim drie weken voor de demonstratie, werd hij van No. 245 naar No. 175 Squadron overgeplaatst. McLachlan was een nog onervaren jachtvlieger met ongeveer 270 vlieguren op zijn naam, waarvan omstreeks honderd op Hurricanes. Voor 13 april had hij met zijn boordwapens drie keer geschoten, hij had nooit enige training ontvangen in een schietbioscoop en hij had slechts eenmaal, tijdens een oefening, laag vliegend een aanval uitgevoerd op militaire doelen. Sergeant McLachlan in Hurricane BE 417 was nummer zes in de formatie en terwijl hij boven het oefengebied rondcirkelde, bemerkte hij de eerste

paar vliegtuigen niet te kunnen zien. De piloten hadden opdracht ontvangen 400 meter van elkaar verwijderd te blijven, maar McLachlan ontdekte dat hij steeds verder achterbleef. Op dat ogenblik ontving hij de waarschuwing van de radiowagen dat zijn Squadron over twee minuten aan de beurt was en de daaropvolgende order om aan te vallen. Terwijl McLachlan het toestel voor hem volgde, kreeg hij opnieuw een radioboodschap. Hij vertelde tijdens het onderzoek dat hij zich de exacte bewoordingen daarvan niet meer kon herinneren, maar volgens hem hielden zij in: 'of je het doel kan zien of niet, schiet in ieder geval'. McLachlan kreeg met hetzelfde probleem te maken als zijn voorgangers - moeilijkheden bij het onderscheiden van het doel en daardoor niet in staat een lang aangehouden

Majoor John Richardson van de staf van de Infanterieschool in Warminster, was zo vriendelijk als onze gids op te treden tijdens onze twee bezoeken aan het oefenkamp. De twee boomgroepen op de achtergrond kunnen, hoewel zij naar elkaar toe zijn gegroeid, nog steeds als referentiepunt dienen.

EN MEMOIRE
DES VICTIMES
MORTES
ET LOIGNES
DE LA GUERRE

MEMOIRE DE CEUX
QUI PERIRENT D'UNE
MORT INJUSTE HOMME
LOIGN DE TON COEUR
TU VOIS LACRY AVTE

vuurstoot af te geven dan wel helemaal niet te kunnen vuren'.

Toen hij aan zijn duik begon kon McLachlan niet het doelengebied, de grondstrips of het toeschouwersgedeelte zien. Hij volgde nummer vijf, zag dit vliegtuig een bocht maken, duiken en weer optrekken, daarna verloor hij het uit 't gezicht. Terwijl hij op zijn beurt optrok, meende hij de poppen in marsorde te zien zoals op parades en de vrachtwagens op de plaatsen waar hij ze verwachtte. Dit, dacht hij, was het doel. Op dat ogenblik hoorde hij nog een radiobericht dat luidde: 'goed gedaan, degene die zo-ëven heeft afgevuurd'. Hij dook rechtstreeks op wat hij dacht het doel te zijn en op een afstand van ongeveer 600 meter drukte hij op de vuurknop en gaf een salvo af. Toen hij mensen zag rennen, begreep hij dat hij op de toeschouwers had geschoten.

Luitenant-kolonel James Ronald zag de zesde Hurricane aankomen voor de aanval. Vliegend op ongeveer 600 meter naderde het toestel 'ten westen en noorden van de pijl' regelrecht op de menigte toeschouwers af; indien hij de richting zou nemen die verscheidene andere vliegtuigen hadden genomen, zou hij naar stuurboord moeten draaien om op het doel te komen. Ronald wachtte op de draaibeweging, maar met ontzetting kwam hij plotseling tot het besef dat de Hurricane geen bocht zou maken en dat de piloot de toeschouwers had aangezien voor poppen. De Hurricane vloog nu op een geschatte hoogte van ruim 200 meter en het toestel was nog ongeveer 500 meter verwijderd. Op dat ogenblik zag Ronald de vlammen van de boordwapens en instinctief liet hij zich vallen om dekking te zoeken, maar realiseerde zich 'dat dit geen goede reactie was' en hij liep naar de plek waar een lichtpistool lag, vuurde het af, 'maar was te laat'. Hij vuurde opnieuw in de richting van het aanstormende zevende vliegtuig. Helaas had dit ook niet het gewenste effect en dit toestel, alsmede de twee volgende vuurden hun wapens af, ondanks een radiobericht van sergeant Gyer met schieten te stoppen. De demonstratie werd tenslotte afgelast door de radiowagen en de vliegtuigen kregen opdracht naar hun bases terug te keren.

Majoor Mount lag in het gras naast de commentator toen het ongeluk gebeurde. Hij sprong onmiddellijk op, zocht generaal-majoor Orlebar en vroeg hem de rest van de demonstratie te annuleren. Orlebar

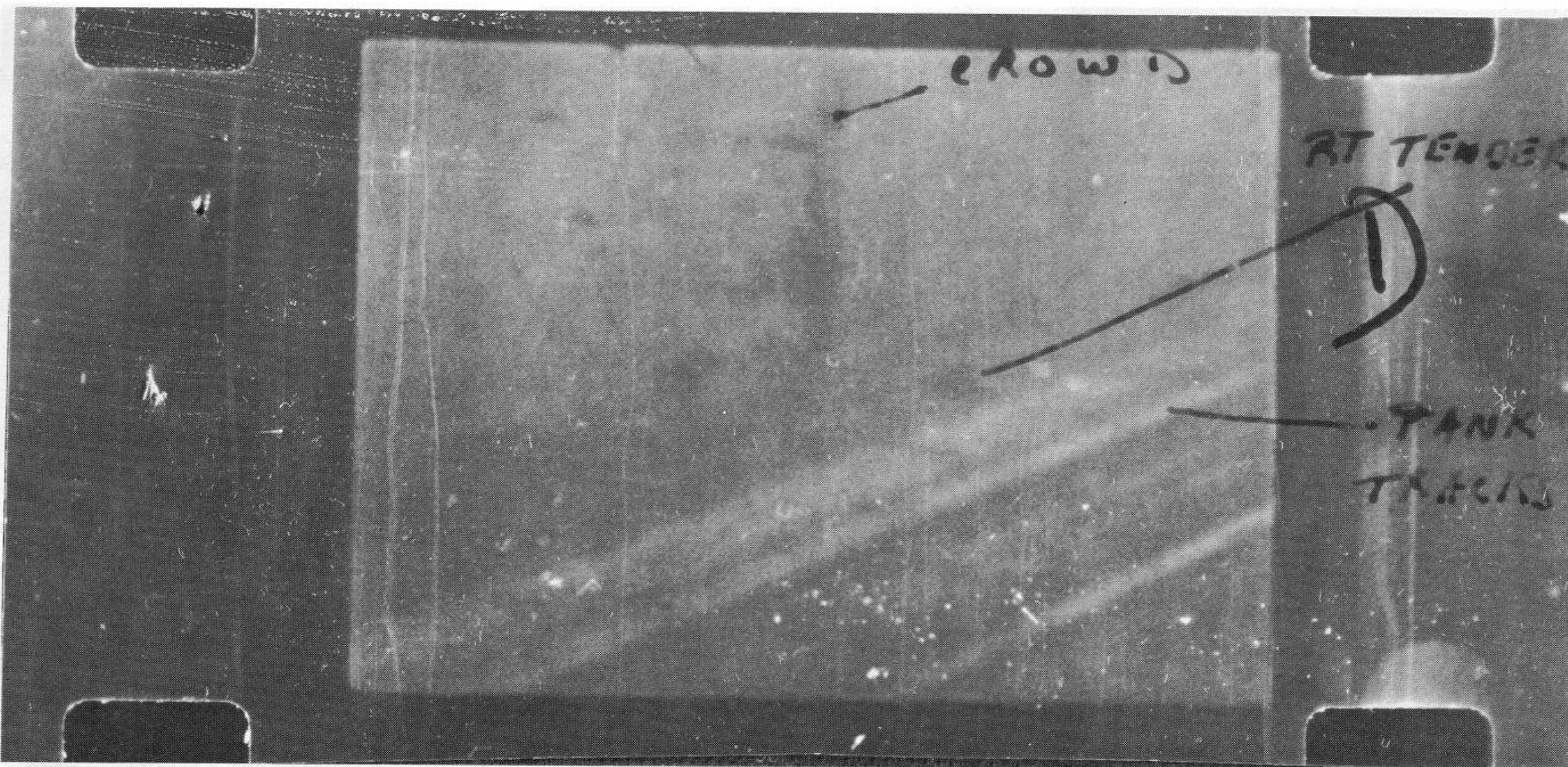
Met het officiersstokje in de hand wijst commodore (toen luitenant-kolonel) 'JR' Ronald, Controller van de oefening, aan onze auteur Denis Bateman en aan majoor Richardson, de plek aan waar zich het toeschouwersgedeelte bevond. De redacteur en zijn plaatsvervanger oriënteren de kaart die is afgedrukt op p. 20-21.

rende naar Ronald en schreeuwde de oefening af te breken. Daarna ging hij naar de radiowagen om te verifiëren of dit inderdaad was gebeurd en gaf hij sergeant Gyer opdracht de operatiekamer van Middle Wallop te verzoeken onmiddellijk artsen en ambulances te zenden. De dichtsbijzijnde leger-eenheden werden ook gealarmeerd. Orlebar keerde toen terug naar het toeschouwersgedeelte dat er uit moet hebben gezien als een slagveld met doden, stervenden en gewonden. Hij hielp de gewonden zo goed mogelijk te verzorgen totdat de ambulances arriveerden, en een kolonel van het Royal Army Medical Corps, de leiding overnam.

Orlebar vertrok toen met een Puss Moth van het Co-operation Command van het leger naar Middle Wallop waar hij na aankomst de vliegers ondervroeg die aan de demonstratie hadden deelgenomen. Hij zorgde dat nog een militair arts naar Imber vertrok met extra voorraden morfine. Tijdens de ondervraging overhandigde majoor-vlieger Curran hem een bericht dat aan de vliegtuigen was doorgegeven juist voor het schieten begon en dat luidde: 'Hallo, Cornish schiet eerder - schiet eerder - schiet voorlangs de toeschouwers. Hallo, Cornish - indien u geen doel kunt waarnemen, schiet dan toch - vuur op alles.'

Vanaf een geschikt punt op het nieuwe toeschouwersplatform, geeft 'JR' de richting aan van waar de vliegtuigen kwamen. De boompartijen zijn op de achtergrond zichtbaar.

Het moment toen 25 mensen werden gedood. Beeldje van de vliegtuig-camera uit het toestel van sergeant-vlieger McLachlan terwijl hij naar de toeschouwers duikt. Het ontbreken van enig detail en het gebrek aan

scherpte vormen een aanwijzing voor het slechte zicht waarmee de piloten te maken kregen toen zij tegen de zon in hun 'aanval' moesten uitvoeren.

Kolonel Ambler keek ook naar de demonstratie vanaf de plek dichtbij de commentator. Hij zag een van de Hurricanes naderen en volgens hem, 'een gevaarlijke koers nemen, te dicht bij de toeschouwers'. Het toestel leek te zullen aanvallen vanuit een andere aanvliegeroute dan de vorige Hurricane. Hij zag de vlammen van de boordkanonnen en ofschoon hij wist wat er gebeurde, was hij niet bij machte iets te doen. Het scheen hem toe dat de kogels de menigte net niet raakten en dat de tweede vuurstoot neerkwam tussen de toeschouwers en de commentator. Evenals de rest wierp Ambler zich op de grond, maar stond weer op toen het

vuren ophield en rende toen naar de radiowagen waar hij Orlebar aantrof. Op dat moment kwam de verbindingsofficier van Middle Wallop, kapitein-vlieger Charles Owen Cook, aanrennen. Cook was met Gyer in de radiowagen toen Wootten zijn bericht doorgaf om 'in ieder geval te vuren', en daarna ook nog tijdens het schieten. Hij had kluiten aarde om de radiowagen zien rondvliegen en had zich toen op de grond geworpen maar had, naar hij dacht na ongeveer een seconde, zijn hoofd weer opgericht waarna hij een rode lichtkogel zag overkomen. Hij rende uit de auto en zag kolonel Ambler die uitriep: 'Mijn God, dit is vreselijk. Er zullen er

zeker vele gedood zijn!'. Cook vroeg Ambler even terzijde te komen en zei dat hij misschien de oorzaak van de ramp wist en vertelde toen welk bericht een majoor-vlieger had doorgegeven. Ambler vroeg van wie het bericht was uitgegaan, waarop Cook antwoordde: 'Die dikke majoor daarginds', onderhand wijzend naar Wootten wiens naam hij niet kende.

Nadat generaal-majoor Orlebar Imber per vliegtuig had verlaten, verzond Ambler een bericht naar Middle Wallop, waarin hij Currant, Pennington Legh en de piloten van de laatste drie Hurricanes opdroeg op die basis onmiddellijk rapport aan hem uit te

Vandaag is de gehele Salisbury Training Area tot op een hoogte van 9.000 meter verboden voor vliegtuigen. Er zijn maar weinig dagen dat de oefenterreinen niet in gebruik zijn. Wij konden deze vergelijkingsfoto op 6 april

1985 maken, toen pasen naderde. Carrosserieën van voertuigen staan her en der verspreid bij de tankbaan.

Majoor-vlieger Ernest Wootten gefotografeerd twee maanden na de ramp. Het Hof van Onderzoek legde bij hem de verantwoordelijkheid voor het zenden van het bericht 'in ieder geval te vuren'. Hij werd in 1973 gepensionneerd als commodore en is drager van het DFC met gesp en AFC. (IWM)

brenge. Daarna vertrok hij naar Middle Wallop in de auto van Orlebar. Drie officieren wachtten op zijn bureau op zijn aankomst - Currant, Pennington Legh en luitenant-kolonel Gleed. Currant had het bewuste bericht bij zich dat werd overhandigd aan generaal Orlebar.

Bernard Butcher en Mr Matthews stonden als burgers achter de militaire toeschouwers. Dit heeft hun waarschijnlijk het leven gered of ernstige verwondingen bespaard. Toen het vuren begon lieten zij zich plat op de grond vallen en werden niet geraakt. Mr Butcher, die onlangs werd gepensioneerd als burgerambtenaar bij de infanterieschool te Warminster, herinnert zich nog levendig die dag in april 1942. Zijn belangrijkste indrukken betreffen de snelheid waarmee de gewonden werden behandeld en de efficiency van de hulpverleningsorga-

nisatie die onder leiding stond van hoofinspecteur Tom Barrat van de politie uit Warminster.

Ten tijde van de rampzalige gebeurtenis had Butcher nog drie dagen alvorens hij bij het leger zou worden ingelijfd. Tweeënvijftig jaar later zei hij dat hij zich na het schieten had afgevraagd 'waarom hij bij het leger ging indien dit is wat ze hun eigen mensen aandoen'.

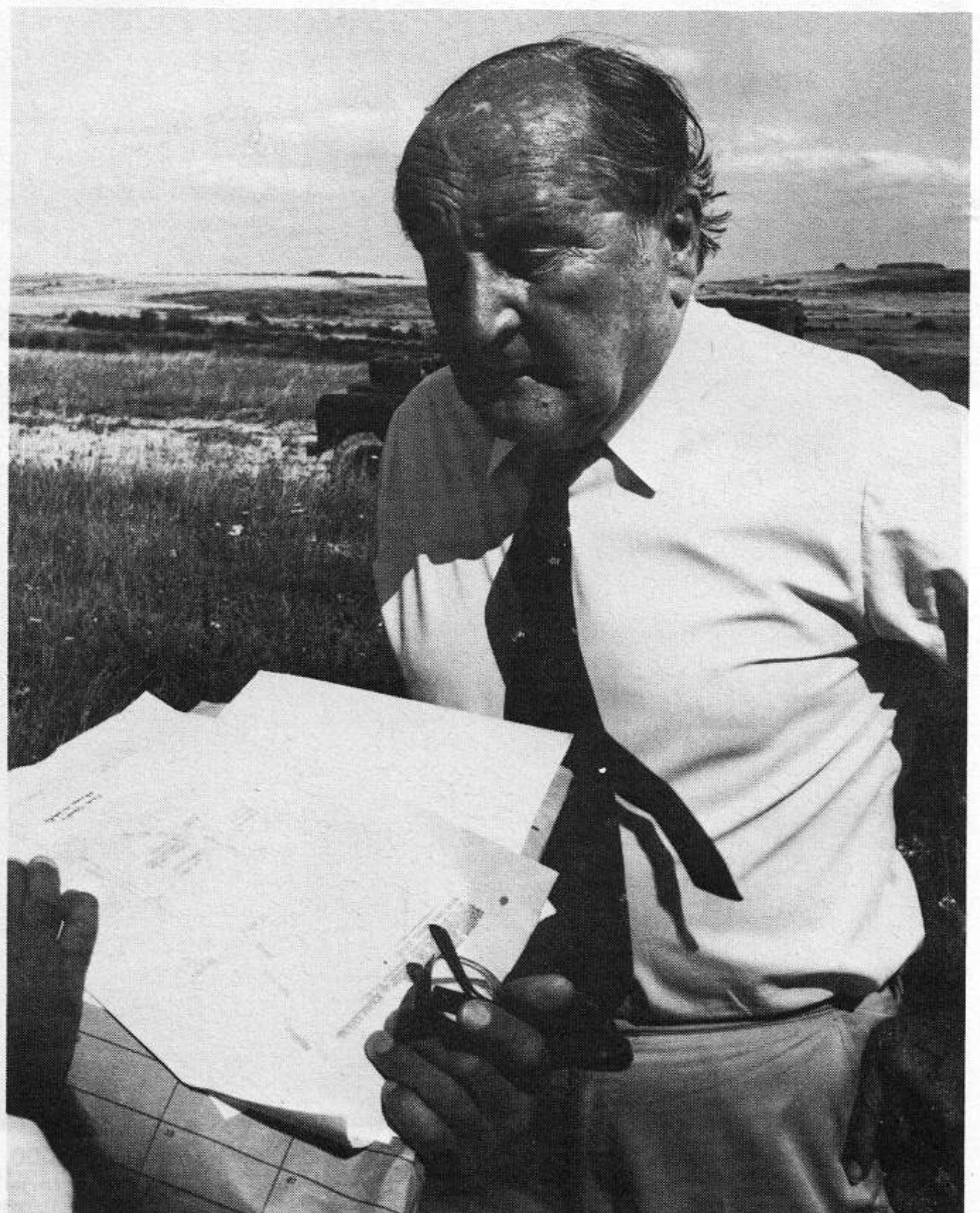
De gevolgen van het schieten waren ontzetting, zelfbeheersing en efficiency. Ontzetting over wat was gebeurd en over de aanblik van de dode lichamen, stil en levenloos. Zelfbeheersing toonden de gewonden terwijl zij daar met pijn en als verlamd lagen. Efficiency toonden de politie en de medische diensten, zowel de burgerlijke als de militaire. Kolonel Glyn Hughes, plaatsvervangend directeur van de Geneeskundige Dienst van de Guards Armoured Division, nam de leiding op zich en binnen korte

Generaal Sir Gerald Templer. Bevelhebber van Southern Command, bleef ongedeerd. (IWM)

tijd (de eerste ambulance arriveerde binnen een kwartier) waren 30 militaire en burger ziekenauto's bezig gewonden, stervenden en doden naar verscheidene ziekenhuizen in de omgeving te vervoeren. Binnen ongeveer een uur waren alle slachtoffers opgehaald. De toeschouwers die de ramp overleefd hadden, verlieten Imber in bussen en in vrachtwagens. De laatste maatregelen op de plaats des onheils werden genomen door majoor Mount, luitenant-kolonel Ronald en majoor Cleaver. Zij hielden toezicht op het uitgraven van de plekken waar de pijlen hadden gelegen en gaven bevel

Commodore Ronald trachtte een nog grotere tragedie te voorkomen door het afschieten van lichtkogels om de operatie te stoppen. Op de plaats waar het gebeurde - 43 jaar later.

Boven: Brigade-generaal Vere Stokes, met wie generaal Templer in gesprek was, werd door beide benen geschoten. Rechts: Een andere overlevende was de latere lord Cranborne. Zijn gezondheid had echter te lijden door zijn verwondingen en in 1954 werd hij gedwongen zijn zetel in het Lagerhuis voor Bournemouth West op te geven. (keystone)

deze te voorzien van een omheining. Mount gaf daarna bevel de palen van de toeschouwersomheining onaangeroerd te laten en vroeg de Troepencommandant van Warminster alles te laten zoals het was. Deze voldeed aan dit verzoek en hij liet een patrouille het terrein bewaken. Zo eindigde de demonstratie in Imber op 13 april 1942 - een dag waarop een Brits vliegtuig (hoewel niet opzettelijk) een beschieting had uitgevoerd, waarbij een kleine honderd Britse militairen werden gedood of gewond.

Bij dit tragische incident vonden 25 militairen de dood en werden er 71 gewond. Onder de doden was brigade-generaal R.A. Grant Taylor, OBE, MC, behorend tot de staf van het 5e Legerkorps, en onder meer gewond waren brigade-generaal H.V. Stokes van de 47e (Londense) Divisie en brigade-generaal W.A.F.L. Fox-Pitt, commandant van de 5e Guards Armoured Brigade, onderdeel van de gelijknamige divisie. Een andere, ernstig gewonde, van deze brigade was luitenant Robert Cecil van het 2e bataljon van de Grenadier Guards. Cecil, erfgenaam van Viscount Cranborne, staatssecretaris voor de koloniën, was in zijn long geschoten en behoorde tot degenen die was overgebracht naar het ziekenhuis te Warminster, waar de kogel diezelfde avond werd verwijderd.

Het Hof van Onderzoek hield zitting in het hoofdkwartier van No. 10 Group, gevestigd in RAF Rud-

Kolonel Glyn Hughes nam de leiding bij de reddingsoperaties; de slachtoffers werden overgebracht naar ziekenhuizen in Shaftesbury, Tidworth, Warminster, Salisbury en Bath.

loe Manor en begon zijn werkzaamheden op 14 april 1942, de dag na het gebeure in Imber. President van het Hof was commodore S.E. Toomer, DFC, van het hoofdkwartier van No. 9 Group; leden waren kolonel-vlieger R.W.C. Lywood van het hoofdkwartier van Fighting Command en luitenant-kolonel-vlieger M.V. Blake, DFC, van RAF Portreath. Als waarnemer bij het Hof was aangewezen kolonel R.B. Butler, CIE, CBE, MC, plaatsvervangende adjudant-generaal van het 5e Legerkorps.

Het Hof hoorde zestien getuigen, voorts werd een bezoek gebracht aan Imber waar het Hof een soortgelijke demonstratie bijwoonde. De plek, de manier van plaatsing van de pijl en 'het punt waar een piloot naar verwachting het vuur zou openen', werden door het Hof alle toereikend geacht. De manier van markeren en de plaatsing van de doelen zouden op advies van het Hof aan een nader onderzoek worden onderworpen.

Kritiek was er op majoor-vlieger Pennington Legh omdat hij had verzuimd zich ervan te vergewissen dat zijn piloten alle bijzonderheden van de oefening hadden begrepen en voorts op het feit dat hij de drie vervangers niet van te voren over het gebied van de demonstratie had laten vliegen.

De verplaatsing van de richtingspijl van de tevoren vastgestelde plaats, 200 meter vanaf het dichtsbij-

zijnde doel, naar een plek op een afstand van 700 meter werd ook door het Hof in beschouwing genomen. Het concludeerde dat de pijl van weinig nut was geweest voor de piloten en vroeg zich af of dit was veroorzaakt doordat de piloten hem door de verplaatsing niet hadden gezien daar waar zij hem verwachtten te zien.

In een paragraaf getiteld 'Gevaarlijke berichten' behandelde het Hof die welke via de radiowagen waren verzonden, met name het bericht 'Indien u het doel niet kunt zien, dient u toch te vuren, echter voordat u de toeschouwers bereikt' en de boodschap 'goed gedaan'. De inhoud van het eerste bericht werd ontkend door majoor-vlieger Wootten en luitenant-kolonel-vlieger Ronald, die verklaarde dat het bericht was verzonden om de piloten 'te vertellen eerder te vuren'. Geen commentaar volg-

Het militaire kerkhof te Tidworth - laatste rustplaats van majoor Adrian Fitzgerald van de Royal Engineers.

Rudloe Manor, het hoofdkwartier in WOII van No. 10 Group en plaats waar het Hof van Onderzoek zitting hield. Het gebouw is thans nog in handen van de RAF. In de loop der tijd is er het Royal Observer Corps gehuisvest geweest, en voorts 81 Group, het Technical Training command en het Signals Command. Thans is het in gebruik bij de staf van de Provost and Security Service.

de op het tweede bericht, behalve de opmerking dat het was verzonden op eigen initiatief van de radiotelegrafist. Het Hof kon niet tot een uitspraak komen met betrekking tot de vraag of deze berichten invloed hadden uitgeoefend op het gedrag van sergeant McLachlan, maar het dacht wel dat zij bij hem de indruk hadden gevestigd dat hij op de goe de koers zat.

Volgens het Hof moesten een of twee getuigen zich ervan bewust zijn geweest dat McLachlan bezig was zich voor te bereiden op het afgeven van vuur 'buiten de lijnen van de doelen', maar deze getuigen hadden geen actie ondernomen. Dit werd nader gepreciseerd in de verklaring dat het 'in de gegeven omstandigheden' onwaarschijnlijk was dat de piloot een teken zou hebben gezien.

Het Hof oordeelde dat sergeant McLachlan rechtstreeks verantwoordelijk was voor het gebeurde onder aanvoering van de volgende verzachtende omstandigheden: zijn beperkte vliegerservaring en training in het schieten op gronddoelen; voorts had hij niet over het doelengebied gevlogen en had hij niet deelgenomen aan de generale repetitie; de ontoereikende briefing; de weersomstandigheden; de radioboodschappen en het verzuim het toeschouwersgedeelte te markeren volgens de instructies. Naar het oordeel van het Hof was sergeant McLachlan schuldig aan een beoordelingsfout.

Gelet op het bewijsmateriaal meende het Hof dat majoor-vlieger Wootten wel degelijk het bericht de wereld in had gestuurd om 'in elk geval te vuren', waarvoor hij dan ook de volle schuld en verantwoordelijkheid diende te dragen.

Het feit dat het toeschouwersgedeelte niet rondom was gemarkeerd met witte strips was een meebepalende oorzaak, en de schuld voor deze nalatigheid werd gelegd bij majoor-vlieger Cleaver die voor deze voorziening de verantwoordelijkheid droeg.

De aanbevelingen van het Hof hielden onder meer in het vertrouwd maken van piloten met het lucht-ruim en het gebied waarboven zij zouden moeten opereren. Alle piloten behoorden eerst te trainen zonder te vuren alvorens deel te nemen aan oefeningen waarbij met scherp zou worden geschoten. Doelen dienden ook duidelijk gemarkeerd te zijn en de richting van de aanval moest helder gedefinieerd worden. Er zou een trechtervormige opstelling van witte klokvormige tenten moeten komen. Een witte of gele markering rondom de nek van de trechter zou moeten aangeven dat voor deze lijn niet gevuld zou mogen worden. Het toeschouwersgedeelte zou omgeven moeten zijn door witte grondstrips. Al het in te schakelen personeel zou vooraf moeten deelnemen aan een 'volledige en goed verlopende generale repetitie'. Geschreven instructies dienden duidelijk, met betrekking tot alle

maatregelen, de respectievelijke verantwoordelijkheden van het leger en de luchtmacht weer te geven. Zouden er hierin veranderingen nodig zijn, dan diende een geheel nieuwe verzameling instructies te worden uitgegeven in plaats van opgeven van wijzigingen.

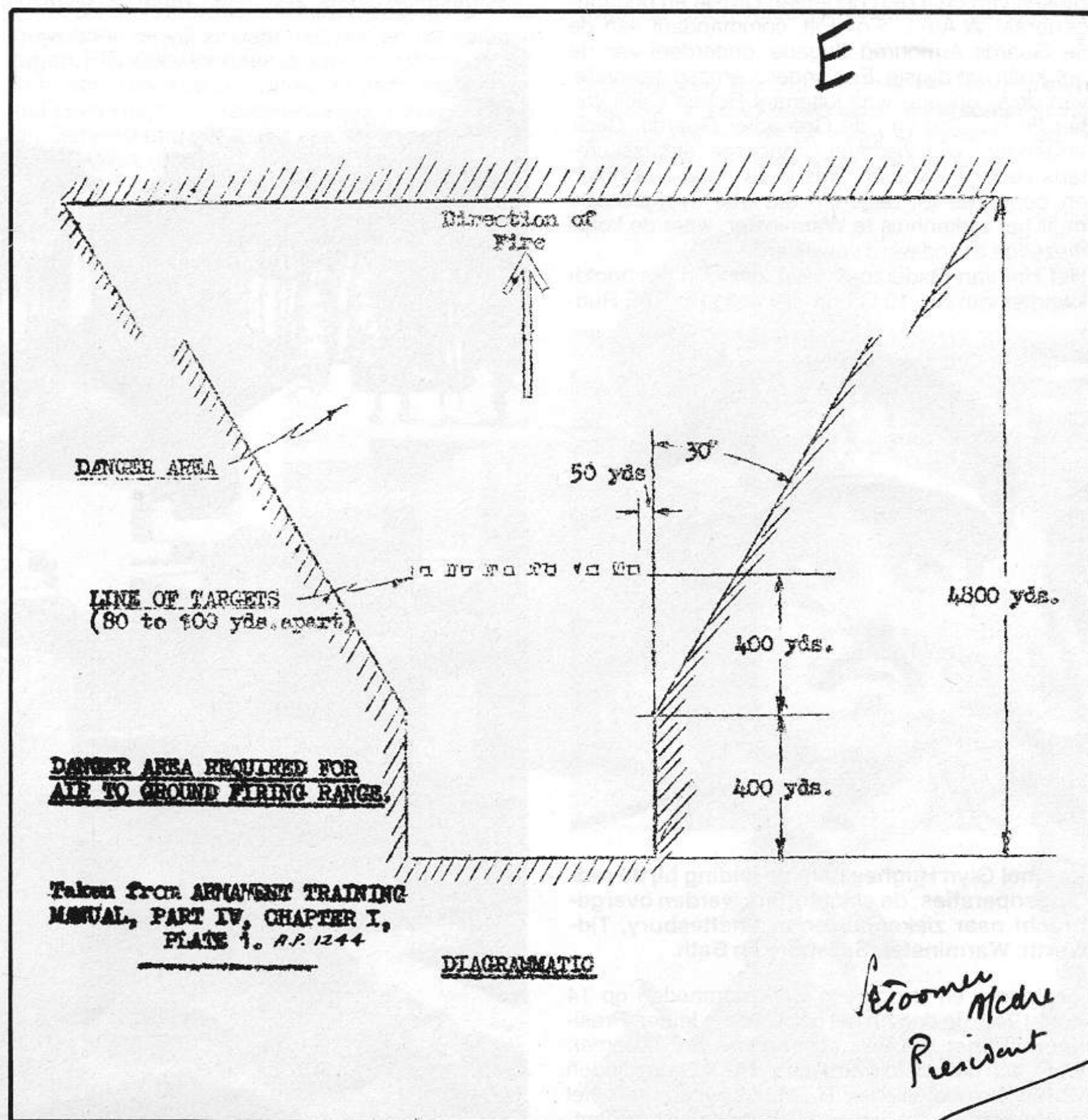
Tenslotte beval het Hof aan dat voor het geval piloten van eenpersoonsvliegtuigen, onmiddellijk

voor de aanval, moeite hadden met het onderscheiden van 'pyrotechnische tekens', de Controller in rechtstreeks radiografisch contact diende te staan met elk toestel. Het Hof sloot het onderzoek op 19 april 1942. Een afschrift van zijn bevindingen werd aangeboden aan het Ministerie voor Luchtvaart.

Het dagblad *The Times* bracht een verslag van het incident op dinsdag 14 april onder de kop: 'Ongeluk bij gecombineerde oefening'. In wezen bevatte het verslag een gezamenlijke verklaring die de avond tevoren was uitgegeven door het Ministerie van Oorlog en het Ministerie van Luchtvaart. Daarin was in het kort sprake van een betreurenswaardig ongeval waarbij militairen, onder wie enkele leden van de Home Guard, waren gedood of gewond. Het aantal doden bedroeg volgens deze verklaring veertien en het aantal gewonden 40 of 50. De oorzaak van het ongeval zou een duikbommenwerpermanoeuvre zijn geweest. De volgende dag publiceerde *The Times* de lijst met slachtoffers. Het aantal doden was nu gestegen tot 23. Op donderdag volgde het rapport van luitenant Robert Cecil. Op vrijdag rapporteerde de krant dat het dodencijfer was gestegen tot 25 (het definitieve aantal). Tegen die tijd begonnen de eerste rouwadvertenties op de voorpagina van *The Times* te verschijnen (pas in de laatste decennia zijn deze en ander soort annonces vervangen door nieuwsberichten e.d.).

Daarin werden in drie of vier regels de bijzonderheden weergegeven waaronder de betrokkenen in Imber waren omgekomen. Bedoelde advertenties waren geplaatst boven de kolom 'vermisten' die de namen bevatte van vele militairen (nu en dan ook vrouwen) die in Malakka of na de val van Singapore werden vermist. Onder het hoofd 'Gevallen Legerofficiëren' was in het nummer van 17 april een korte necrologie opgenomen van brigade-generaal Grant Taylor, alsmede van kapitein (sic) A.J. Fitzgerald van de Royal Engineers, eindigend met de woorden: 'Hij was pas 27 jaar oud'.

Een kort bericht in *The Times* van 17 april vermeldde dat 'premier Winston Churchill en de Stafchef van het Amerikaanse leger, generaal George Marshall, gisteren troepen in het Southern Command

Document uit het Armament Training Manual en overgelegd aan het Hof van Onderzoek om de trechtervormige opstelling van klokvormige tenten te illustreren die voor de veiligheid van oefeningen met toeschouwers, waarbij vanuit de lucht op gronddoelen zou worden gevuld, moesten zorgdragen. (Public Record Office AIR 20/6397)

hadden geïnspecteerd. Zij reisden gisterenavond terug van Warminster naar Londen'. Dit was bijna zeker een verwijzing naar een bezoek dat Churchill drie dagen na het incident aan Imber bracht om een soortgelijke demonstratie bij te wonen. Ongetwijfeld had men hem verteld wat enkele dagen tevoren was gebeurd maar, karakteristiek voor hem, liet hij zich hierdoor niet afschrikken. In een brief aan de redactie van dit tijdschrift schrijft 'JR' (commodore Ronald) zich te herinneren die dag te zijn opgetreden als Controller bij de bewuste demonstratie, die werd bijgewoond door vele hoge officieren van de drie krijgsmachtdelen. Volgens zijn zeggen verliep de 'demonstratie voor de premier zonder enig incident, want afgezien van alles had ik erop aangedrongen de squadrons zelf te kiezen en hun bekwaamheden grondig na te trekken'.

De parlementaire rubriek van *The Times* bevatte op 22 april een vraag die de Liberaal-Nationale afvaardigde van Southampton, dr. Russell Thomas in het lagerhuis had gesteld aan de staatssecretaris van oorlog. Thomas wilde weten wat de voorwaarden waren en welke voorzorgsmaatregelen werden genomen bij het gebruik van scherpe munitie tijdens oefeningen. In zijn antwoord zei Sir James Grigg dat een officier met de rang van luitenant-kolonel of hoger de overtuiging moest hebben 'dat alle te bedenken voorzorgsmaatregelen waren genomen'. De leiding over gevarenszones in relatie tot de te gebruiken wapens was aan deze officieren gegeven die ook de gebieden die voor dergelijke oefeningen waren aangewezen 'bekend stelden'. Dr. Thomas vroeg daarna of de staatssecretaris zich realiseerde dat het gebruik van scherpe munitie de neiging had 'het moreel van de soldaat eerder te verminderen dan te stimuleren'. Sir James Grigg antwoordde hierop dat hij het tegendeel had ondervonden. Mr. Naylor (Labour, Southwark, Londen) vroeg wat het doel was om scherpe munitie te gebruiken. Had het de bedoeling de mannen eraan te laten wennen 'gedood te worden of gewond te raken?'. Een vraag die met gelach werd onthaald. Kapitein H.H. Balfour, onderstaatssecretaris voor Luchtvaart beantwoordde een vraag van Herbert Williams, een conservatief Lagerhuislid uit Croydon South, welke vraag rechtstreeks verband hield met het incident te Imber. Balfour zei dat een Hof van Onderzoek onmiddellijk was bijeengeroepen en zijn bevindingen werden binnenkort verwacht. Hij gaf er de voorkeur aan niets toe te voegen aan hetgeen reeds was gepubliceerd, totdat hij beschikte over alle feiten. Hij verwoorde daarna de gevoelens van deelneming van het Huis met de nabestaanden van degenen 'die hun leven hadden verloren tijdens deze tragische gebeurtenis'. Het Lagerhuis stemde heirmee in met de bekende uitroep 'Hear, hear'.

Drie dagen na het rampzalige incident zou Winston Churchill een zelfde demonstratie op dezelfde plek bijwonen, waarbij dezelfde doelen zouden worden gebruikt. De Eerste Minister was niet van zijn plan af te brengen en de oefening werd een succes. Deze foto's werden genomen op 16 april 1942 door kapitein Horton - de dag van de demonstratie. Helaas is uit de onderschriften niet de locatie af te leiden. Het zou heel goed op het Chilbolton oefenkamp kunnen zijn geweest. In ieder geval lijkt het dat men zijn lesje heeft geleerd en een brede witte kalkstreep is rondom de afzetting aangebracht. (IWM)

Op 30 april sneed dr. Russell Thomas opnieuw het Imber-incident aan door de staatssecretaris voor Luchtvaart te vragen een verklaring af te leggen met betrekking tot 'de dood in Imber op maandag 13 april van een brigade-generaal en 22 officieren en minderen, en de verwonding van 60 anderen'. Sir Herbert Williams stelde eenzelfde vraag.

In zijn antwoord zei Sir Archibald Sinclair dat de oefening was totstand gekomen om de effectiviteit te demonstreren van het gebruik van jachtvliegtuigen tegen gronddoelen: in dit geval dummy-solda-

ten, een vrachtwagenconvooi en tanks. Vijf Hurricanes hadden met succes aanvallen uitgevoerd, maar de zesde had toeschouwers voor de doelen aangezien en op hen geschoten. Gedood werden 25 legerofficiëren en overige militairen, 68 legerofficiëren en overigen werden gewond, evenals drie officieren en minderen van de RAF. De bevindingen van het Hof van Onderzoek, alsmede de aanbevelingen van de bevelhebber van Fighting Command waren inmiddels ontvangen en 'werden bestudeerd door de Luchtmachtraad in nauw overleg met de Legerraad'.

Deze tragische gebeurtenis heeft een even tragisch naschrift. Op 28 juni 1942 om 02.30 uur, 76 dagen na het Imber-incident stegen van Warmwell sergeant McLachlan en sergeant-majoor-vlieger Peters op. McLachlan vloog de Hurricane IIB, BE484. De twee piloten waren op een nachtvlicht uitgestuurd gericht tegen schepen in de buurt van Cherbourg. Beiden vielen omstreeks 03.00 uur aan en een schip, waarschijnlijk een mijnenveger van 1.000 ton, vloog in de lucht. McLachlan werd bij deze actie neergeschoten en als vermist opgegeven. Het operationele dagboek van No. 175 Squadron bevat hierover de volgende passage: 'Wij hopen dat hij zal terugkeren, hoewel dit zeer twijfelachtig is. We zullen hem erg missen. Zijn bereidheid zich in te zetten werkte inspirerend op zijn collega's'.

In 1950 was 'JR' basiscommandant van RAF North Weald en op 1 oktober van dat jaar werd deze foto van hem genomen, samen met Peter Dimmock van de BBC-Televisie tijdens een pauze gedurende een der vroegste buitenopnamen die op een RAF-basis moeten zijn gemaakt.

ZIJ DIE OMKWAMEN

5e LEGERKORPS

BROWN, kapitein Maxwell, 5 Survey Regt., Royal Artillery. Leeftijd 33. Leicester City (Gilroes) Crematorium. Paneel 1.

CONNELLY, korporaal William Gollan, 5 Survey Regt., Royal Artillery. Leeftijd 26. Dundee, Eastern Necropolis, Angus. Sectie XE, Graf 168.

HODGE, 1e luitenant William Laurence, 54 Heavy Regt., Royal Artillery. Leeftijd 27. Bournemouth North Cemetery, Rij B4, Graf 93.

LIPMAN, 2e luitenant Ronald Benjamin, RASC. Leeftijd 30. Exhall (St. Giles) Churchyard, Bedworth, Warwickshire, Sectie E, Graf 42.

KENT, chauffeur Charles Henry, RASC. Leeftijd 35. Exhall (St. Giles) Churchyard, Bedworth, Warwickshire, Sectie E, Graf 42.

38 (WALES) DIVISIE

BLACKMAN, Korporaal Charles Victor Norman, RAC. Leeftijd 35. East Meon (All Saints) Churchyard, Hampshire. Nieuwe uitleg, Rij 13, Graf 296.

PARRY, fuselier Francis Verdun Llewelyn, 10e Bat., The Royal Welch Fusiliers. Leeftijd 24. Pontnewydd (Holy Trinity) Churchyard, Cwmbran, Monmouthshire, Perceel J, Graf 26.

TRAVERS, korporaal Ernest, RAC. Leeftijd 23. Canterbury Cemetery, Kent. prceel XM, Graf 119.

WEST, kapitein James Rowland, MC, 5e Dorset (Weymouth) Bat., Home Guard. Leeftijd 47. Weymouth Crematorium, Weymouth en Melcombe Regis. Paneel.

WILLY, kapitein Frederick Joseph, 3e Dorset (Poole) Bat., Home Guard. Leeftijd 55. Branksome (St. Clement) Churchyard, Poole. Ten noorden van de kerk.

HOOFDKWARTIER 5e LEGERKORPS

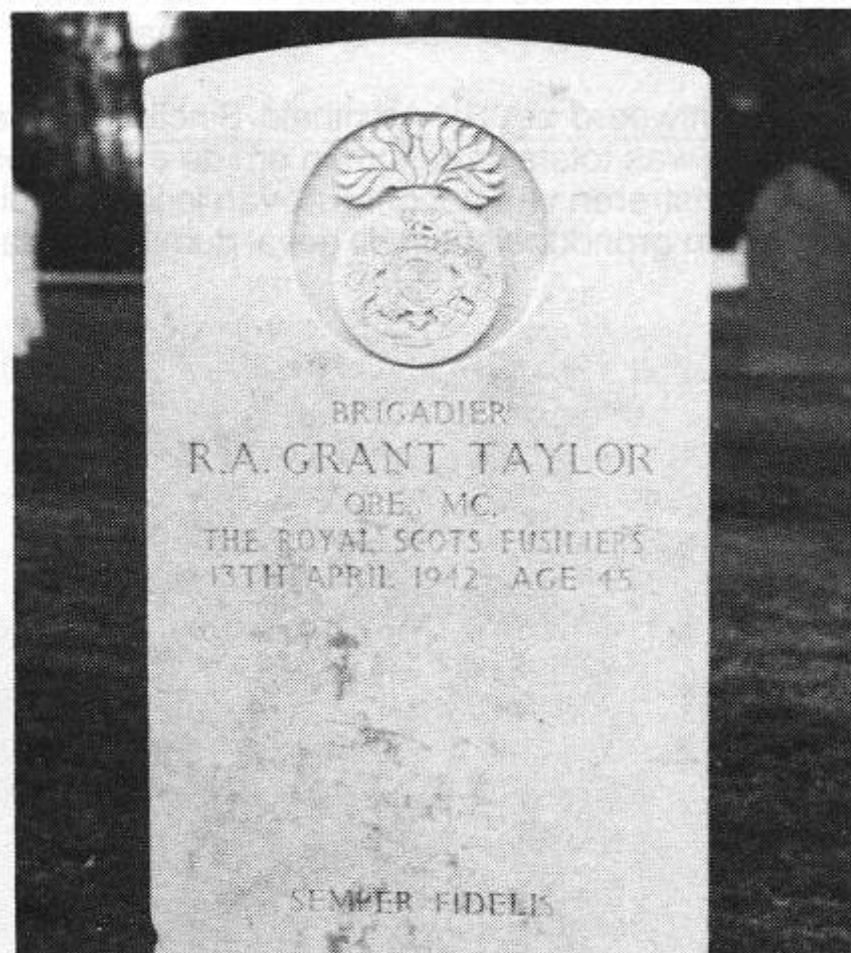
TAYLOR, brigade-generaal Robert Allan Grant, OBE, MC, The Royal Scots Fusiliers. Leeftijd 45. Tidworth Military Cemetery, Wiltshire. Sectie E (officiëren), Graf 60.

47 (LONDEN) DIVISIE

DAVIES, majoor George Bevan, eervolle vermeldingen WO I, 8e Hampshire (Avon) Bat., Home Guard. Leeftijd 58. Thorney Hill (All Saints) Churchyard, Sopley. Graf 19.

HAWKS, 1e luitenant John Christopher, RMC, toegevoegd aan 2e Bat., London Scottish. Leeftijd 28. southampton (Hollybrook) Cemetery. Sectie M12. Graf 54.

HODGE, kanonnier 1e kl David Carey, 117 Field

Regt., Royal Artillery. Leeftijd 30. Liverpool (Allerton) Cemetery, Lancashire. Sectie 4. Graf 25.

McNEIL, kanonnier 1e kl Ivor, 140 Field Regt., Royal Artillery. Leeftijd 25. Whitby Cemetery, Yorkshire. Graf 2683.

ROBSON, 2e luitenant Henry William Currie, CIE, OBE (luitenant-kolonel b.d. Brits-Indische leger), 5e Hampshire (Winchester) Bat., Home Guard. Gestorven aan verwondingen, 15 april 1942. Compton (All Saints) Churchyard. Oostelijk deel, Graf 379.

SMITH, wachtmeester Alfred George, 140 Field Regt., Royal Artillery. Leeftijd 38. Canewdon (St. Nicholas) Churchyard Essex.

TUNBRIDGE, 1e luitenant George, 70e Bat., The Hampshire Regiment. Leeftijd 25. Farnborough (Victoria Road) Cemetery, Hampshire. Sectie L. Graf 155.

WILSON, 1e luitenant Ralph Patrick Farquhar, 2e Bat., The London Scottish, The Gordon Highlan-

ders. Leeftijd 31. Southampton (Hollybrook) Cemetery, Hampshire. Sectie M12. Graf 78.

ANDERE EENHEDEN

FITZGERALD, majoor Adrian John, Royal Engineers. Leeftijd 27. Tidworth Military Cemetery, Wiltshire. Sectie E (officiëren). Graf 61.

HAMILTON, 2e luitenant Colin George, 97 (3e Bat., The London Scottish) HAA Regt., Royal Artillery. Leeftijd 32. Slough (Stoke Road) Cemetery, Slough, Berkshire. Perceel NC, Graf 709.

MATTEY, 2e luitenant Kenneth Ronald, The Welch Regiment. Leeftijd 48. Cockett (St. Peter) Churchyard, Swansea. Sectie SE4, Graf 81.

PHILLIPS, 1e luitenant Henry Ernest, 7e Wiltshire (Salisbury) Bat., Home Guard. Leeftijd 51. Downton (St. Lawrence) Churchyard, Wiltshire.

POOLE, 2e luitenant James Carey, 1e (Airborne) Bat., The Border Regiment. Leeftijd 21. Bradford Crematorium, Yorkshire. Paneel 2.

ROBERTS, kapitein George Richard Gorton, 1 Light AA Regt., Royal Artillery. Overleden aan verwondingen, 14 april 1942. Leeftijd 27. Welshpool (Guilsfield) Cemetery, Montgomeryshire. Perceel A. Graf 512.

**'40~'45
TOEN & NU**

Het Bloedbad bij Ascq

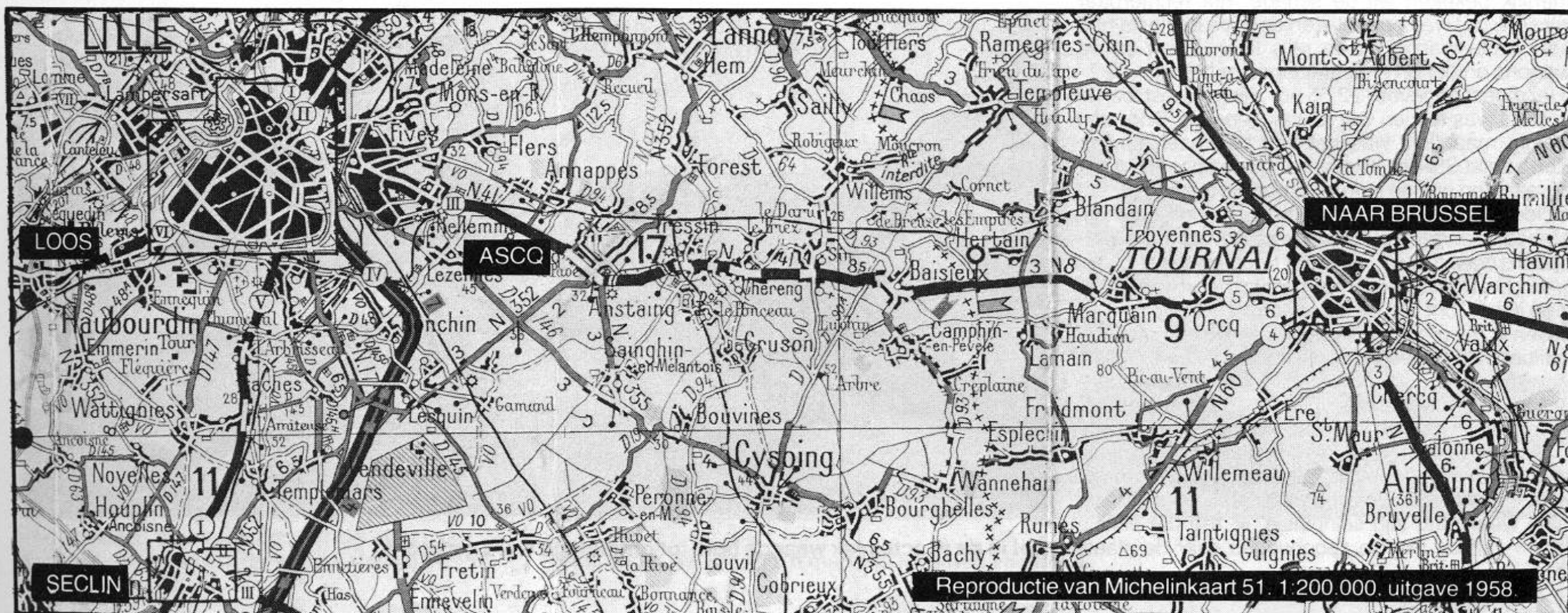
In maart 1944, toen de 12e SS-Panzerdivisie 'Hitlerjugend' was gelegerd in oostelijk België in het gebied Turnhout - Mol - Léopoldsbuurg, ten oosten van Antwerpen, niet ver van de Nederlandse grens, ontving zij van het Oberkommando der Wehrmacht (OKW) order zich naar Normandië te begeven. Daar moest de divisie de kust tussen het schiereiland Cherbourg en de monding van de Seine bestrijken, in afwachting van de op handen zijnde geallieerde landingen, die volgens de gegevens van het OKW in mei of juni zouden plaatsvinden. De 'Hitlerjugend' divisie werd op de morgen van 1 april 1944 per trein vervoerd en de route was als volgt: Turnhout - Herentals - Lier - Mechelen - de buitenwijken van Brussel - Halle - Ath - Doornik - Blandain - Baisieux - Ascq - Habourdin - Seclin - Liberscourt - Douai - Arras - Amiens - Abancourt - Rouen - Oissel - Elbeuf - Glos-Montfort - Evreux - Ivry-la-Bataille. Vanuit laatstgenoemde plaats zou men zich verder over de weg verplaatsen. De SS-Panzeraufklärungsabteilung 12, het verkenningsbataljon van de divisie, dat gelegerd was in het kamp Aarschot tussen Mechelen en Leuven,

zou de verplaatsing van de 24 treinen regelen. De eerste trein (Duitse militaire trein nr. 649355, Frans nr. 9872) bevatte onderdelen van de 1e, 2e en 3e compagnie alsmede enig personeel van de bataljonsstaf. De commandant van de trein was SS-Obersturmführer Walter Hauck, commandant van de 2e compagnie. Vanwege het risico aangevallen te kunnen worden door leden van de ondergrondse beweging had Hauck alle troepen onder zijn leiding geïnstrueerd welke voorzorgsmaatregelen zij tijdens de treinreis moesten nemen. De bewaking van de treinen was in handen van twee groepen van achttien man die tijdens de nachtelijke uren versterkt zouden worden met acht man per groep. Bescherming tegen luchtaanvallen was verzekerd door middel van vijf 20mm anti-luchtdoel kanonnen op platte goederenwagens en ook door de machiniegeweren die aan boord van de trein waren. De eerste vijf wagons achter de locomotief zouden geen troepen vervoeren en de helft van het com-

UIT HET BOEK: 'ASCQ 1944 - LA NUIT LA PLUS LONGUE',
door Dr Jean-Marie Mocq, in het Engels vertaald door Roy M. Cooke.

pagniespersoneel zou in de voertuigen blijven om ieder moment gereed te zijn voor actie. De overgebleven manschappen zouden worden vervoerd in gesloten wagons. Zowel de Belgische bewaker als de twee Deutsche Reichsbahn employees (die waren toegewezen aan elke Duitse militaire trein) moesten reizen in Hauck's coupe.

De reis door België overdag verliep zonder incidenten en die avond bij het bereiken van Doornik, de laatste grote stad voor de Franse grens, werd de treinbemanning verwisseld; René Dascotte, een Belg, begon aan zijn taak samen met zijn stoker Auguste Courtin en de bewaker Walter Lecomte. Bij de grens werd halt gehouden om Hauck gelegenheid te geven inlichtingen te verkrijgen over de te volgen route. Een Duitse spoorwegbeambte vertelde hem dat de trein Rijsel - Brussel net de Franse grens was overgegaan en dat de lijn daarom vrij was.

René Dascotte: 'Wij moesten 43 minuten halt houden op het station van Baisieux, dat wij tenslotte om 23.34 uur verlieten. We zouden net het station in Ascq passeren, waar we niet zouden stoppen, toen er, terwijl wij over zijspoor-kruisingen reden, onder mijn locomotief een geweldige explosie plaatsvond. Op dat moment had de trein op zijn hoogst een snelheid van 20 of 25 kilometer per uur, zodoende was ik in staat de trein op de gebruikelijke manier, zonder hevige schokken snel te laten stoppen en de loc kwam tot stilstand tegenover het seinhuisje bij de overweg in Ascq. Wij sprongen eruit om te kijken wat er beschadigd was. Ik zag toen dat de derde en vierde open goederenwagon, waarop zich halftrupsvoertuigen bevonden waarin manschappen zaten, naast de rails lagen en dat de locomotief van onderen op verschillende plaatsen licht was beschadigd.'

Toen de trein tot stilstand was gekomen sprongen de SS-ers vanaf hun voertuigen meteen op de spoorbaan. Een ooggetuige, madame Dewailly die dicht bij de overweg woonde, 'hoorde de explosie en zag een beetje rook'. Zij voegde eraan toe dat de Duitsers onmiddellijk het vuur openden op de huizen aan beide kanten van de spoorlijn. Maar het schieten hield op toen de Duitsers merkten dat zij niet werden aangevallen, waarna zij tot bedaren kwamen. Zij gingen naar de mensen toe die naar hun voordeur waren gelopen en vroegen waar zij waren en hoe laat het was.

Op dit uur van de nacht was op het station van Ascq bijna geen personeel aanwezig. Er bevond zich een ambtenaar wiens taak het was contact te onderhouden met de naastgelegen stations en een seinwachter in zijn seinhuisje die de treinen die niet stopten moest laten passeren. Monsieur Elie Derache, de loketbeambte verklaarde: 'Om ongeveer 22.45 uur hoorde ik een explosie bij de spoorlijn in de buurt van het seinhuisje. Ik hoorde direct dat de trein vaart minderde en stopte. Ik belde monsieur Carré, de stationschef, die boven het station woonde en vertelde hem waar ik de sleutels van het kantoor had gelegd en dat ik erop uitging om te kijken wat er was gebeurd.'

'Ik ging toen te voet langs de spoorlijn en zag dat de trein enige honderden meters verderop tot stilstand was gekomen. De locomotief stond een paar meter voorbij het seinhuisje. Op dat moment kwam de seinwachter, André Ollivier naar buiten en gezamenlijk bekeken wij de schade: het rechterpaar wissels, dat was opgeblazen door de explosie had een platte wagon uit de rails laten lopen en de wagons ervoor en er achter lagen er half af.

'Het moest ongeveer 22.55 uur zijn geweest toen ik in staat was te zien wat er was gebeurd. Door een weinig maanlicht was het niet helemaal donker. Een aantal SS-ers stonden langs de spoorlijn maar zij maakten niet de indruk verontrust te zijn over het incident. Een van hen maakte mij duidelijk dat zijn etensblik onder de wagon was gevallen die ontspoord was. Ollivier vond het terug en gaf het hem weer. De Duitser bedankte hem lachend, wat ik kon zien in het licht van mijn gaslamp.

'Toen ik mij omdraaide zag ik een Duitser met een notitieboekje bij een groepje mensen staan, die iets aan mij vroeg. Dit moet een Duitse spoorwegbeambte zijn geweest die, voor zover ik het begreep, vroeg waar hij zich bevond. Ik antwoordde hem: "Ascq." Daar hij het niet scheen te begrijpen schreef ik de naam van het station voor hem op, daarna vertrok ik weer naar het station en Ollivier ging weer naar zijn seinhuisje. Ik zag dat enkele leden van de Franse spoorwegen naar de plaats

Het seinhuisje en de gelijkvloerse kruising bij de Rue Marceau (thans Rue Gaston Baratte), kijkend in de richting van Doornik.

van de explosie gingen, en dat verscheidene mensen naar buiten waren gekomen om te zien wat er aan de hand was.'

Ofschoon de SS-ers zich neergelegd schenen te hebben bij wat er was gebeurd, was hun commandant in een bar slecht humeur. Volgens de machinist kwam Hauck 'snel kijken wat voor schade er was aangericht. Hij bleek uitzinnig van woede te zijn en, luidkeels schreeuwend, verdween hij naar het achterste deel van de trein'. Ervan overtuigd dat het schieten gericht was geweest op zijn mannen - in zijn rapport stond dat het vuur kwam uit het eerste huis aan de linkerkant van de overweg, hoewel alle

Franse ooggetuigen, waaronder de machinist, verklaarden dat er niet geschoten was op de trein - gaf hij de volgende bevelen uit:

1. Aan SS-Oberscharführer Jura: 'Neem een paar van je manschappen en ga onmiddellijk naar de plaats van de explosie. Vraag inlichtingen en probeer ieder spoor van de terroristen te vinden en te volgen.'
2. Aan SS-Untersturmführer Kudocke: 'Ik wil dat je alle huizen doorzoekt aan de linkerkant van de spoorlijn en breng mij alle mannelijke burgers tussen 17 en 50 jaar.'

Links: Elie Derache, de loketbeambte, een van de eersten die op de plaats van de explosie aankwam (onder). Rechts: De stationschef, Victor Carré, getuigenis aflegend tijdens het na-oorlogse proces in Rijssel tegen oorlogsmisdadigers.

Dit is de exacte plek waar de bom tot ontploffing werd gebracht.

SS-Obersturmführer Walter Hauck.

3. Aan SS-Untersturmführer Hauer: 'Ik wil dat je dat deel van de plaats doorzoekt dat aan de rechterkant van de spoorlijn ligt en arresteer iedere mannelijke burger tussen 17 en 50 jaar en breng ze naar een verzamelpunt bij de overweg.'
4. Aan SS-Oberscharführer Wetzlmayer: 'Ik wil dat je het bebouwde gedeelte doorzoekt vanaf de spoorwegovergang bij het station tot in het centrum van de plaats en arresteer iedere man die zich verdacht gedraagt.'
5. Aan SS-Oberscharführer Buss: 'Ik wil dat je de trein bewaakt met manschappen van de 2e Compagnie en de weg aan de linker- en rechterkant afzet met machinegeweren en 20mm flak. Iedere burger die probeert in de buurt van de trein te komen moet worden neergeschoten.'

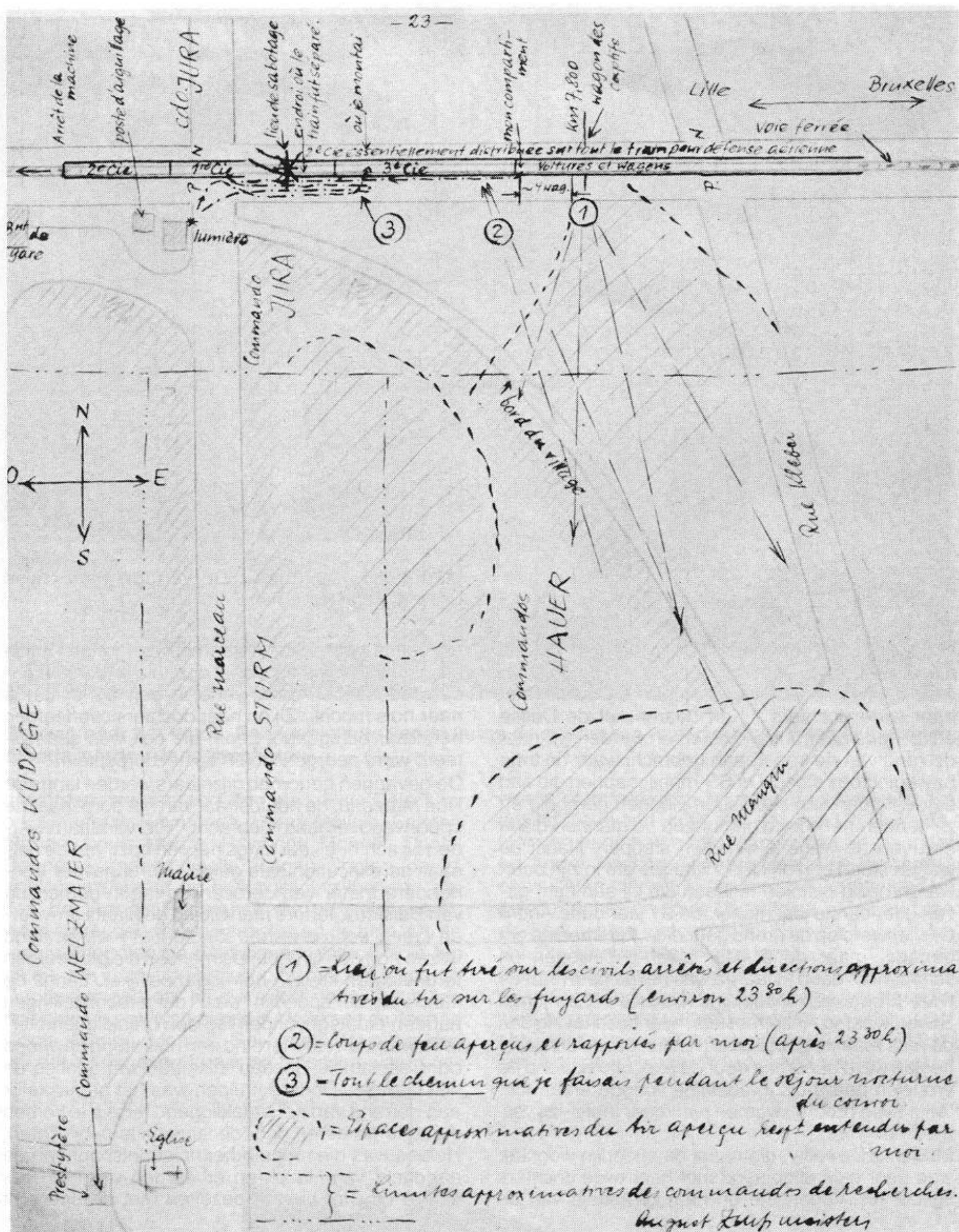
De SS-Obersturmführer gaf tenslotte iedere groep toestemming de wapens te gebruiken zodra er sprake was van enige tegenstand of ontsnappingspogingen. Een ooggetuige is er zeker van dat hij Hauck hoorde zeggen 'Alles Kaput' - Schiet ze allemaal overhoop!

Ondertussen was monsieur Derache weer bij het station aangekomen waar hij vernam dat de stationschef had gebeld met het hoofdstation in Rijsel en de Franse Gendarmerie in Lannoy (noordelijk van Ascq), om deze in te lichten over de explosie. Monsieur Carré was net bezig aan de gendarmes uit te leggen dat het misschien verstandig zou zijn monsieur Poulain, de districtchef, in te lichten over de situatie toen, op datzelfde moment, gewerschoten werden gehoord - een of twee keer en dat met tussenpozen. Derache besloot dat het beter was maar even te wachten en de stationschef vroeg hem niet naar buiten te gaan. De twee Duitse spoorwegbeambtes die de trein hadden begeleid waren ook in het kantoor aanwezig.

Terwijl het schieten naderbij kwam en frequenter werd, arriveerde Hauck aan het hoofd van een detachement jonge Waffen-SS-ers. Komend vanaf het perron kwamen zij het kantoor binnen onder het uiten van beledigingen en bedreigingen. De twee Duitse spoorwegbeambtes lieten geen tijd verloren gaan om zich uit de voeten te maken. Zij moeten beseft hebben wat er stond te gebeuren. Hauck was nog maar nauwelijks binnen of hij begon Carré te slaan en te stompen totdat deze op de grond viel. Toen ging hij op Derache af, schold hem uit in het Duits en nog meer slagen en stompen uitdelend, greep hij een stoel. Derache slaagde erin de eerste zwiepert te ontwijken maar toen hij zag dat een van de SS-ers zijn machinegeweer omhoog bracht vond hij het verstandiger zich door Hauck met de stoel te laten slaan. Hij viel op de grond, zonder echter zijn bewustzijn te verliezen hoewel hij zich wel voor dood hield.

Voor zij het kantoor verlieten gaf Hauck een bevel waarna sommigen hun geweren afschoten op de op de grond liggende mannen. Carré werd geraakt in zijn dij maar Derache bleef ongedeerd.

De eerdere schoten waren afkomstig geweest van de drie groepen die Hauck op pad had gestuurd om gijzelaars te pakken, toen zij deuren forceerden en ramen beschoten op het moment dat zij een begin maakten met het doorzoeken van de huizen. De eerste huizen die werden doorzocht lagen aan de spoorlijn. Zij leverden de eerste slachtoffers op:

Deze schets met de routes van de bijeengeraapte SS-groepen, werd op 25 september 1949, tijdens zijn gevangenschap in Frankrijk, getekend door de divisie-adjutant, SS-Oberscharführer August Zuismeister.

Lucien Albert, een ex-krijgsgevangene die wegens ziekte door de Duitsers uit gevangenschap was ontslagen en nog geen maand thuis was, werd van zijn bed gelicht en naar het seinhuisje overgebracht. Toen hij de deur uitliep zei hij tegen zijn vrouw: 'Het is alleen maar om de rommel op te ruimen van de explosie - ik ben zo terug.' Hij kwam nooit terug.

Er werden overal arrestaties verricht, zelfs vrouwen

werden opgepakt. Een van hen, mademoiselle Madeleine Trackoen, wonend in de Rue Marceau 198 bij haar moeder en twee broers, Jean 20 jaar oud en René 15 jaar, beschreef wat er gebeurde:

'Mijn moeder, mijn twee broers en ik werden half naakt uit het huis gejaagd door jonge Waffen-SS-ers die ons naar het seinhuisje brachten. Wij moesten met de handen omhoog lopen. Een Duitse officier stond in de deuropening van het seinhuis en

Het station. Hauck en z'n mannen kwamen van links.

Madeleine Trackoen. Zij verloor haar twee broers: Jean (links) en René (rechts).

toen wij langs hem liepen sloeg hij ons. Binnen bevonden zich al veel mensen, onder wie de seinwachter monsieur Ollivier en madame Dewailly met haar twee dochters... Kort daarna liet de Duitse officier ons naar buiten komen en werden we naar de rand van de spoorbaan gebracht waar de trein bewegingloos stond. De SS-manscapen die aan beide kanten van ons liepen sloegen geregeld en zij hadden het vooral gemunt op de mannen die in een van de wagons moesten stappen. Naast de wagen stond een officier. Twee SS-ers in zijn buurt waren bezig pistolen te laden die zij aan hem gaven. Het eerste slachtoffer, de 31 jaar oude André Ollivier werd op de grond gegooit... Hij smeekte om genade, maar de Duitser bleef onbewogen en schoot hem dood.' Daarna was het de beurt van de twee broers van Madeleine Trackoen. Een jonge SS-er, waarschijnlijk met iets meer beschaving dan de rest, maakte gebruik van het feit dat de officier in beslag werd genomen door de executie en zond de vrouwen naar huis. Madeleine voegde eraan toe: 'Mijn twee broers kwamen niet meer thuis - zij vermoordden hen.'

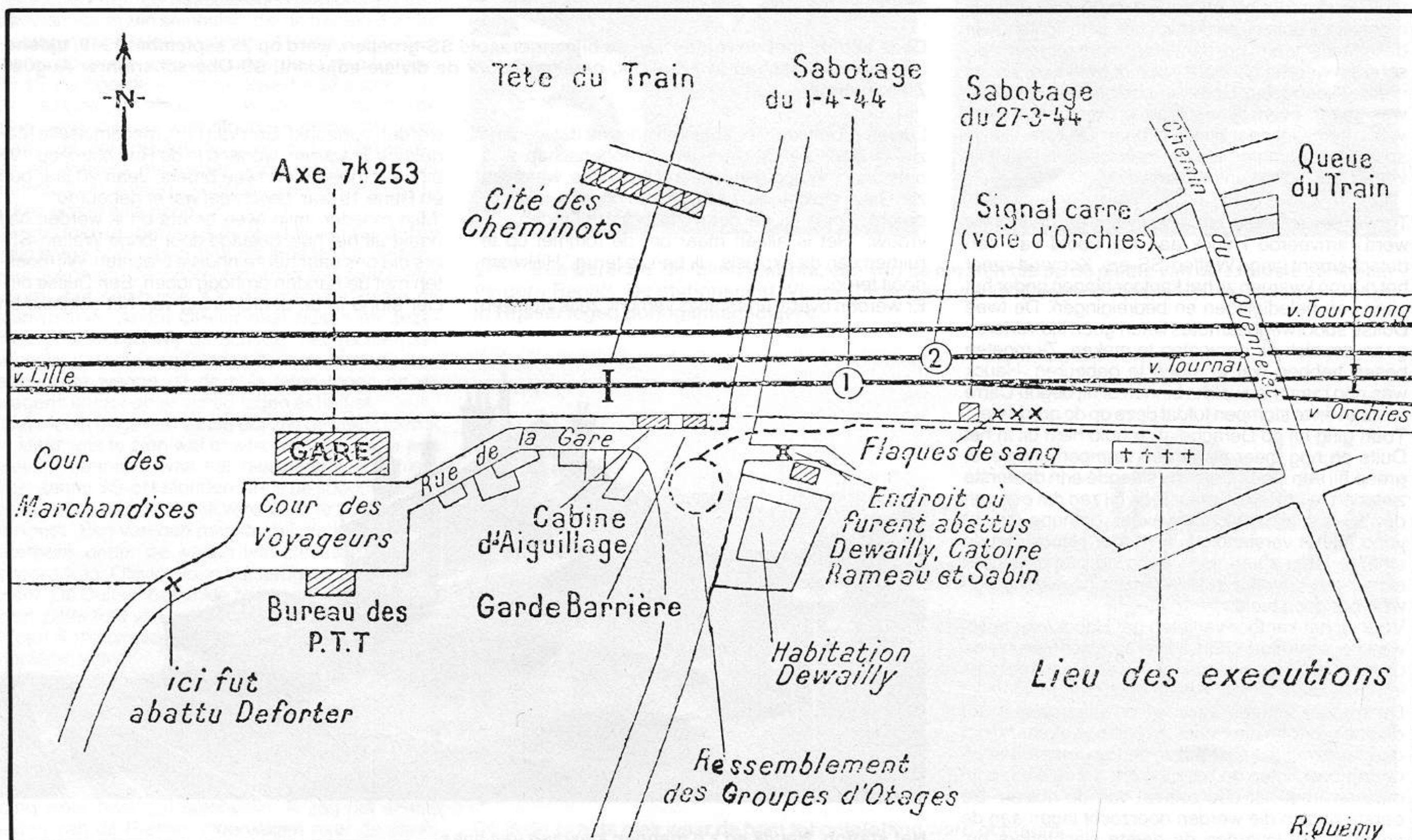
Madame Dewailly, die naast de spoorlijn woonde, was haar huis uitgejaagd met haar twee dochters Gisèle en Alphonsine en naar de plaats van de

executies gebracht: 'Ik zag hoe een jonge Duitse officier twee mensen uit het dorp die ik niet herkende, doodschoot. Later vertelde een SS-er dat ik naar huis mocht.' Zij en haar dochters overleefden het; haar echtgenoot Léon, die ook was gearresteerd werd neergeschoten op het dorpsplein.

De gevangenen genomen gijzelaars werden langs de Rue Marceau, de hoofdstraat van het dorp, naar de spoorwegovergang gebracht. Hiervandaan werden zij achter elkaar langs het pad opzij van de rails naar de executieplaats geleid, die ongeveer driehonderd meter van de overweg lag in de richting van Baisieux. Iedere man die op de plaats arriveerde kreeg een nekschot. Zij die niet meteen dood waren nog een tweede. De mensen die probeerden te ontkomen kregen het nog moeilijker. Langs de kant van de spoorlijn waar de terechtstellingen hadden plaatsgevonden lag een braakliggend terrein, waarvan aan het eind een huis stond bewoond door de familie Roseau, alsmede wat tuintjes en wat laantjes. Door te kruipen was het gemakkelijk aan de rand van het braakliggend terrein te komen en zo te proberen door de laantjes te ontvluchten. Helaas was die mogelijkheid niet ontsnapt aan de aandacht van Hauck en er werden vier man gestuurd om het huis te bezetten met de opdracht

iedereen dood te schieten die langs die weg probeerde te vluchten. De SS-ers kweten zich voorbeeldig van hun taak. Iedere keer als een burger probeerde zich zo in veiligheid te brengen, zou een salvo mitrailleurvuur hem neermaaien. Indien iemand bij zijn vluchtpoging alleen maar werd gewond, werd hij met het gebruikelijke pistoolschot gedood. Aan het einde van de schietpartij lagen er allemaal doden om het huis van de familie Roseau - elf in totaal. De eigenaar van het huis verklaarde dat toen sommige van de SS-ers een radio ontdekten - er was nog stroom - en erin slaagden een zender te vinden met dansmuziek, zij op de maat van de muziek rondwalsten.

De kerk lag op de weg van de groep onder leiding van SS-Oberscharführer Wetzmayer, wiens taak het was iedereen te arresteren die zich verdacht gedroeg. Abbé Henry Gilleron, de pastoor, was in de naastgelegen pastorie met de familie Averlon, vluchtelingen uit het nabij gelegen dorp Hellemes, toen de Duitsers de tuin instormden onder luid geroep van: 'Sabotage - de bevolking zal hiervoor boeten!' De jonge Claude Averlon was de eerste die werd gedood. Wetzmayer keerde zich toen naar de pastoor en vuurde twee schoten - een derde verloor hem uit zijn lijden. Toen monsieur

Averlon probeerde via de tuin te ontsnappen schoot SS-Rottenführer Wohlgemut hem met zijn automatisch geweer neer.

Toen de kapelaan, Abbé Maurice Cousin, wakker werd van het inslaan van de deuren, kwam hij naar buiten. 'Wat is de bedoeling van al dit geweld?' hoorde een buurman hem vragen. 'Sabotage - Burgers kaput' antwoordde een SS-er, die hem aanviel, hem dodelijk gewond achterlatend met gebroken armen en benen en ingeslagen hoofd en borstkas.

Al met al werden 70 mensen doodgeschoten langs de spoorlijn en nog eens 16 in Ascq zelf.

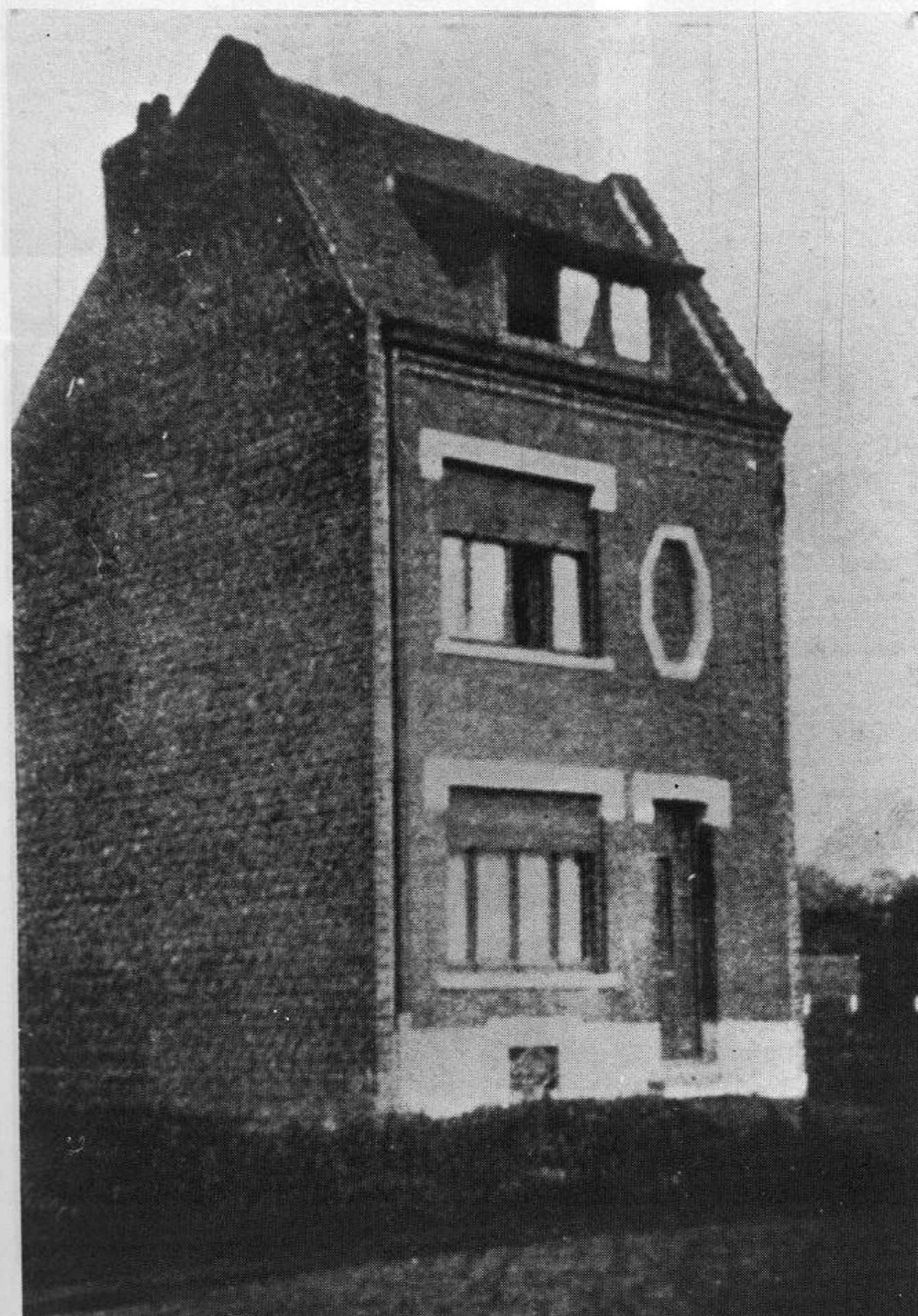
Na een onderzoek door de Gestapo, klaarblijkelijk reagerend op informatie die men had ontvangen van een verklikker wiens naam nooit bekend is

De weg naar het einde. De slachtoffers liepen langs de spoorbaan naar de plaats waar zij in koelen bloede werden doodgeschoten.

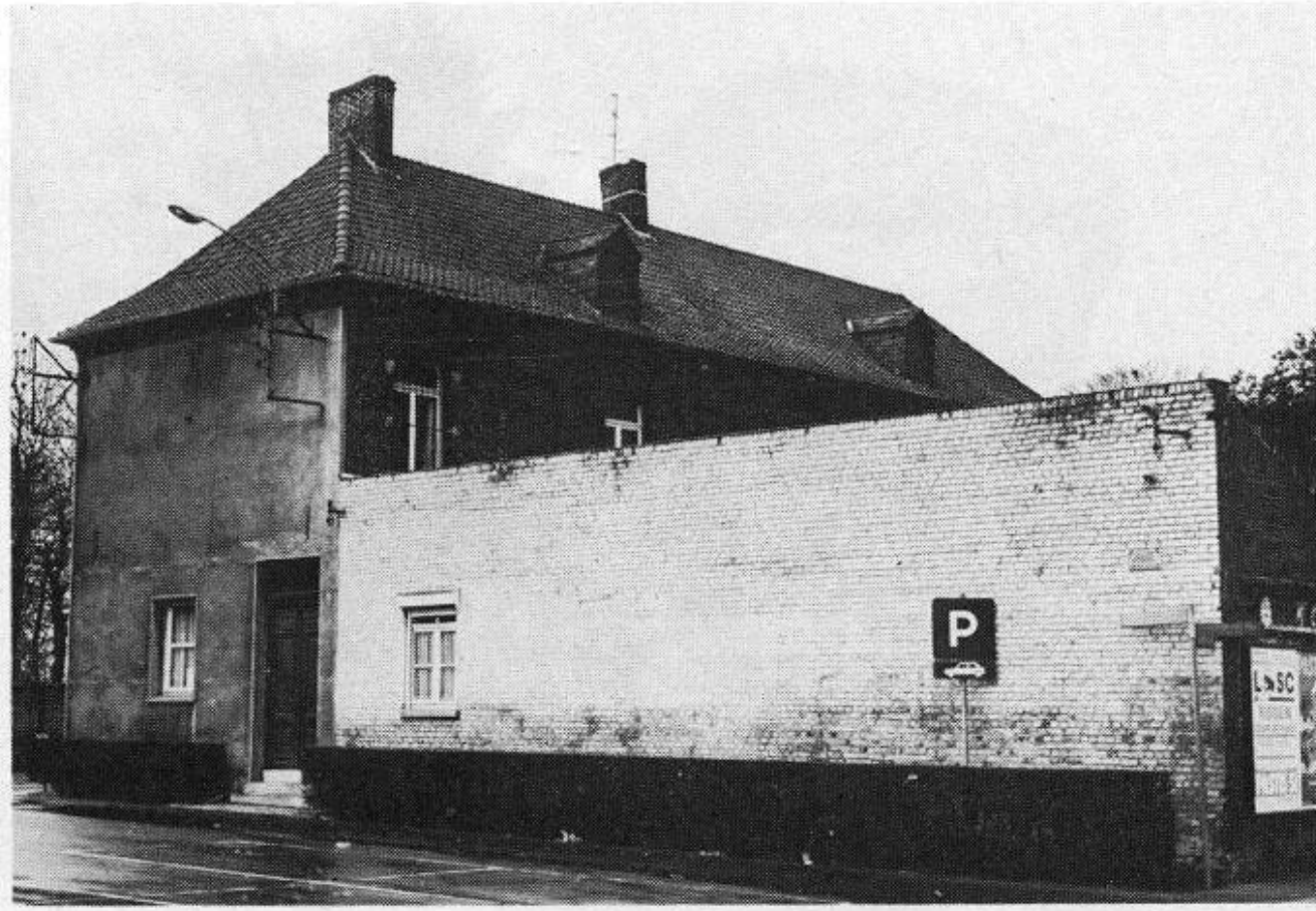
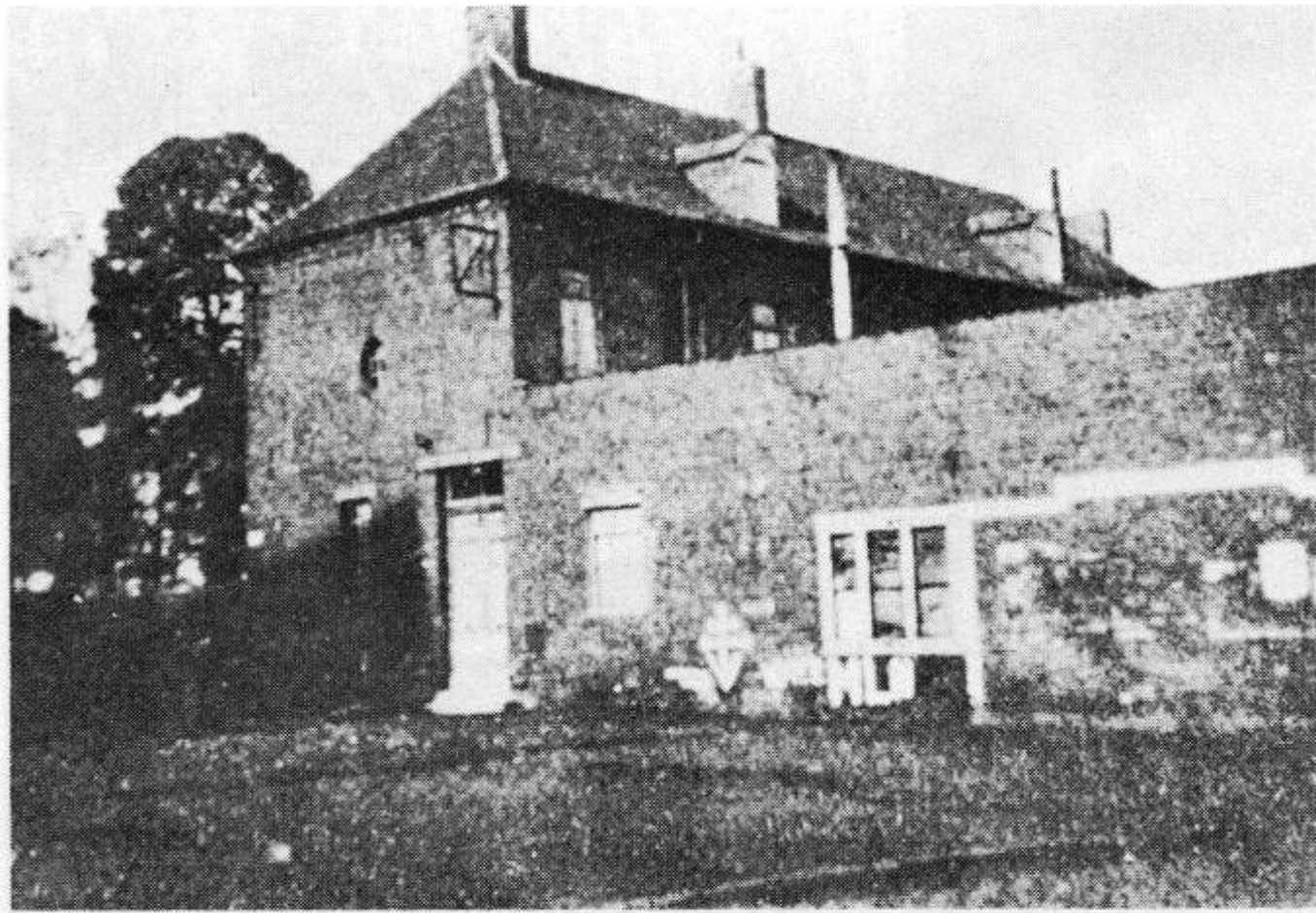
geworden, werden acht burgers - Paul Delécluse en zijn vrouw Raymonde, Henry Gallois, Eugène Mangé, Louis Marga, Raymond Monnet, Daniel Depriester mademoiselle Jeanne Cools - op 21 april gearresteerd op beschuldiging leden te zijn van de Franse Résistance die verantwoordelijk werd gehouden voor de aanslag op de trein. Op de rechtszitting van de Feldkommendatur 678 in het paleis van justitie in Rijsel op 30 mei 1944, voerde Depriester aan dat hij die nacht gewerkt had als opzichter in een werkplaats in Hellemes en Jeanne Cools, Mangé, Monnet, Gallois en Marga hielden vol dat zij die avond naar de bioscoop waren ge-

weest, of thuis hadden gezeten. Paul Delécluse zei dat hij die avond kaart had gespeeld in Cafe Méplont en kans had gezien samen met de eigenaar en André Maccau de razzia onder de burgers te ontvluchten, terwijl twee van zijn kaartvrienden, Jules Francke en Louis Deffontaine in de buurt van de kerk waren omgekomen door de kogels van SS-Oberscharführer Weltzmayer.

De werkelijkheid was dat de Gestapo een bijzonder goede slag had geslagen want de gearresteerden waren inderdaad verantwoordelijk voor het plaatsen van de bom (het is mogelijk dat Raymond Monnet in dit geval er niet bij betrokken was, hoewel hij

Huize Roseau - dodelijke fuik voor hen die probeerden te ontsnappen. toen stond het nog alleen; vandaag is het een huis als ieder ander in een straat in een buitenwijk - Rue Mangin 67.

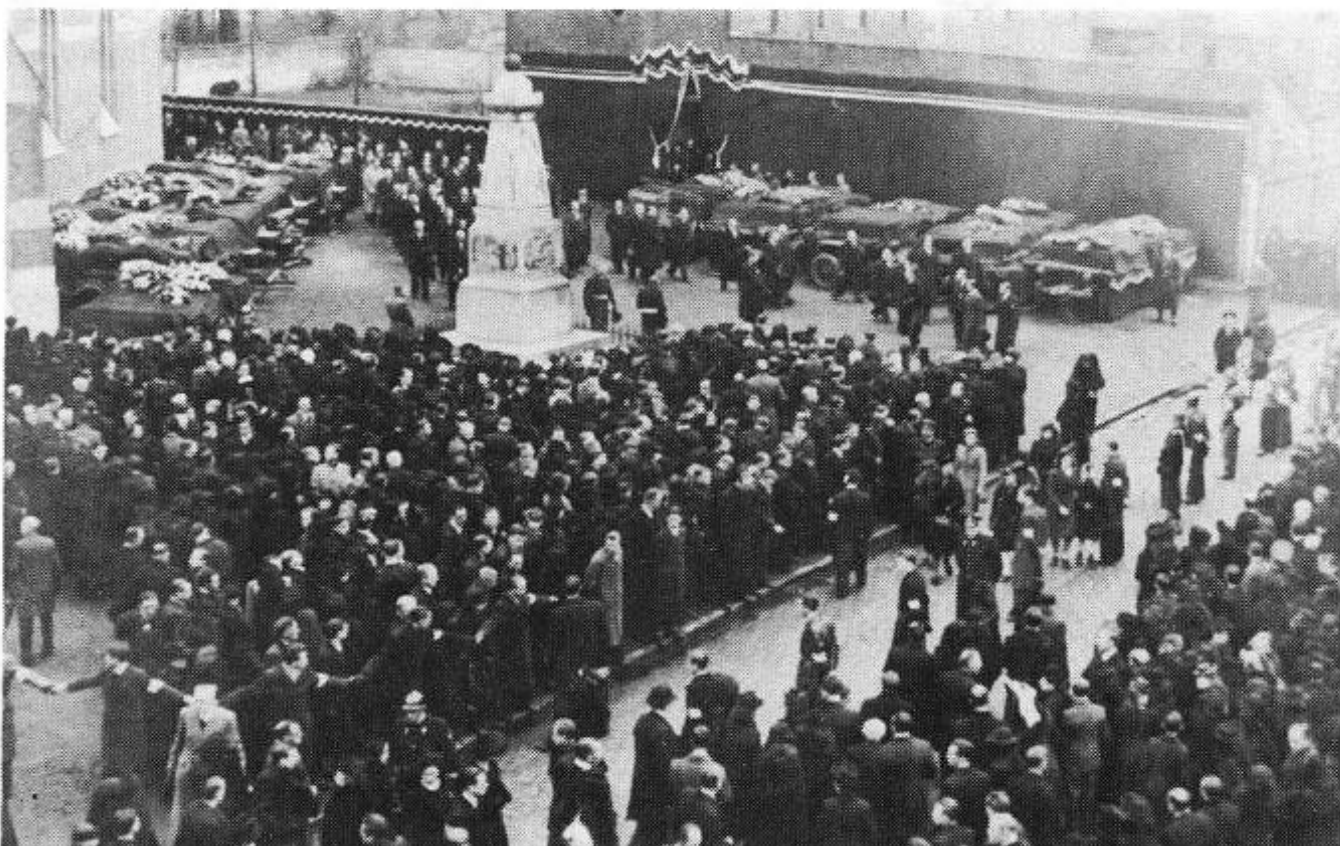
Boven: De pastorie, toen en nu. Hier werd abbé Henry Gilleron (links) neergeschoten; zijn kape-
laan, abbé Maurice Cousin (rechts) werd buiten
op straat doodgeslagen.

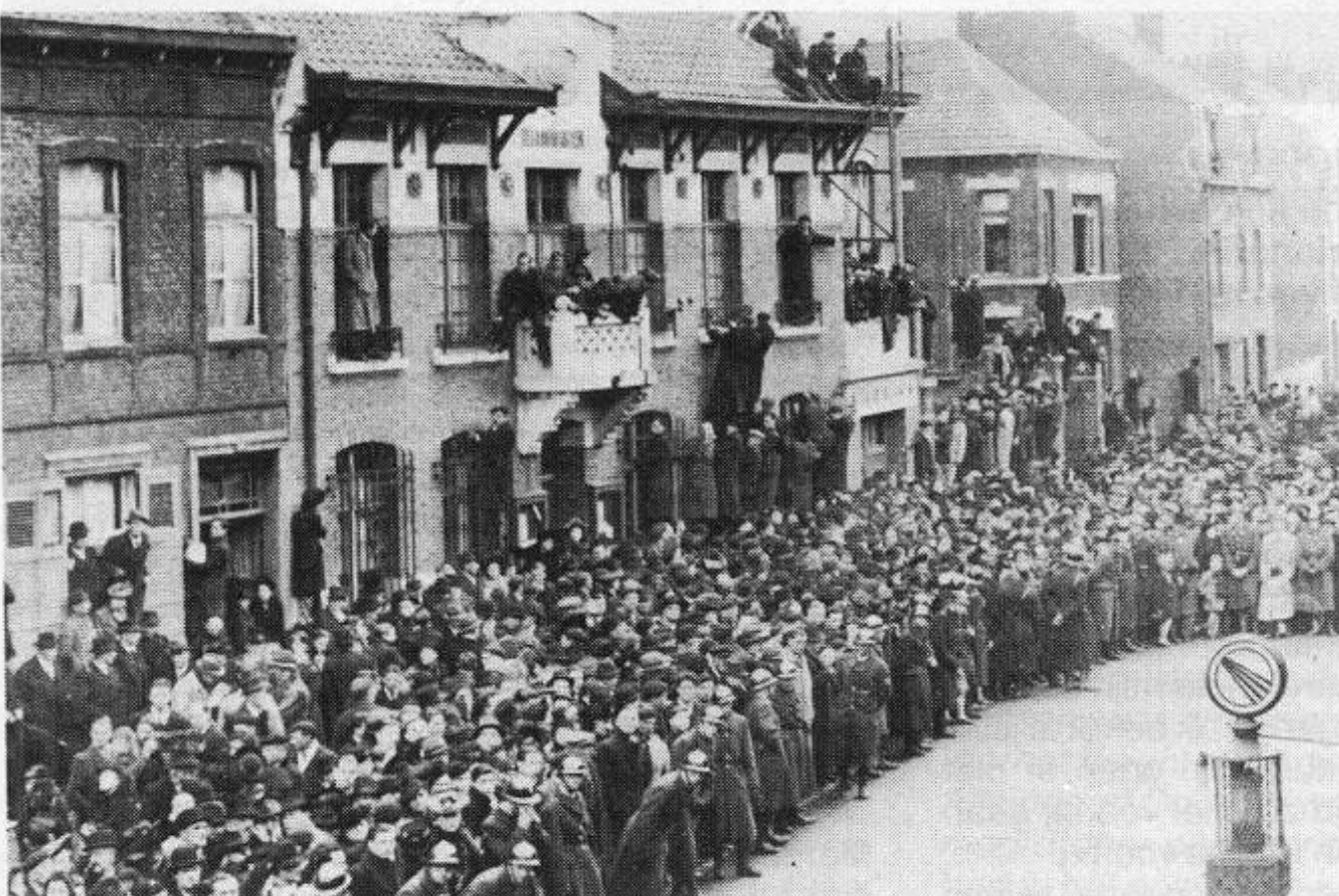
ook een lid was van het Franse Verzet). Leider van de groep van Paul Décluse, die woonde in de Rue Nationale 230, de bom was gemaakt door Henry Gallois in het huis van Jeanne Cools een paar deuren verder op nr. 218. Daarna plaatste Décluse samen met Gallois en Louis Marga de bom op de spoorlijn terwijl Eduard Lelong (die aan arrestatie ontkwam) en Eugène Mangé dekking gaven met stenguns. Daniel Depriester had diezelfde nacht al een andere locomotief in Hellemmes opgeblazen. De Gestapo ontdekte twaalf semi-automatische geweren, een revolver en 594 staven TNT toen zij het huis van Jeanne Cools doorzochten. Berichten over de terechtzitting werden op ruime schaal verspreid in een poging de slachtpartij onder de burgers van Ascq te rechtvaardigen. De Duitse rechter ging ervan uit dat indien de verdachten eenmaal tot de doodstraf waren veroordeeld zij wel een bekentenis zouden afleggen, maar dat was niet het geval. Terwijl madame Delécluse werd vrijgesproken, werd Jeanne Cools tot de doodstraf veroordeeld. Haar terechtstelling werd toen opgeschort ten gunste van deportatie. Door allerlei verwickelingen op het laatste ogenblik werd zij achtergelaten op het station in Rijsel toen de trein naar Duitsland vertrok. De zes mannen werden gevangen gehouden in de gevangenis in Loos-lez-Lille en op 7 juni om 13.00 uur vernamen zij dat hun verzoek om gratie was afgewezen en dat zij die middag om 16.00 uur

Hun graven liggen bij het kruisbeeld dat het centrum vormt van het plaatselijk kerkhof, waar ook de andere slachtoffers werden begraven.

De muur van de pastorie was zwart omfloerst op de dag dat de begrafenisstoet zich formeerde op de Place de l'Eglise, thans Place du Général de Gaulle.

Woensdag 5 april 1944, drie dagen na de slachting, hadden zich in Ascq meer dan 25.000 mensen verzameld om de rouwdienst bij te wonen. Dit is de menigte buiten het stadhuis in de toenmalige Rue Marceau, die thans de naam draagt van één der slachtoffers, Gaston Baratte.

De stoet nadert de ingang van het kerkhof in de Rue de l'Abbé Lemire. Voor 49 slachtoffers was er een massagraf gereed gemaakt; anderen werden bijgezet in familiegraven, conform de wensen der nabestaanden.

Rue Nationale 218, het huis van Jeanne Cools. De huidige eigenaar, monsieur Louis Verdière, was zo vriendelijk ons de geweldige kelderruimte te laten zien waar de bom was gemaakt. De naam van de straat is gewijzigd ter herinnering aan de leden van het Verzet die wegens sabotage aan de trein werden geëxecuteerd. Vijf van hen werden in deze straat gearresteerd.

zouden worden terechtgesteld. Zij kregen schrijfmateriaal en de brieven aan hun families zijn bewaard gebleven.

'Ik heb zojuist vernomen dat ons verzoek om gratie is afgewezen,' schreef Henry Gallois. 'Vergeef mij dat ik je dit op zo'n brute manier moet laten weten. Ik ben je dankbaar voor alles wat je in het verleden voor mij hebt gedaan, maar ik ben bang dat het noodlot heeft toegeslagen, zoals ik je gisteren al vertelde. Het is nu twee uur 's middags en de executies zullen plaatsvinden om vier uur.'

'Mijn liefste ik hoop dat je sterk genoeg zult zijn om dit te dragen, het is het noodlot. Ik heb, zoals je ziet, nog kracht over, zoëven heb ik gebiecht en straks krijg ik voor het laatst de heilige communie.'

'Zoals je ziet, de mens wikt en God beschikt, zoals het spreekwoord luidt. We hadden zoveel plannen gemaakt om de Britse soldaten een geweldig welkom te bereiden en zij zijn nu niet zover meer van hier. Het ziet ernaar uit dat wij de laatsten zullen zijn die doodgeschoten worden.'

'Jij weet ook wel waarom wij doodgeschoten worden en je weet ook dat ik mezelf geen verwijten hoeft te maken.'

'Ik heb alleen mijn plicht gedaan, mijn plicht als goede Fransman en als goede Fransen zullen wij sterven...'

Daniel Depriester schreef: 'Deze brief zal mijn laatste zijn, daar ik over een uur terechtgesteld zal worden, vandaag 7 juni 1944. Juist nu de Britse troepen in aantocht zijn. Ik zal er niet zijn om hen te verwelkomen. Wij moeten het noodlot aanvaarden. Ik zal sterven als een goede vaderlander, voor alle Fransen, voor wie ik mijn best heb gedaan hen te verdedigen tegen de gehele wereld. Deze brief is om je te laten weten dat dit mijn allerlaatste afscheid is.'

'Probeer boven alles moedig te zijn, jullie allemaal, en denk van tijd tot tijd nog eens aan mij. Wat betreft bloemen, ik kan je niet zeggen kom en leg er enkele op mijn graf, daar ik niet eens weet waar ik, samen met Delécluse, Gallois, Monnet, Marga en Mangé, terechtgesteld zal worden. Mijn gedachten zijn bij jullie en ik hou van jullie.'

Aan zijn vrouw Aglaure, schreef Louis Marga: 'Het is met grote droefheid dat ik je deze laatste brief schrijf, het is nu twee uur 's middags en om vier uur word ik gefusillieerd. Ik weet heel goed, mijn lieve vrouw en lieve kinderen, dat dit bij jullie veel verdriet zal veroorzaken, maar ik kan er niets meer aan doen, aangezien dit het noodlot is dat voor mij was weggelegd. Mijn lieve vrouw, zorg vooral voor onze kinderen zo goed je kunt en probeer niet te veel om mij te treuren, er zijn er zoveel die in deze oorlog zijn omgekomen. Het is een grote troost voor mij dat ik mijn gehele gezin nog gezien heb voor ik sterf.'

'Mijn allerliefste vrouw en lieve kinderen, die ik zozeer zal missen, jullie vader heeft wel eens tegen jullie geschreeuwd, maar hij heeft zijn best gedaan goed voor jullie te zorgen. Probeer zoveel mogelijk je moeder te helpen en haar tot steun te zijn want

jullie hebben een hele lieve moeder en zij heeft het niet verdiend zo gestraft te worden. Ik weet dat zij zich heel moedig zal gedragen en ook dat jullie je best zullen doen haar verdriet te verzachten.'

'Ik wil je nog laten weten, mijn lieve vrouw, dat ik moedig zal sterven. Wees sterk en moedig... Ik zal sterven als een goed vaderlander... Ik zou graag zien dat je met moed en waardigheid mijn bezittingen zult afhalen in de gevangenis... Ik bekijk al jullie foto's en bewonder ze, ik durf mijn ogen er niet vanaf te houden daar de tijd zo snel voorbij gaat. Nog maar eenhalf uur en dan is alles voorbij.'

'...de tijd wordt alsmaar korter, nu nog maar twintig minuten, ik rook nog een sigaret terwijl ik wacht, misschien wel mijn laatste...'

Paul Delécluse schreef het volgende aan zijn vrouw: 'Er is mij zojuist verteld dat ik vanmiddag om vier uur word gefusillieerd. Het komt wel hard aan dit te moeten aanvaarden maar ik kan hier verder niets meer aan doen. Ik laat de kinderen in vol vertrouwen aan je over en hoop dat je hen zult opvoeden volgens mijn ideeën. Ik heb altijd heel veel van je gehouden en ik geloof dat ik je gelukkig heb gemaakt - ik heb er in ieder geval mijn best voor gedaan. Op dit ogenblik neemt de priester de biecht af bij mijn kameraden. Je zult natuurlijk wel begrijpen dat mijn laatste gedachten bij jou en de kinde-

ren zullen zijn. Alles wat ik gedaan heb was mijn plicht als goed Fransman en ik heb niets op mijn geweten dat ik mijzelf zou kunnen verwijten. Ik had zo mijn hoop gevestigd op een gelukkig leven na de oorlog, zeker nu het einde ervan zo dicht bij leek. Wat jullie drieën betreft ben ik blij dat ik mij geen zorgen hoeft te maken over jullie materiële verzorging de eerste tijd. Wij zijn allemaal heel moedig en groot en bedank iedereen voor wat zij voor ons gedaan hebben.'

'Wij zijn allemaal van plan met het zingen van de Marseillaise de dood in te gaan en zullen de Duitsers laten zien wat het is te sterven voor een ideaal.'

'Jij bent natuurlijk vrij je leven verder in te richten zoals het jou goed lijkt, maar vergeet niet de kinderen over mij te vertellen. Omhels mijn ouders voor mij en ook die van jou. Doe iedereen van mij de groeten. Geef ook een kus aan Lucien, Marguerite, Claude, Claudine en Joséphine en betuig mijn spijt aan iedereen die ik vergeten mocht hebben. Doe ook de groeten aan monsieur en madame Debruyne en mademoiselle Tassart. Ik zag gisteren Gisèle, de moeder van Fernand en ook Raymond en zijn moeder. Ik zou het fijn gevonden hebben als ik ook Mimi nog had gezien, maar ik wil tot het laatste moment jou nog voor ogen hebben en mijn laatste gedachten zullen bij jou zijn.'

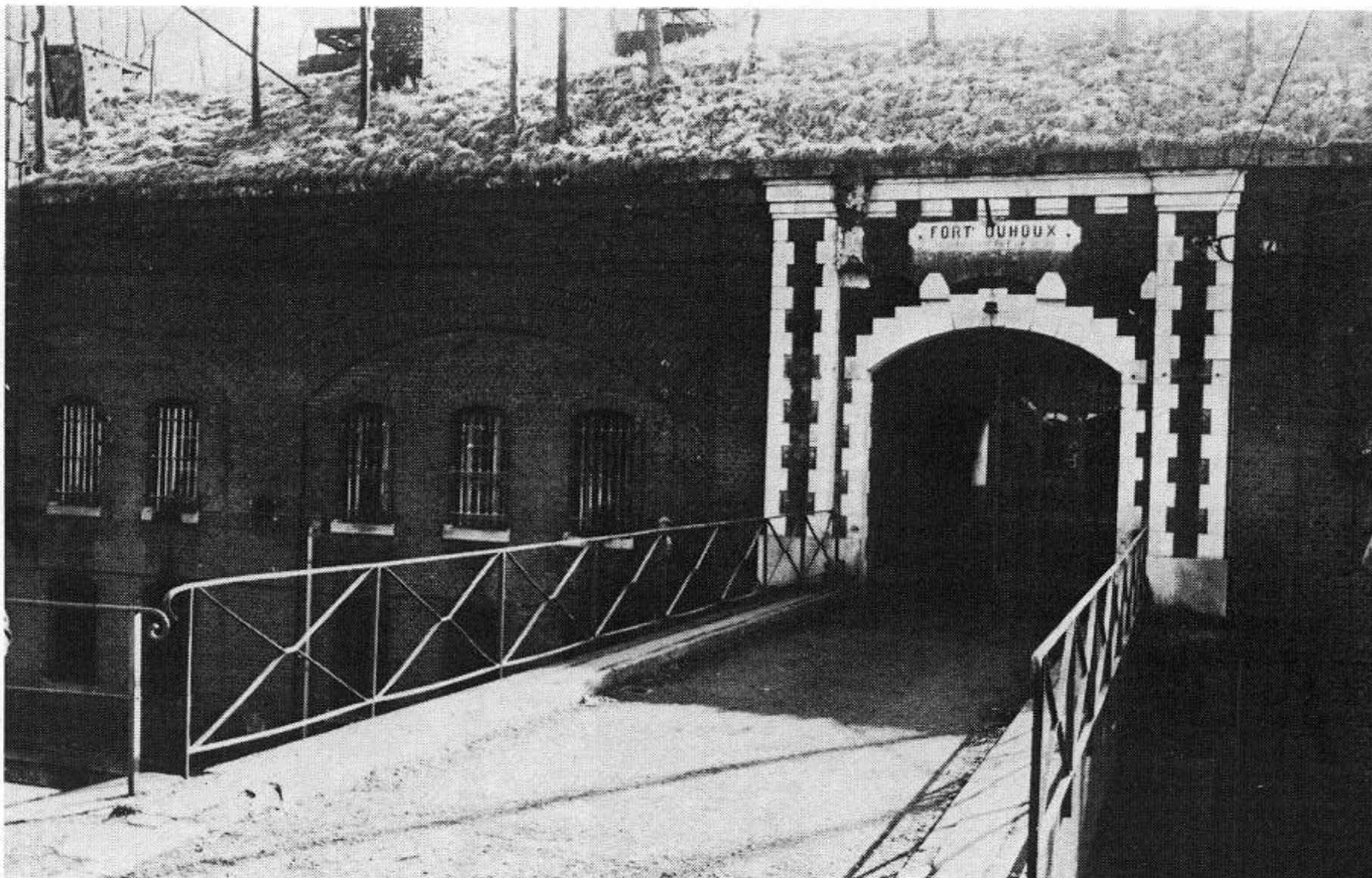
De zes man - Paul Delécluse, Daniel Depriester, Henri Gallois, Louis Marga, Eugène Mangé en Raymond Monnet - verbleven in de gevangenis te Loos (zie kaart p. 35) tot 's middags 7 juni (D - 1) toen zij naar het fort in Seclin werden vervoerd.

'Vaarwel mijn allerliefste vrouw. Vaarwel mijn lieve kleintjes, gedraag je flink en maak je moeder niet verdrietig. Jullie vader die heel veel van jullie houdt.'

Klokslag vier uur kwamen enkele Duitse vrachtwagens de gevangenis uit en reden in zuidelijke richting naar het oude fort bij Seclin, ongeveer 11 km verderop. Daar, terwijl de veroordeelden naar hun executieplaatsen werden gebracht klonk, tegen de achtergrond van het laden der geweren, de Mar-seillaise gezongen door hen die op het punt stonden te sterven. Toen, gelijktijdig en met opgericht hoofd, op hetzelfde ogenblik dat het commando 'vuur' werd gegeven, maar nog voor de schoten vielen, riepen zij met één stem: 'Vive la France!'

De zes mannen die werden terechtgesteld in het fort in Seclin werden begraven in een massagraf op het terrein van de executie en hun stoffelijke resten werden pas gevonden in september 1944 toen het gebied was bevrijd door de geallieerde troepen.

De 'Hitlerjugend' divisie vervolgde haar weg naar Normandië, waar SS-Untersturmführer Kudocke in juni tijdens de slag om Caen sneuvelde. Het was echter pas in begin september 1944 tijdens de Duitse terugtocht, toen documenten werden gevonden in een achtergelaten vrachtwagen in Etréaupont bij Vervins, dat de Franse autoriteiten de identiteit van de eenheid die verantwoordelijk was voor het bloedbad konden vaststellen. De samenstelling van de divisie werd gereconstrueerd en de commandanten van de onderdelen ervan geïdentificeerd. Daarna begon het uitkammen van krijgsgevangenkampen in Duitsland, Frankrijk en Engeland om uit te vinden of de bedoelde SS-ers de oorlog hadden overleefd en reeds in geallieerde handen waren. SS-Oberscharführer August Zuissmeister, de divisie-adjudant, was op 21 mei 1945 in Mauerkirchen in Oostenrijk gevangen genomen. Hij kwam terecht in een Frans krijgsgevangenkamp voordat hij in oktober 1945 werd overgebracht naar Heilbron in het door Frankrijk bezette gedeelte van Duitsland. Hij werd niet direct herkend als een van de mensen die betrokken waren geweest bij de wreedheden in Ascq totdat hij in april 1947 werd ondervraagd. In juli van dat jaar hadden de Franse militaire autoriteiten vastgesteld dat de commandant van de trein Walter Hauck was geweest en dat hij in 1946, na een jaar in een krijgsgevangenkamp te hebben gezeten, was vrijgekomen. Hij werd gevonden in de Amerikaanse zone en prompt weer vastgenomen door de Amerikaanse militaire politie. De leiders van de groepen die Hauck in Ascq had samengesteld, konden

Na een rit gedurende welke ieder alleen moet zijn geweest met zijn gedachten, passeerden zij de brug over de fortgracht en de indrukwekkende ingang, op weg naar de binnenplaats.

niet worden gevonden, maar de SS-Unterscharführer Reinhardt Onken en Werner Fürst en SS-Sturmmann Walter Jung, Günther Baensch en Fritz Wronna, die hadden deelgenomen aan het bijeenrijven van de gijzelaars, werden gevonden in krijgsgevangenkampen in Engeland en in augustus 1947 overgebracht naar Frankrijk. SS-Oberscharführer Johannes Rasmussen werd door de Britse militaire politie opgepikt nadat hij door de Russen was vrijgelaten en SS-Obersturmführer Werner Voight werd gevonden in een Frans kamp. Alle negen Duitsers werden aangeklaagd wegens moord door een Frans militair tribunaal dat zitting had in het paleis van justitie in Rijsel. Het normale verweer dat werd aangevoerd door de beschul-

digden, onder wie Hauck, was dat men had gehandeld op bevel van hoger gezag, maar het Hof kon hiervoor weinig waardering opbrengen. Op 6 augustus veroordeelde de president van het Hof, monsieur Rosambert, hen tot de doodstraf, uitgezonderd Fritz Wronna die werd veroordeeld tot 15 jaar dwangarbeid. Acht andere SS-ers die nog niet waren gevonden kregen bij verstek eveneens de doodstraf. Terwijl de negen veroordeelde mannen werden vastgehouden in de gevangenis te Loos gingen hun advocaten onmiddellijk in beroep bij het Hoog Gerechtshof. De aangevoerde argumenten kwamen er op neer dat de vonnissen collectief waren gegeven en dat men geen enkel vaststaand bewijs had van medeplichtigheid tegen-

Hoewel nog in gebruik bij het Franse leger voor gevechtstraining, is Fort Duhoux thans leeg en verlaten en kwijnt het weg. Toch grijpt de atmosfeer je aan, en de geluiden van die woensdagmiddag zijn heel goed voorstelbaar - het piepen der remmen terwijl de vrachtwagen stopt...de geschreeuwde bevelen...het smijten met deuren...de echo's van hun voetstappen toen de veroordeelden door de tunnel marcheerden...

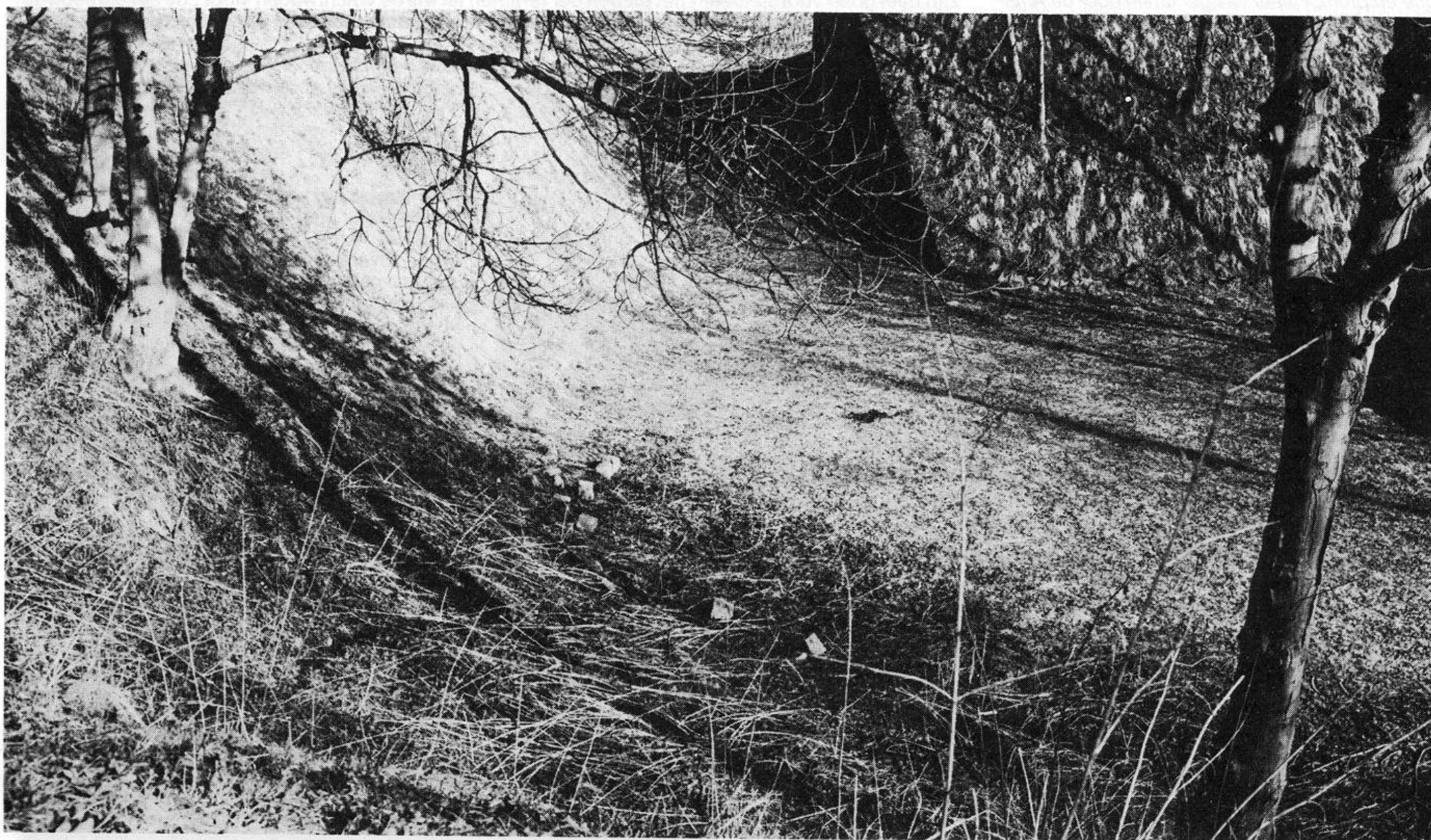

over de veroordeelden, uitgezonderd Hauck. Religieuze leiders mengden zich in het publieke debat dat op vonnissen was gevolgd, erop wijzend dat men geen voldoende bewijzen had en op 10 juni

1950, schreef Kardinaal Liénart, de bisschop van Rijsel, een brief aan de Franse president René Coty, waarin hij erop wees dat de executies de reputatie van Frankrijk konden schaden en het

daardoor moeilijker zou worden een nieuw Europa op te bouwen. Terwijl de hele zaak op de voet werd gevolgd door de pers en radio en het juridische steekspel verder

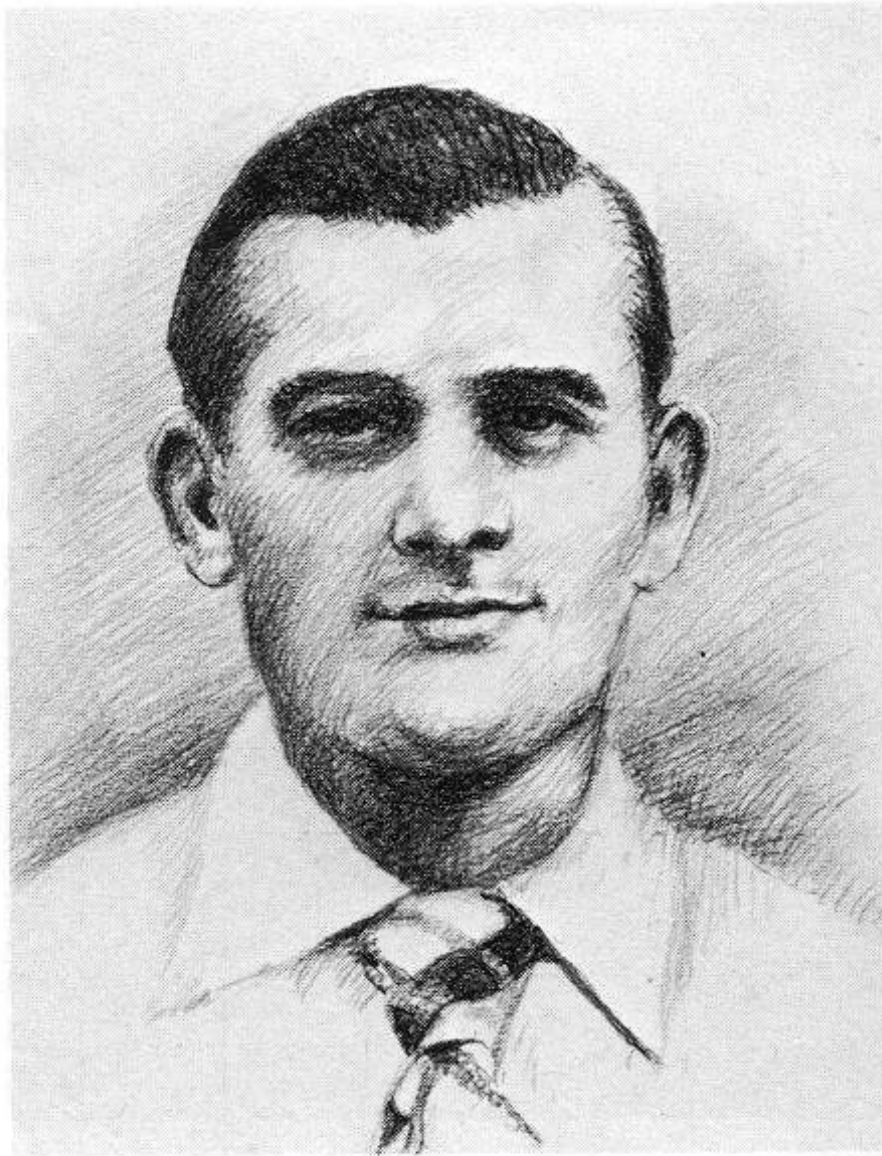

Aan het eind van de tunnel stonden de beulen al te wachten. Totaal werden hier zo'n 70 Franse patriotten door vuurpeletons geëxecuteerd. Behalve de palen die werden verwijderd, nadat deze ontdekt waren bij de bevrijding

in september 1944, is er overigens niets veranderd...een jong boompje is in de loop der jaren volwassen geworden...voor het overige blijft het één der meest tragiekvolle plaatsen in de wereld.

Paul Delécluse, 33, geboren in Anstaing.

Daniel Depriester, 30, geboren in Ascq.

Henri Gallois, 29, geboren in Ascq.

Achter de heuvel waar de executies plaatsvonden werden twee massagraven ontdekt. Een bevatte 21 en de andere 48 stoffelijke resten.

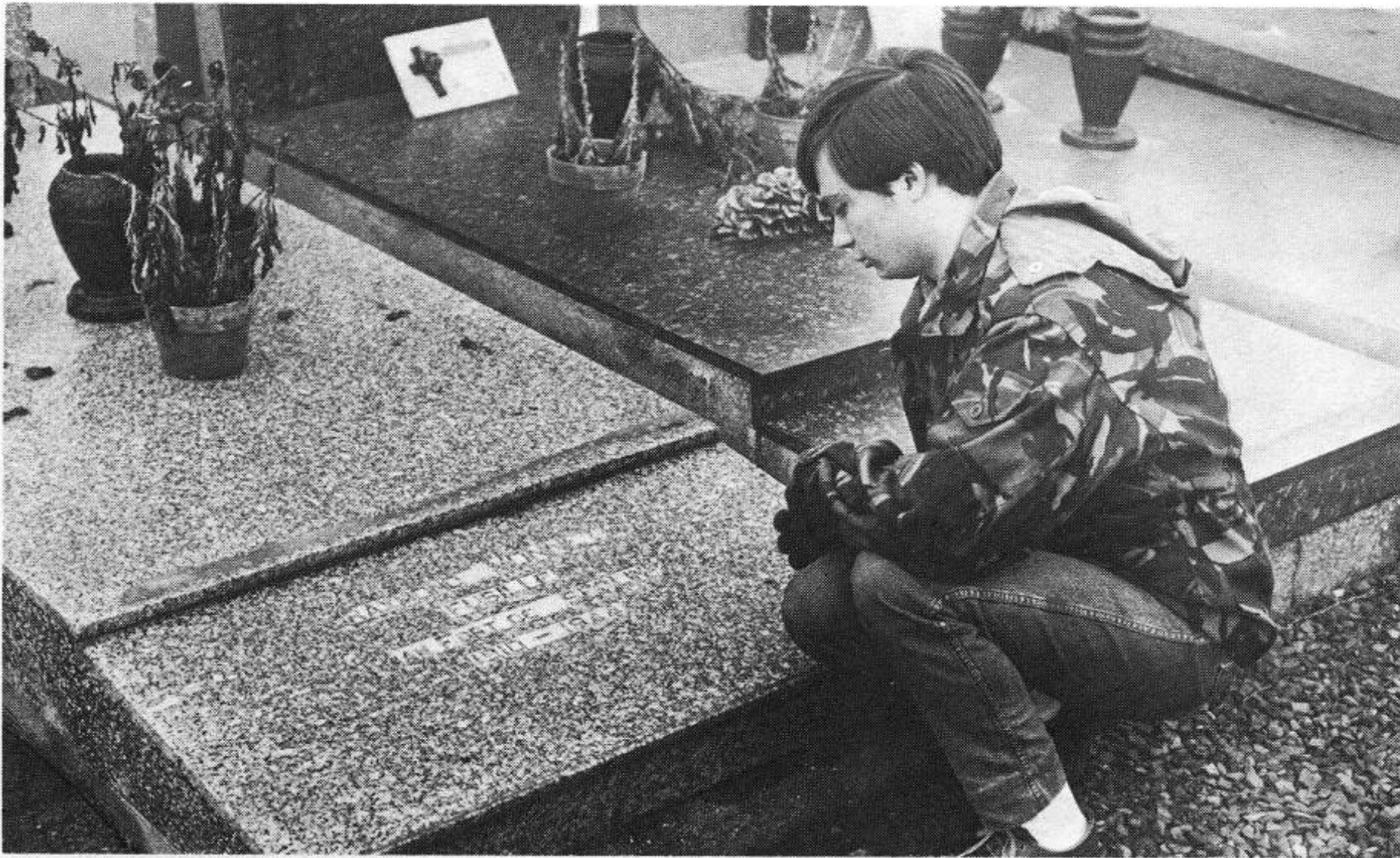
Eugène Mangé, 38, geboren in Rijssel.

Louis Marga, 45, geboren in Louvil.

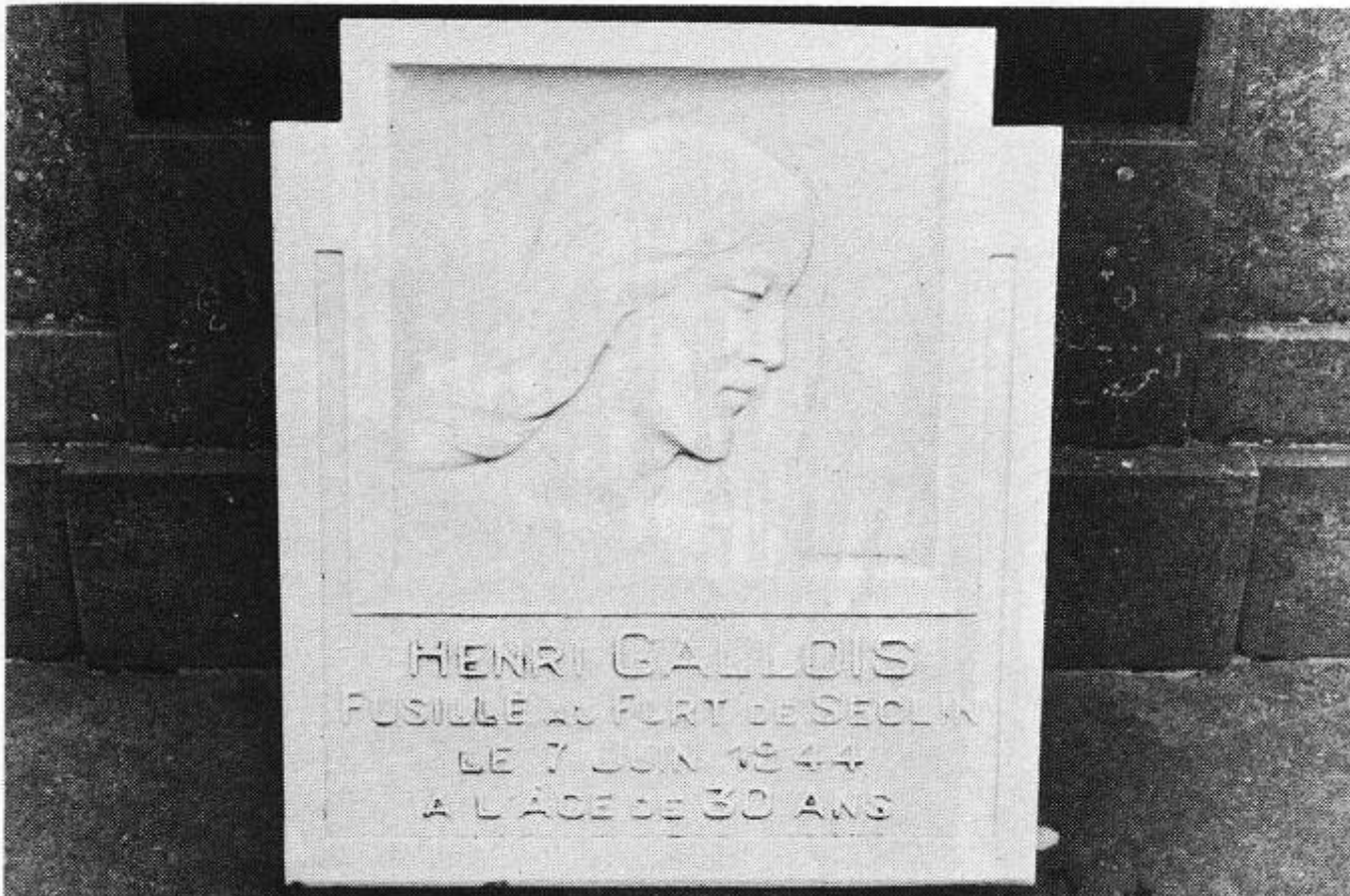
Raymond Monnet, 33, geboren in Fretin.

We zochten de graven van alle zes. Raymond Monnet is bijgezet in lezennes, ten zuiden van Rijssel.

Paul Delécluse en Daniel Depriester liggen naast elkaar in Ascq.

Ascq: Henri Gallois ligt in het familiegraf, waar reeds zijn kleine zusje Monique van twee jaar was bijgezet, die in oktober 1940 was overleden 'rappelée à Dieu'.

Ascq: Louis marga 'fusillé par les Allemands', ligt in hetzelfde graf als zijn vrouw, die in 1977 overleed.

Het enige militaire graf is dat van Eugène Mangé in La Madeleine. Hij was 2e luitenant in de Franse Binnenlandse Strijdkrachten van generaal de Gaulle.

Hauck, na de oorlog opgespoord, stond terecht in het Palais de Justice in Rijssel. Hij ontsnapte aan de doodstraf en werd in 1957 vrijgelaten.

ging viel, als men eindelijk een beslissing had genomen, de Franse regering weer en begon de nieuw aangestelde minister van justitie weer van voren af aan. Het lot van de Duitsers was vijf jaar later nog steeds onzeker toen zeven weduwen van de Ascq slachtoffers een beroep deden op de Franse president de executies niet uit te voeren. Hoewel de toenmalige minister van justitie, Robert Schumann, zich persoonlijk verzette tegen deze strafverlichting, maakte hij geen bezwaar toen president Coty in juli 1956 het besluit nam de Duitsers gratie te verlenen. Hauck kreeg nu twintig jaar dwangarbeid en de anderen elk tien jaar, wat betekende dat laatstgenoemden, door aftrek van het voorarrest, onmiddellijk werden vrijgelaten. Walter Hauck kwam vrij in juli 1957 en keerde naar Duitsland terug.

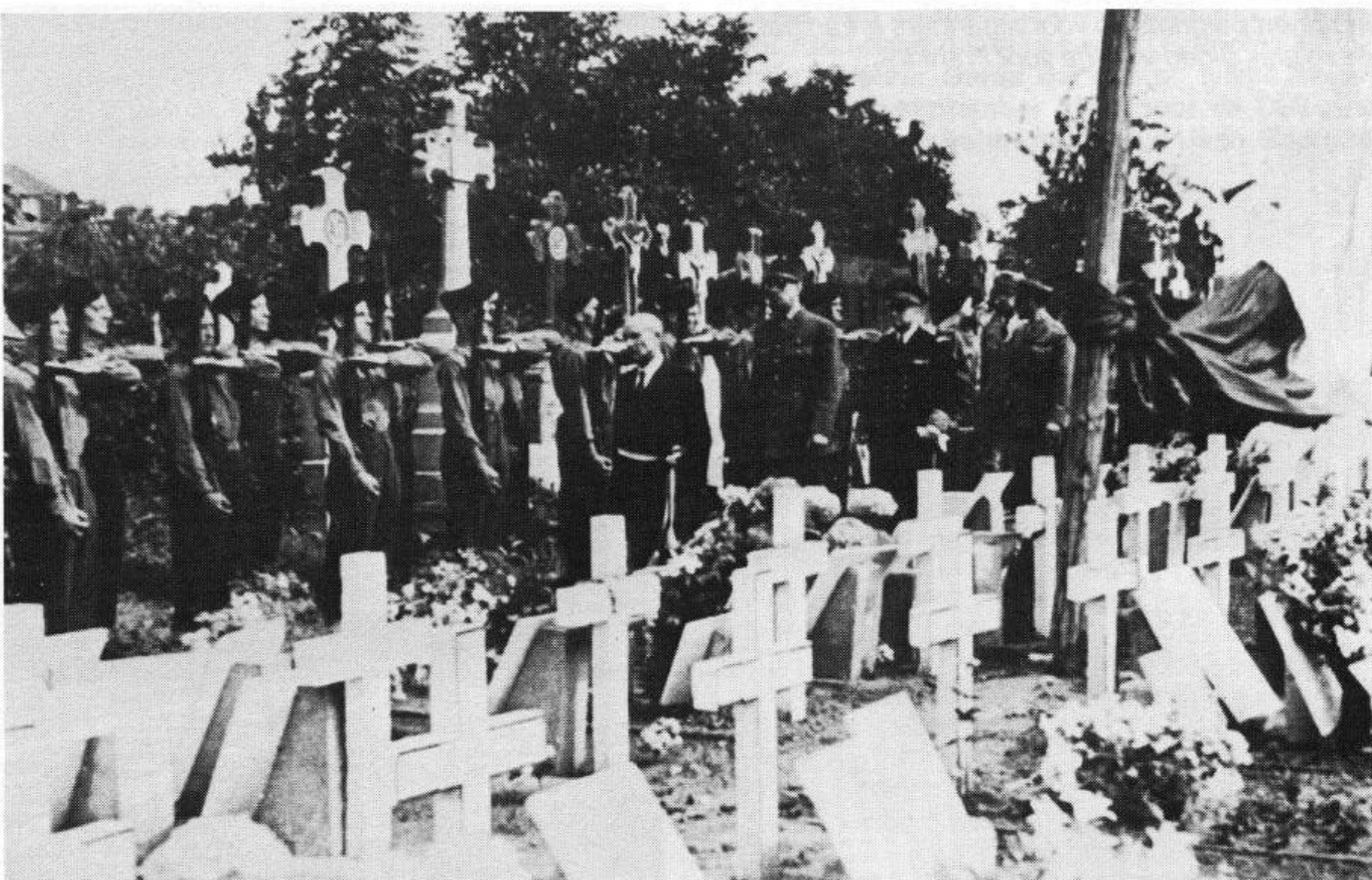
In 1966 werd door de Britse autoriteiten onthuld dat de vele ontsporingen in dat deel van noord Frankrijk het werk waren geweest van twee Special Operations Executive (SOE) netwerken: FARMER opererend onder leiding van de in Engeland geboren Michael Trotobas, codenaam 'Michel' en MUSICIAN geleid door Gustave Bieler, 'codenaam 'Guy'. Beiden waren boven Frankrijk gedropt in november 1942. Michel had zijn standplaats in Rijssel en Guy meer naar het zuiden in Saint-Quentin. Daar hun operatiegebieden de voornaamste aanvoerroutes naar de kust van noord west Frankrijk omvatten, het voorgenomen invasiegebied, waren de spoorlijnen hun speciale doelen. FARMER behaalde zijn eerste succesvolle taak in februari 1943 toen veertig spoorwegwagons werden vernield op de lijn Lens-Béthune die twee dagen gesloten moest worden. Midden zomer veroorzaakte dit netwerk al twintig ontsporingen per week, terwijl de groep MUSICIAN de lijn Rijssel - Saint-Quentin eenmaal per veertien dagen aanviel. Een van Guy's favoriet manieren van sabotage was het uitdelen van schurende smeerolie aan zijn spoorwegvrienden.

Michael Trotobas, meer dan een doorn in het vlees voor de Duitsers, werd gedood tijdens een huiszoeking op 28 november - de straat in Rijssel heet nu Rue du Capitaine Michel. Hoewel er meer arrestaties volgden kon FARMER intact blijven. In januari 1944 werd Gustave Bieler gearresteerd (hij werd later terechtgesteld in Floddenbürg) en het netwerk MUSICIAN viel uit elkaar, FARMER slaagde erin sabotagedaden te blijven uitvoeren tot aan D-Day.

In 1971 publiceerde Dr. Jean Marie Mocq zijn boek over het bloedbad onder de titel 'Ascq 1944 - La Nuit la plus Longue' waarin hij de operaties van het Franse Verzet in dit gebied volledig beschrijft, met inbegrip van de namen van de personen die betrokken waren bij de treinontsporing in de nacht van 1 op 2 april 1944, welke leidde tot de dood van 86 mensen uit het dorp. Het boek belicht de morele aspecten met betrekking tot het uitvoeren van verzetsdaden door de Résistance die onvermijdelijk moesten leiden tot represaillemaatregelen tegen

Jura, Kudocke, Wetzlmayer en Buss, de vijf leiders van de SS-groepen, hebben nooit terecht gestaan; of zij sneuvelden later tijdens de oorlog, of zij waakten ervoor te worden ontdekt. Zeven mindere goden werden met Hauck in Rijssel aangeklaagd: dit zijn Werner Voight, Walter Jung, Günter Baensch en Fritz Wronna.

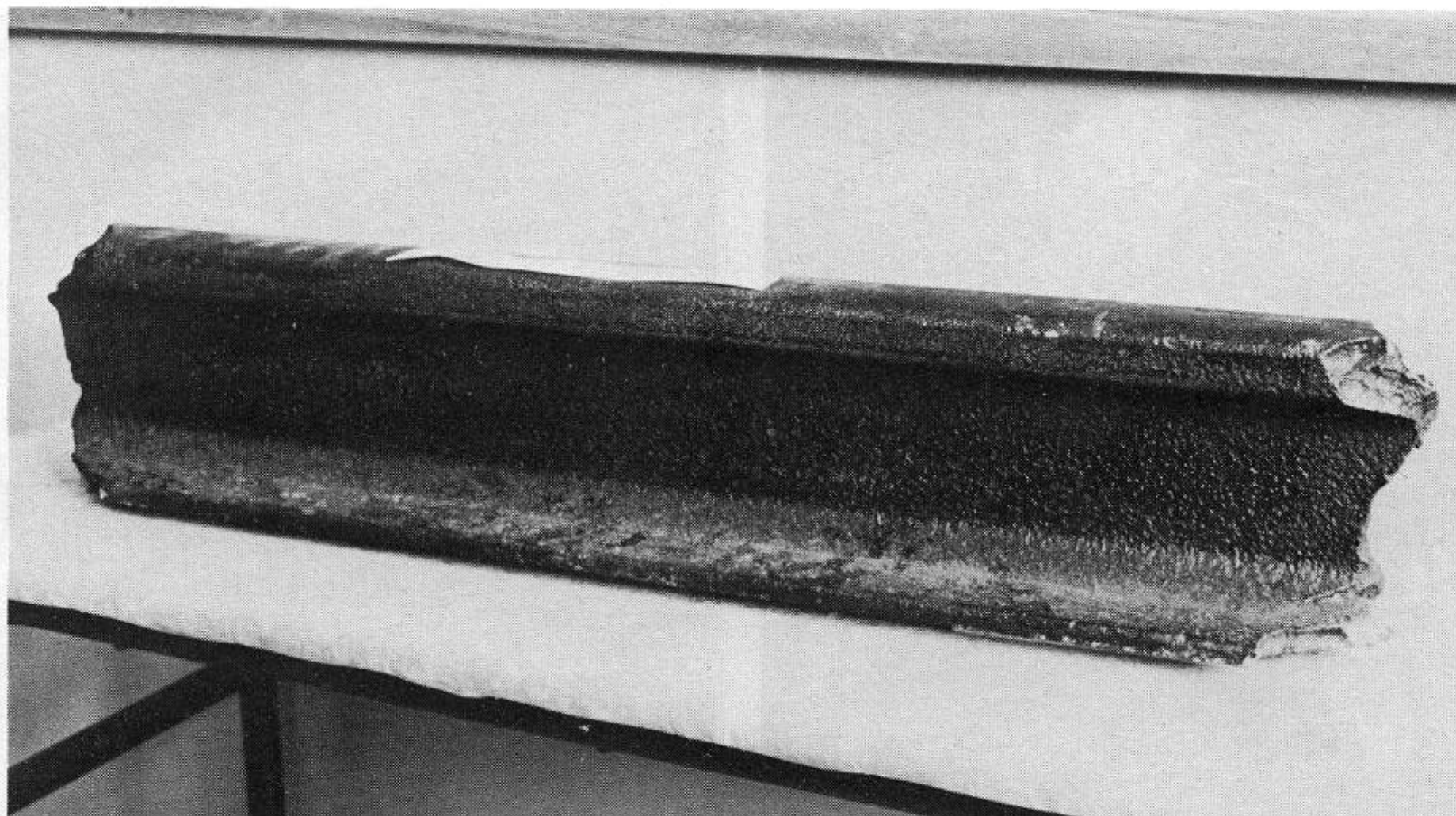
29 juni 1947: generaal Charles de Gaulle bezoekt Ascq om op de begraafplaats een plaquette te onthullen van de 'Victimes du Massacre', waartoe het initiatief was genomen door de Franse organisatie van oud-strijders, l'Association des Anciens Combattants.

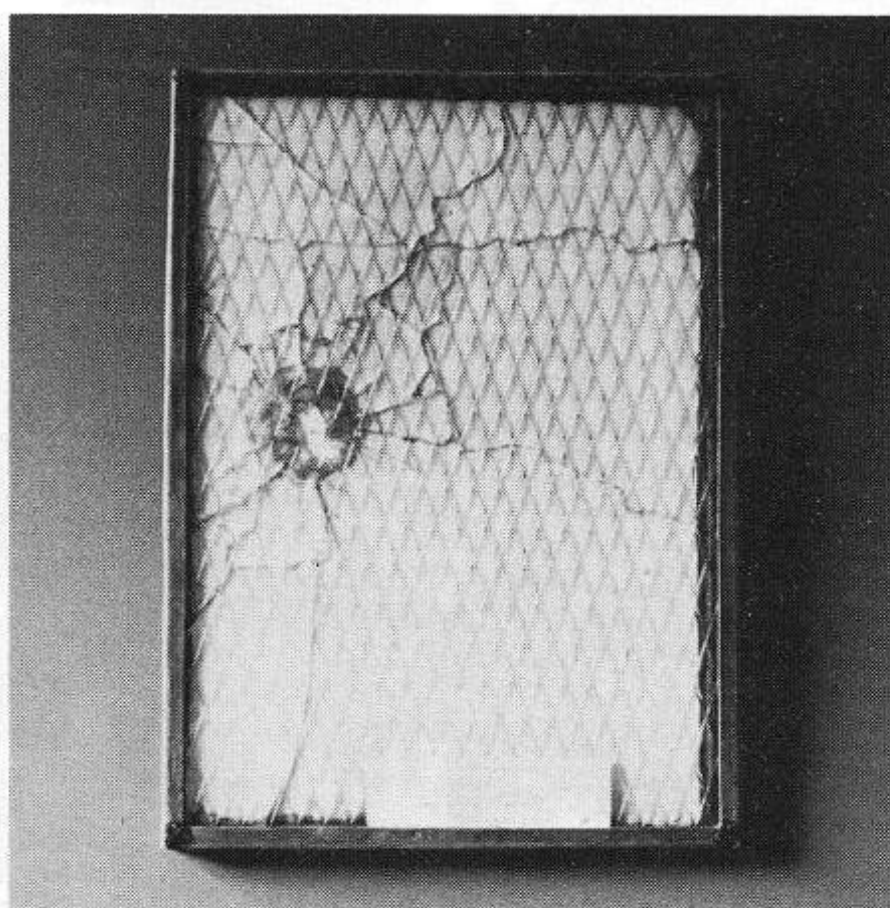
de plaatselijke bevolking. Het is daarom begrijpelijk dat niet alle daden gepleegd door de Maquis met evenveel enthousiasme werden begroet door de bevolking, die werd geconfronteerd met de moeilijkste van alle vragen: was de hoge prijs die onschuldigen hiervoor moesten betalen dit alles wel waard?

Voor de bevolking van Ascq blijft de onuitwisbare smet van de wreedheden een van de overblijfselen van de oorlog. De meeste slachtoffers werden op 7 april 1944 bijgezet op het plaatselijke kerkhof. Negenenveertig in een gezamenlijk graf met bijbehorende grafstenen. Hier liggen slachtoffers als Jules Franke en Louis Deffontaine, neergemaaid door SS-Oberscharführer Weltzmayr die nooit berecht werd. De graven van Jean en René Trackoen liggen naast elkaar, maar een paar meter verwijderd van het familiegraf. Hun vader, die de Medaille Militaire had gekregen, sneuvelde in 1943, hun moeder Martha overleed in 1957. Hier liggen ook de vier mannen die werden terechtgesteld in Seclin - Delécluse, Depriester, Gallois en Marga - allemaal in familiegraven. Als men langs de grafstenen loopt ziet men overal hetzelfde opschrift: 'Victime de Massacre d'Ascq'. Het beheerst de gehele omgeving.

Voor de muur van het kerkhof staat een groot monument met de namen van omgekomen leden van het Verzet. Naast de spoorweg staat het meest ontroerende monument voor slachtoffers uit de Tweede Wereldoorlog. Langs een mooi geplaveid terrein, ligt een stuk 'Heilige grond' gemarkeerd door granieten blokken precies langs de spoorlijn waar de meesten werden neergeschoten. De tekst herinnert pelgrims en voorbijgangers eraan dat op deze plek bloed vloeide voor Frankrijk.

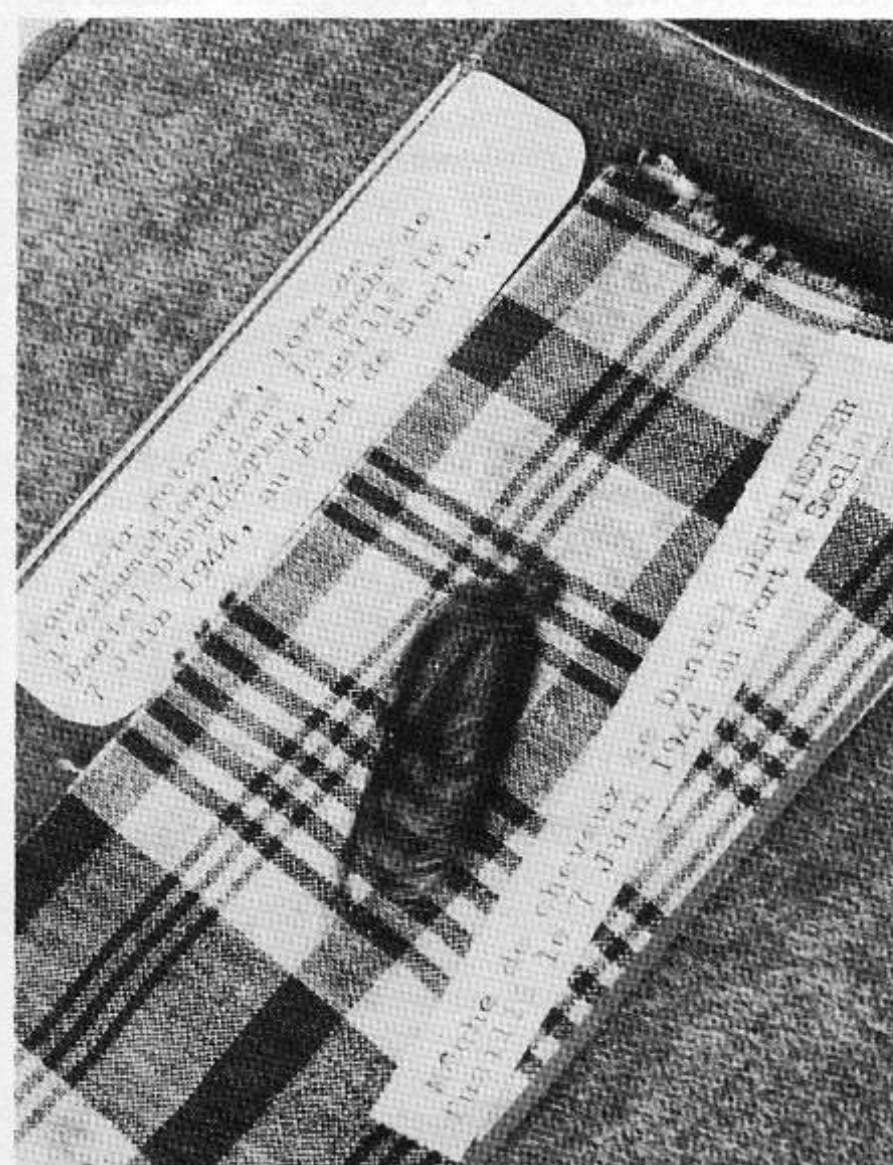
In de Rue Dispensaire is in 1984 een museum geopend dat met de achterzijde grenst aan de spoorlijn die in de gebeurtenissen zo'n belangrijke rol heeft gespeeld. Tentoongesteld zijn wapens, aanplakbiljetten en andere voorwerpen uit de bezettingsjaren, alsmede een diorama van het bloedbad. Daarmee in verband staat een reeks voorwerpen die na de gebeurtenissen tevoorschijn kwamen dan wel recentelijk werden geschonken: een stuk van de opgeblazen spoorrails, een Duitse signaalhoorn die de volgende dag werd gevonden, een epaulette, afgescheurd van een uniform, een gebruikte patroongordel, een gebroken ruit uit de pastorie en gebruikte kogels...

Cher Paul, ma femme et mes enfants
J'apprends à l'instant que je suis fusillé à 4 heures.
C'est un peu dur à passer, mais il n'y a rien
à faire. Je te recommande surtout les enfants
pour qu'ils soient bien élevés selon mes idées.
J'ai toujours bien aimé, et je crois que je
t'ai rendu heureux du moins j'ai fait ce que
j'ai pu. En ce moment le cœur recule les
confessions des copains tu dois te douter que
mes dernières pensées sont pour toi et les
enfants. Je n'ai fait que remplir mon devoir
de Français en faisant ce que j'ai fait et je
n'ai rien à reprocher à ma conscience. J'aimais
reprendre être heureux après la guerre surtout
qu'elle est bientôt finie et c'est mon dommage
pour moi quand à vous hier je suis bien
heureux que vous soyez tranquille pour les questions
matérielles pour un moment. Tout le monde est
plein de courage et s'occupe bien tout le
monde pour ce qui est fait pour nous, et on
marche tous en chantant les Marseillaises.

et finit non sans allemands que nous savons
aussi bien nous pour un idéal. Bon adieu
jete l'arme. Bête de reproche tu es à ta mort
mais n'oublie pas de parler de moi aux enfants
embrasse bien mes parents et les tiens pour moi
mes amitiés aux autres embrasse aussi Louis.
Adieu ma femme. Claudine, Laureline et moi
non si angers des autres si j'en oublie
elles amitiés à toi et toi. Delécluse et
Albert Lemaire. J'ai un frère, allemand, Stanislas
allemand et j'espère qu'il gâche bien sa vie.
Adieu mais je vous aurais aimé de grand cœur
jusqu'à la dernière minute et mes dernières pensées
sont pour vous.

Adieu ma petite femme
Adieu mes chers enfants saluez toujours
bien ange et ne faites pas trop de
chagrin à votre maman
Chaque à votre maison
Vos père qui aime de
Paul Delécluse

De ontroerendste voorwerpen: de afscheidsbrief van Paul Delécluse en een haarlok van Daniel Depriester.

Op 10 juni 1945 werden de eerste maatregelen genomen om de herinnering aan de tragedie levend te houden: de Rue Nationale werd Rue des Fusillés du 7 Juin en de Rue de la Gare kreeg de naam Rue des Martyrs. De plek waar de moorden hadden plaatsgevonden werd reeds door de bevolking van Ascq in ere gehouden en in maart 1947 viel de beslissing ter plaatse een blijvend monument op te richten, l'Ensemble du Souvenir'. De eerste steen hiervoor werd gelegd door de president van Frankrijk, Vincent Auriol. De foto *boven* toont de plek in 1949 en *onder* zoals de geheiligde grond bewaard is gebleven en is vereeuwigd in het gedenkteken dat op 9 oktober 1955 werd onthuld.

De herdenkingsvlam wordt ieder jaar ontstoken tijdens een ontroerende plechtigheid. Op 25 april 1983 staat naast president Francois Mitterrand monsieur Denis Banchatte, wiens vader Albert op 1 september 1944 door de Duitsers werd doodgeschoten in de Rue Jean-Baptiste lebas.

**'40~'45
TOEN & NU**

Een eenzaam graf op de Ben More Assynt

door David J. Smith

Het Operation Record Book van No. 19 Operational Training Unit (OTU) Kinloss, bevat de volgende korte aantekening voor 13 april 1941: 'Anson N9857 bezig aan een oefenvlucht boven land, werd als vermist opgegeven en ondanks een uitgebreide zoekactie kon van het vliegtuig geen spoor worden gevonden'. Zes weken later werd het toestel bij toeval ontdekt en de bemanning ter aarde besteld, in het enige officiële oorlogsgraf in het Verenigd Koninkrijk in bergachtig gebied. Met behulp van diverse bronnen is het mogelijk geweest iets van de achtergrond van een van de kleinere mysteries uit de Tweede Wereldoorlog bloot te leggen.

De training in Kinloss van bemanningen van nachtbommenwerpers ging gewoon verder en in het Operation Record Book van de eenheid wordt verder geen melding meer gemaakt van de verdwijning tot op 26 mei 1941 toen 'luitenant-kolonel-vlieger D.I.P. McNair, de luchtmachtpredikant C.A. Fisk, majoor-vlieger J.W.B. Richardson en eerste luitenant-vlieger E.H. Gordon per auto vertrokken naar Inchnadamph, omdat de vorige dag bericht was ontvangen dat een schaapherder op Ben More Assynt in Sutherland, op een hoogte van ruim 600 meter, de Anson N9857 had gevonden, die vermist werd sinds 13 april'.

Het logboek gaat verder: 'Na veel moeite en geleid door twee vrijwillige gidsen, vond het team het vliegtuig dat volledig vernield was. Aangezien er zes weken waren verlopen sinds het vliegtuig werd vermist en de als gevolg daarvan vergaande staat van ontbinding waarin de stoffelijke resten verkeerden, werd het beter geacht de doden te begraven op de plaats van het ongeluk, voorts gebeurde dit ook met het oog op de grote moeilijkheden die men verwachten kon als men de stoffelijke resten vanaf de berg naar beneden moest brengen. Een kegelvormige hoop turf bedekt met grote zwerfkeien werden boven de graven opgericht.

In die tijd was er nog geen bergreddingsdienst die kwam pas in 1943 officieel tot stand (zie *Toen en Nu* nr. 22), vandaar de beslissing de bemanning op de plaats van het ongeluk te begraven. Waarschijnlijk is daar later kritiek op gekomen want daarna werd het de officiële gedragslijn om stoffelijke resten onder alle omstandigheden te bergen. Een voormalig lid van de bergreddingsdienst uit die tijd vertelde mij dat het belangrijkste werk was stoffelijke resten te verwijderen om te worden begraven. Iedere redding van gewonde bemanningsleden

werd beschouwd als een meevaller, omdat weinigen de botsing tegen een berg overleefden.

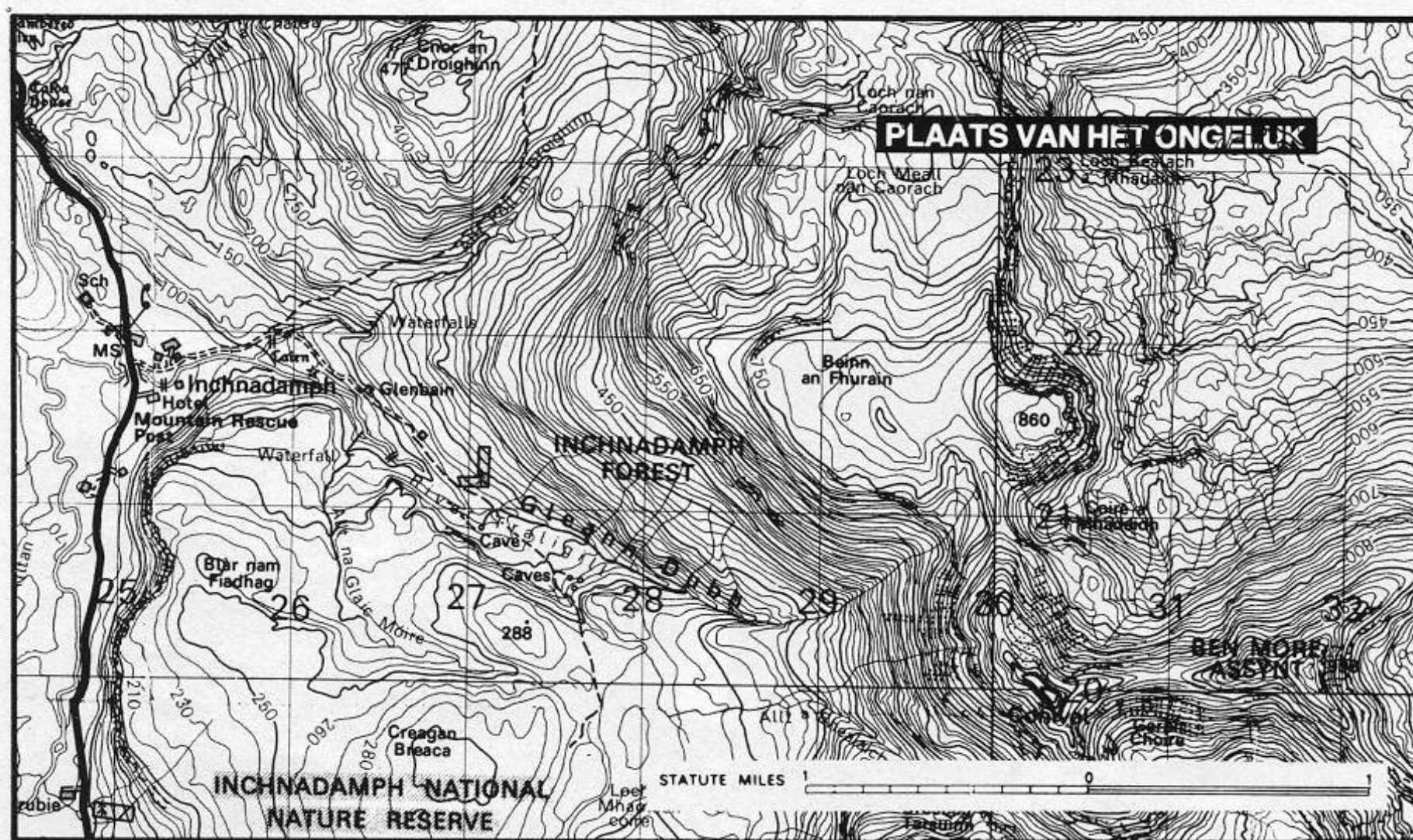
Een jaar later, werd er een Whitley van No. 19 OTU gevonden in het Grampian-gebergte, bijna drie maanden nadat het toestel niet was teruggekeerd van een nachtvluchtoefening. Een team van de RAF in Montrose kreeg de moeilijke taak de zeven lijken vanaf een hoogte van 900 meter naar beneden te vervoeren. Sedert 1943 had Kinloss zijn eigen bergingsteam dat het druk had als gevolg van de vele vliegtuigongelukken die plaatsvonden in het oosten van de Schotse Hooglanden.

De inschrijving in het Commonwealth War Graves Register of Burials betreffende het noorden van Schotland geeft aan dat het eenzame graf van de Anson bemanning niet is vergeten. De omgeving is aldus beschreven: 'Inchnadamph is een gehucht in zuid-west Sutherland aan de zuid-oostelijke kant van Loch Assynt. Het ligt 52 km west-noord-west

van het spoorwegstation Lairg; het heeft een herberg en het is zeer geliefd bij hengelaars.

'In begin april 1941 verongelukte er een Anson bommenwerper op de Ben More op een hoogte van 690 meter boven de zeespiegel, ongeveer 8 km van Inchnadamph. Het verongelukte toestel en de resten van de bemanningsleden, zes leden van de Royal Air Force, werden pas op 25 mei gevonden, en vanwege de moeilijke bereikbaarheid van de plaats alsmede de toenmalige weersomstandigheden, was het noodzakelijk de stoffelijke resten op de plaats van het ongeluk te begraven'.

'De graven werden gemarkeerd en beschermd door een opgeworpen heuvel, maar de ligging ervan bemoeilijkt het onderhoud en de oprichting van een steen is praktisch onmogelijk. Deze vliegers worden daarom herdacht door een paneel in een

Het eenzaamste oorlogsgraf in Groot-Brittannië - dat van zes bemanningsleden van een Anson die boven noord-west Schotland verloren ging.

Het eenvoudige monument in Old Churchyard in Inchnadamph, dat onlangs werd vernieuwd door de Commonwealth War Graves Commission.

muur bij de ingang van het kerkhof in Inchnadamph (of Kirton). Een bloembak aan de voet van de muur behoort bij de gedenksteen, en men heeft aarde van de plaats van het ongeluk gebruikt in de bloembak, die is omgeven door een laag hekje.

De bemanning bestond uit de piloot, eerste luitenant James Henry Steyn, 42275, DFC, een 23-jarige Zuid-Afrikaan uit Johannesburg; de waarnemer, tweede luitenant William Edward Drew, 45356, oud 28 jaar, uit Barrow-in-Furness; marconist, sergeant-majoor Thomas Brendon Kenny, 551620, oud 20 jaar, uit Barnsley, Yorkshire; marconist/boordschutter sergeant Jack Emery, 976995, oud 20 jaar, uit Trowbridge, Wiltshire; een waarnemer in opleiding, sergeant Charles McPherson Mitchell, 992122, oud 31 jaar uit Aberdeen en marconist/boordschutter in opleiding, sergeant Harold Arthur Tompsett, 931417, oud 20 jaar uit Croydon, Surrey.

Steyn, Drew en Kenny waren alle 'getest' d.w.z. zij hadden operationele vluchten gemaakt en waren nu tijdelijk gestationeerd bij de OTU als instructeurs. Eerste luitenant Steyn was onderscheiden met het Distinguished Flying Cross toen hij gestationeerd was bij No. 10 Squadron in Leeming, Yorkshire. Hij was op 3 augustus 1940 bij het Squadron gekomen na zijn opleiding bij No. 10 OTU in Abingdon, Oxfordshire. Zoals gebruikelijk maakte hij zijn eerste vluchten als tweede piloot, de allereerste in een Whitley p4994 met als commandant eerste luitenant-vlieger Warren. Doelwit waren de Zeiss-fabrieken in Jena maar het was zo moeilijk gebleken dit object te localiseren dat de bommen tenslotte waren afgegooid boven een vliegveld bij Salfeld. Twee nachten later voerden zij met de p4966 een geslaagde aanval uit op een aluminiumfabriek in Rheinfelden.

Milaan was het doel bij twee andere gelegenheden, later in augustus, waarbij No. 10 Squadron vooruitgeschoven bases als Abingdon en Harwell gebruikte om de ver weg gelegen stad te bereiken. Steyn vloog met Warren naar Berlijn in de nacht van 3 op 4 september 1940, maar zij waren niet in staat het voornaamste doel, een transformator station, te localiseren vanwege de mist en de ondoordringbare duisternis. In plaats daarvan gooiden zij de bommen maar op een spoorlijn. In de nacht van 6 op 7 september gingen zij opnieuw naar Berlijn en bombardeerden een olieopslagplaats. Het gebrek

aan navigatiemiddelen was toen zo erg dat lucht-aanvallen in die dagen op goed geluk werden uitgevoerd maar ongetwijfeld brachten zij de vijand in verwarring aangezien Engeland naar toen werd aangenomen, op de knieën was gedwongen.

Na negen operatievluchten als tweede piloot, kreeg Steyn zijn eigen bemanning en voerde zijn eerste vlucht als commandant uit in de nacht van 14 op 15 september. Doelwit waren toen de Antwerpse havens. Hij vloog meestal met de Whitley p5055 en in september werden aanvallen ondernomen op de *Bismarck* in Hamburg, op rangeerterreinen in Soest, een aluminiumfabriek in Lauta en een

krachtcentrale in Berlijn. Bij de laatste vlucht naar Berlijn kreeg Steyn op een hoogte van 2700 meter motorstoring, verloor 600 meter aan hoogte, maar was toch nog in staat zijn bommenlast af te werpen en de p5055 naar Engeland terug te vliegen.

Doelen in oktober waren onder andere Stettin, een vliegtuigonderdelenfabriek in Stuttgart en twee keer een synthetische olieraffinaderij in Maagdenburg. Tijdens de eerste vlucht boven Maagdenburg was de lucht geheel bewolkt en moesten de bommen mee worden teruggenomen naar de basis. Bij de tweede poging was het weer opnieuw slecht en, niet in staat het doel te vinden, werden de bommen

Toen de vliegtuigen van het type Anson in 1936 in dienst werden genomen, vormde het nieuwste snufje het met de hand bedienbare onderstel - de eerste van zijn soort in de RAF. Zo'n onderstel ligt naast de 350 pk Armstrong Siddeley Cheetah bakboordmotor en verkeert na meer dan 45 jaar blootgesteld te zijn geweest aan de elementen, in een opmerkelijk goede staat.

Begraven in hun eenzame graf meer dan 45 jaar geleden, is dit monument onaangeroerd gebleven en met uitzondering van enkelen, nagenoeg door iedereen vergeten. Dave Smith bezocht de plek in augustus 1984. In juni 1985 begonnen luchtmachtcadetten van No. 2489 (Bridge of Don) Squadron, onder commando van kapitein-vlieger Niall Aslen, het graf een opknappbeurt te geven. Zij vernieuwden de grafheuvel en plaatsten er een bijna 3 meter hoog kruis op, waarna de inwijding plaatsvond door Ds Fred Hurst van de Schotse Kerk, uit Lochinver. Cadet Niall Cumming legt de laatste hand aan het graf.

afgeworpen boven de Duitse Waddeneilanden. In deze fase van de oorlog had de vijand maar een paar nachtjagers en het afweergeschut had nog niet zo'n grote trefzekerheid als later. Het weer was de grootste onberekenbare factor en de langzame en zware Whitley was meestal niet in staat boven het slechte weer uit te klimmen.

Van 13 op 14 november 1940 vlogen zij naar de synthetische olieraffinaderij in Merseburg, dat in de verre toekomst een angstaanjagende naam zou worden voor de bemanningen van de Amerikaanse Achtste Legerluchtmacht. Zij slaagden er niet in, zelfs na een uitgebreide zoekactie, het doel te localiseren. Na deze verre vluchten moest een aanval op de haven van Le Havre ongetwijfeld een opluchting zijn geweest. In de nacht van 7 op 8 december werd de p5055 getroffen door de bliksem na een bombardement op Düsseldorf. Eerste luitenant

Steyn raakte even verblind en verscheidene instrumenten, alsmede de sleepantenne werden vernield.

Twee luchtaanvallen op Mannheim werden in december ondernomen in de Whitley T4265, en het lijkt erop dat de bemanning daarna met verlof is gegaan. Steyn's laatste operationele vluchten werden gemaakt in de nacht van 4 op 5 en 10 op 11 januari 1941. De doelen waren kruisers van de Hipper klasse in de haven van Brest. Bij het opstijgen tijdens de eerste vlucht weigerde op 30 meter de bakboordmotor, maar na een succesvolle tweede start kon toen koers worden gezet naar Frankrijk. Op de terugweg kwam de Whitley vliegtuigen van de Luftwaffe tegen die een bombardement uitvoerden op Bristol. Hierdoor kwam het toestel terecht in het vuur van de luchtafweer.

Eerste-luitenant Steyn werd hierna gestationeerd

bij No. 10 OTU in Abingdon en op 15 maart 1941 overgeplaatst naar Kinloss, op de 29ste van die maand vertrok hij naar Londen waar hij op Buckingham Palace uit handen van koning George VI het Distinguished Flying Cross ontving. Hierna volgde hij in Farnborough een korte cursus in het gebruik van zuurstof waarna hij op 10 april naar Schotland terugkeerde, drie dagen voor zijn dood. Zoals zoveel Bomber Command bemanningsleden overleefde hij een serie operatievluchten en verongelukte op een oefenvlucht.

Het oude kerkhof in Ichnadamph ligt naast de weg en het gedenkteken van de Anson bemanning, kort geleden vernieuwd door de Commonwealth War Graves Commission, is het eerste wat men ziet als men aankomt. Ben More Assynt verheft zich aan de zuid-oostkant van het dorp en toen wij in augustus 1984 op pad gingen zag de berg er nog even ontoegankelijk uit. De top lag gehuld in nevels maar de weersverwachting was goed en het klaarde op toen wij bij de plaats van het ongeluk aankwamen.

Dit is een jachtgebied en het kan dus voorkomen dat het op bepaalde tijden van het jaar niet toegankelijk is. Dit heeft ook wel zijn voordelen, er is namelijk een nieuw pad aangelegd dat op ongeveer een kilometer afstand langs de plaats van het ongeluk loopt waardoor de moeilijke bereikbaarheid van de plek wat is opgeheven. Het is toch nog wel een veertien kilometer-lange tocht, dus alle voorzorgsmaatregelen die bergwandeldgidsen opnoemen moet men wel in acht nemen. De verscheidenheid van in het wild levende dieren is verbazingwekkend en varieert van herten tot grote hazen, maar mensen zijn wij de hele dag niet tegengekomen.

Het wrak van de Anson ligt in een drassig zacht glooiend gebied naast een snelstromend beekje dat uitloopt in een aardige kleine waterval. Met goed weer moet het mogelijk zijn hier een noodlanding te maken en er goed vanaf te komen, het is echter moeilijk er achter te komen wat er nu precies met het vliegtuig is gebeurd. Door de verspreid liggende wrakstukken zou men kunnen opmaken dat het waarschijnlijk tegen een van de uitstekende rotspartijen is opgevlogen.

De heuvel van rotsblokken over het graf ligt temidden van de wrakstukken en de intact gebleven geschutskoepel is eraan geplaatst. Een kleine metalen plaat bevat in alfabetische volgorde de namen van de bemanning met de inscriptie: 'Buried here 13th April 1941', wat natuurlijk niet helemaal waar is. Een klein houten kruis, nu nogal verweerd, staat ook bij het graf.

Behalve de geschutskoepel, zijn de grootste wrakstukken de motoren waar nog steeds de verwrongen propellers aanzitten, en het ingetrokken onder-

Hoewel het nieuwe monument ook het oorspronkelijke houten kruis bevat, zijn er nog zes kruistekens aan toegevoegd. Korporaal Garry Gillespie treedt hier naar voren om zijn kruis te plaatsen. De anderen die hadden

meegeholpen waren de cadetten James Alexander, Niall Cumming, Kevin Gauld, Paul Innes, Peter Mayne, Stewart Melvin, Barry Woods, korporaal Stephen Smith en sergeant Jason Bowie.

stel. De Anson MK I bestond uit metalen buizen afgedekt met doek en stukken van deze constructie liggen overal verspreid. Zij zijn waarschijnlijk losgehouden door de reddingsploegen om het wrak niet te veel te laten opvallen en om vals alarm te voorkomen, mocht iemand de plek vanuit de lucht waarnemen. Er zijn naar het schijnt geen pogingen ondernomen de rommel eromheen te begraven en er zijn kennelijk ook geen noemenswaardige dingen geborgen.

Het intact gebleven staartwiel is een ander herkenbaar onderdeel als ook de stukken die lijken op een fietsketting die gebruikt werden voor het met de hand bedienen van het onderstel. Licht metalen panelen zijn door de wind verderop geblazen en sommige liggen in de bedding van het stroompje. De letterlijk ontelbare onderdelen waaruit toen een vliegtuig bestond liggen hier verspreid in het turf, maar ik wil er wel op wijzen dat dit geen wrak is waar men 'souvenirs' uit kan wegnemen - dat lijkt teveel op grafschennis.

De Anson N9857 was pas een paar jaar oud toen zij neerstortte. Het toestel werd in begin 1940 toegevoegd aan No. 14 Flying Training School in Kinloss. Toen deze eenheid in april 1940 naar Granfield vertrok werd de Anson gestationeerd bij No. 19 OTU. Het was bekend dat, hoewel zij meestal buiten stonden, de duurzaamheid goed was. Zij werden alleen door ervaren piloten gevlogen. Van de Whitley's die Steyn vloog, de P4966 en de T4265 kwamen beide in de Noordzee terecht, de P4994 werd vernield bij een vliegtuigongeluk en de P5055 kwam niet terug van een vlucht op 28 juni 1941.

Een beetje stil legden wij een paar wrakstukken bij de heuvel en verwijderden ons om onze boterhammen op te eten. Het is, zoals mijn vriend John Finch-Davies opmerkte, zeker zo'n mooie plek als waar ook om begraven te worden en geen begraafplaats zal ooit zo'n grootse omgeving hebben als deze. In gedachten verzonken verlieten wij dit trieste en verlaten terrein dat even door de oorlog was aangeraakt en daalden toen de berg af.

Als voetnoot wil ik ook nog even melding maken van een soortgelijk ongeluk dat plaatsvond op 11 januari 1945 in het Cairngorm-gebergte. De Oxford PH311 van het Tsjechische No. 11 Squadron in Tain in noord-oost Schotland verdween op weg van de zuidelijke grens naar de basis. Op 19 augustus werden door twee bergbeklimmers op de noord

spits van Bheinn A'Bhuird het vliegtuigwrak en de stoffelijke resten van vier Tsjechen en een Britse officier gevonden. RAF Dyce en een legereenheid met ezels werden aangewezen om een reddingsteam te leveren. Door de slechte staat van de stoffelijke resten was men niet in staat deze op de ezels naar beneden te vervoeren en de leider van het team vroeg toestemming de doden op de plaats van het ongeluk te begraven. Dit werd geweigerd en na vijf dagen van zeer onplezierig werk werden de stoffelijke resten naar beneden gehaald. Mogelijk heeft deze zware inspanning politieke implicaties gehad want er zijn bepaalde dossiers met correspondentie over, waaronder een dankbrief van Tsjechische autoriteiten aan de onderofficier die het reddingsteam aanvoerde.

Nabestaanden van de omgekomen bemanningsleden, vergezeld van RAF-militairen, ondernamen een drie uur durende wandeling vanaf de dichtbij gelegen weg, voor de inwijdingsceremonie en de plichtigheid van de kranslegging.

